

January 17, 1977

Dnr 67	Avd Grupp M&I P 2 EU I
-----------	---------------------------

Mr. S. Ralph Cohen
 Director of Public Relations
 Scandinavian Airlines System
 630 Fifth Avenue, Suite 1465
 NEW YORK, New York 10020

book on Raoul Wallenberg

Dear Ralph,

It was nice seeing you as usual in New York. I regret that my time did not allow me to see more of you and Enid. May be there is a future in our lives even though I sometimes doubt it.

I return to your question regarding a book on Raoul Wallenberg.

I can very well see the need and use of such a book. I am sure there is a story and a positive one to be told about Wallenberg.

I would like to point out to you, however, that much of the material in the archives will not yet be available. May be the situation will change in a few years. Right now some researchers have asked for permission to look at the secret material but have been turned down. Anybody who will write about Wallenberg, therefore, will have to rely on official and published material.

I am sure you are also aware of the fact that the Wallenberg case is a rather delicate subject. Especially regarding his fate after Budapest. Personally I feel that everything possible has been done, but there are some people who have negative opinions in this matter. Anybody who writes about this will have to steer a rather difficult course.

It is evident that such a book requires a lot of research and other assistance. I do not, however, see any possibility in contributing to such a book.

If Mr. Polner, however, decides to pursue his idea we will certainly assist him in every way, except financially.

Tore Tallroth

Kopia till Bertil Hökby, SIS, New York (*en*)

TH

Ifylles av postexp

Dep U 328 5000 ex 75 11

Avsänd med		Avsändn datum		Sign
☐ sv karir	☐ utl karir	☒ luftpost	☐ vanlig post	
		77-01-21		CC

MINISTERNS FÖR UTRIKES
ÄRENDENAMED BUD

1977-01-20

Dnr	Avd	Grupp	Mål
617	P	2	Eu <u>I</u>

Fru Maj von Dardel

Auravägen 25

DJURSHOLM

Raoul Wallenberg-ärendet

./.

Härmed får jag för kännedom översända avskrift av regeringens beslut på en framställning från chefredaktören Harald Wigforss m.fl. om hävande av sekretessen på handlingarna i utrikesdepartementets arkiv om Raoul Wallenberg. Regeringen har på min föredragning lämnat framställningen utan bifall.

Efter noggrann prövning har jag funnit, att jag icke kunde föreslå regeringen att efterkomma framställningen. Jag hyser den största förståelse för framställningens motiv och syften. Men när jag vägt dessa mot andra hänsyn, som jag har att beakta, har jag ej kunnat förorda något annat beslut än det som nu fattats.

Karin Söder
Utrikesminister

*Beslut lämnat till
fru von Dardel gm
UD:s händel*

Ifylles av postexp

Avsant med

☐ sv kurir☐ utl kurir☐ luftpost☐ vanlig post

Avsändn datum

Sign

1977-01-20

lut

UTRIKESDEPARTEMENTET
Administrativa avdelningen
Dokumentationsenheten
Handläggare: kr. W. Carlgren

ARKIVEXEMPLAR

BESLUT

1977-01-20

Dnr	Avd	Grupp	Mst
	P	2	Eu
	(A	9	T)

Redaktören Mert Kubu
Dagens Nyheter
105 15 STOCKHOLM

REGERINGSÄRENDE
Underprotokoll A

Redaktören Staffan Teste
Dagens Nyheter
105 15 STOCKHOLM

✓
Framställning att få taga del av vissa handlingar i utrikesdepartementets arkiv

Med skrivelse den 27 oktober 1976 har redaktörerna Mert Kubu och Staffan Teste anhållit att få taga del av handlingar rörande dels Raoul Wallenberg-affären, dels Catalina-affären och dels baltutlämningen i utrikesdepartementets arkiv.

Regeringen lämnar framställningen utan bifall.

På regeringens vägnar

Karin Söder

Wilhelm Carlgren

Ifylles av postexp

Avsäkt med

☐ sv karir ☐ utl karir ☐ luftpost ☒ vanlig post

Avsändn datum Sign

77-01-20 BN

UTRIKESDEPARTEMENTET
Administrativa avdelningen
Dokumentationsenheten
Handläggare: kr W. Carlgren

Koncept

BESLUT

1977-01-20

Redaktör Mert Kubu
Dagens Nyheter
105 15 STOCKHOLM

Redaktör Staffan Teste
Dagens Nyheter
105 15 STOCKHOLM

(Underprotokoll A)

Cn
lud
Framställning att få taga del av vissa handlingar
i utrikesdepartementets arkiv

Med skrivelse den 27 oktober 1976 har redaktörerna Mert Kubu och Staffan Teste anhållit att få taga del av handlingar rörande dels Raoul Wallenberg-affären, dels Catalina-affären och dels baltutlämningen, i utrikesdepartementets arkiv.

Regeringen lämnar framställningen utan bifall.

På regeringens vägnar

Karin Söder

Wilhelm Carlgren

UTRIKESDEPARTEMENTET
Administrativa avdelningen
Dokumentationsenheten
Handläggare: kr. W. Carlgren

ARKIVEXEMPLAR

BESLUT

1977-01-20

Dnr	Avd	Grupp	Mål
637	P	2	Eu I
	A	9	T

Redaktören Eric Sjöquist
Expressen
105 16 STOCKHOLM

REGERINGSÄRENDE
Underprotokoll A

Framställning att få taga del av vissa handlingar i utrikesdepartementets arkiv.

Med skrivelse den 18 oktober 1976 har redaktören Eric Sjöquist anhållit om tillstånd att få taga del av handlingar om Raoul Wallenberg i utrikesdepartementets arkiv.

Regeringen lämnar framställningen utan bifall.

På regeringens vägnar

Karin Söder

Wilhelm Carlgren

EO

Ifylles av postexp

Avsäkt Ned

☐ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☒ vanlig post

Avsändn datum

77-01-20

Sign

PSN

UTRIKESDEPARTEMENTET
Administrativa avdelningen
Dokumentationsenheten
Handläggare: kr W. Carlgren

Koncept
BESLUT
1977-01-20

Redaktör Eric Sjöquist
Expressen
105 16 STOCKHOLM

(Underprotokoll A)

Framställning att få taga del av vissa handlingar
i utrikesdepartementets arkiv

ew Cr

Med skrivelse den 18 oktober 1976 har redaktören Eric Sjöquist anhållit om tillstånd att få taga del av handlingar om Raoul Wallenberg i utrikesdepartementets arkiv.

Regeringen lämnar framställningen utan bifall.

På regeringens vägnar

Karin Söder

Wilhelm Carlgren

UTRIKESDEPARTEMENTET
Administrativa avdelningen
Dokumentationsenheten
Handläggare; Kr W. Carlgren

ARKIVEXEMPLAR

DOKUMENT

1977-01-20

10 *al* *lemidis* *W*

Dnr	589	Avd	Grupp	Mål
		P	8	Eu ^I
		A	9	T

Redaktören Harald Wigforss
Lykullen
430 40 Sars

REGERINGSÄRENDE
Underprotokoll A

✓
Framställning om hävande av sekretessen på handlingar
rörande Raoul Wallenberg

Med skrivelse den 1 november 1976 har redaktören Harald
Wigforss m.fl. anhållit att sekretessen på i utrikesde-
partementet förvarade handlingar rörande Raoul Wallen-
berg hävas.

Regeringen lämnar framställningen utan bifall.

På regeringens vägnar

Karin Söder

Wilhelm Carlgren

Avskrift till
de 8 personer som
undertecknat skrivelsen.

20

Ifylles av postexp

Avsändt med				Avsändn datum		Sign
☐ av karir	☐ utl karir	☐ luftpost	☒ vanlig post	77-01-20		<i>BN</i>

De i utrikesdepartementet förvarade handlingarna kan enligt nuvarande bestämmelser hållas hemliga i högst femtio år, en maximigräns som två utredningar funnit alltför hög. Vid fortsatt sekretess skulle forskarna först om 18 år successivt få tillgång till allt material som samlats sedan 1945. Under tiden kan viktiga och kanske avgörande indicier försvinna. Vittnen dör, personliga och andra dokument förkommer, fakta glöms bort. Det framstår för oss som orimligt att överlämna problemet åt framtidens forskare då gåtan därigenom kan bli olösbar och sanningen gå förlorad för alltid.

Det ligger enligt lag i regeringens hand att i detta fall pröva frågan om offentliggörande. Vi hemställer enträget att sekretessen hävs.

Stockholm den 1 november 1976

Otto Danielsson

Otto Danielsson
f.d. byråchef

Guy von Dardel

Guy von Dardel
professor

Gunnar Lagergren

Gunnar Lagergren
riksmarskalk

Torgny Segerstedt

Torgny Segerstedt
universitetsrektor

Fredrik von Dardel

Fredrik von Dardel
f.d. överdirektör

Björn Kjellin

Björn Kjellin
hovrättspresident

Folke Lindberg

Folke Lindberg
professor

Nanna Svartz

Nanna Svartz
professor

Harald Wigforss

Harald Wigforss
Redaktör

Lykullen
430 40 Särö

Konzept

BESLUT

1977-01-20

Redaktör Harald Wigforss
Lykullen
430 40 SÄRÖ

(Underprotokoll A)

Framställning om hävande av sekretessen på handlingar
rörande Raoul Wallenberg

Med skrivelse den 1 november 1976 har redaktören Harald Wigforss m.fl. anhängit att sekretessen på i utrikesdepartementet förvarade handlingar rörande Raoul Wallenberg hävs.

Regeringen lämnar framställningen utan bifall.

På regeringens vägnar

Karin Söder

Wilhelm Carlgren

UTRIKESDEPARTEMENTET
Politiska avdelningen
amb Leifland, IB

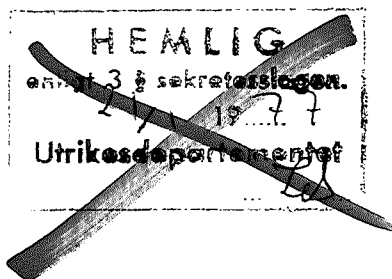
EXPEDIERAT	
med	den
sv. kurir	15
utl. kurir	
luftpost	
vanl. post	Sign

P2 Eu I
PROMEMORIA

1977-01-21

Ex t: amb Washington

Statsministern
Utrikesministern
Kab.sekr.
Polchefen
Arkivchefen
Ch Pol I

FÖRTROLIG

Samtal mellan Utrikesministern och fru Maj von Dardel

Utrikesminister Söder besökte i går kväll Raoul Wallenbergs moder, fru Maj von Dardel, och styvfar, överdirektör Fredrik von Dardel. Närvarande vid samtalet var dessutom Raoul Wallenbergs halvsyster, fru Nina Lagergren, och undertecknad.

Följande förekom i huvudsak vid samtalet.

Herr von Dardel sade att han ansåg att regeringen och UD inte drivit Wallenberg-ärendet gentemot ryssarna på ett acceptabelt sätt. De ansträngningar som hade gjorts omedelbart efter Wallenbergs tillfångatagande hade varit lama - detta i motsats till t.ex. den schweiziska regeringens agerande. Senare hade regeringen och UD tydligen snarast sett som sin uppgift att nedvärdera de spår som kommit fram. Det vore dock så att det fanns klara indicier för att Wallenberg varit vid liv efter den tidpunkt, 17 juli 1947, som angetts i den uppenbarligen förfälskade dödsattesten. Herr och fru von Dardel nämnde bl.a. Vladimir- och Wrangel-spåren.

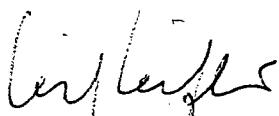
Herr och fru von Dardel uttryckte vidare besvikelse över regeringens beslut att inte ens låta släktingarna ta del av materialet och hoppades nu att utrikesministern skulle sätta sig in i materialet och driva Wallenberg-frågan med samma berömvärda energi som kännetecknade agerandet i t.ex. Agapov-frågan.

Utrikesminister Söder svarade att UD:s akt omfattade flera hyllmeter

och att hon, under den korta tid hon varit utrikesminister, inte haft möjlighet att sätta sig in i hela detta stora ärende. Hon sade vidare att en ny sekretesslagstiftning förbereddes inom regeringen. Den nya lagstiftningen, som beräknades träda i kraft vid årsskiftet 1977/78, kommer troligen att innebära en normal sekretess-tid på 30 år. Om allt gick efter planerna skulle detta alltså innebära att materialet från 1945, 1946 och 1947 skulle komma att friställas för publicering om mindre än ett år. Herr von Dardel invände att publicering av material fram till en så slumpartad bestämd tidpunkt som den 1 januari 1948 naturligtvis - även om den i och för sig var tacknämlig - inte skulle vara ägnad att tillmötesgå familjens önskemål. Allt material, även de intressanta handlingarna från tiden efter 1948, måste friges. Utrikesminister Söder svarade att detta var ett problem som regeringen fick fundera på i anslutning till antagande av den nya lagstiftningen. Kanske skulle det, sade hon som sin privata mening, kunna tänkas att materialet från tiden efter den 1 januari 1948 skulle kunna delges en medborgarkommission eller annan begränsad grupp av personer som skulle kunna göra och publicera en bedömning av detta material. Härom fick regeringen i sinom tid fatta beslut.

Fru von Dardel sade att hon hoppades att den nya regeringen på nytt skulle ta upp fallet med ryssarna och begära att Raoul Wallenberg skulle återsändas eller, om han var död, att en acceptabel version skulle lämnas av under vilka omständigheter han dött. Hon upprepade att dödsattesten naturligtvis var en förfälskning.

Utrikesministern sade att hon självklart inte kunde ge några löften om hur regeringen skulle agera. Hon lovade emellertid att ägna frågan all den uppmärksamhet den förtjänade.

Leif Leifland

LYKULLEN, PL 535
430 40 SÄRÖ
TEL. 031-70 54 50

12/2.77

INK. UTRIKES DEP.		
D.N:o 228:13/8		
1425 FEB 1977		
AVD.	GR.	MÅL
P	2	Eu

U I 2
Pol
ag/ges
Utrikesrådet Leif Leifland
Utrikesdepartementet
Stockholm.

Broder,

✓
Andrej Amalrik skrev följande i ett brev till mig
den 22 augusti förra året:

"...Bäst vore emellertid om svenske ambassadören i
Moskva riktade ett officiellt brev till chefen för
Samarbetsgruppen för uppfyllande av Helsingfors-avtalet
professor Orlov, med en begäran om att företa en utred-
ning angående Wallenbergs öde och om möjligt kontroller
vissa uppgifter om honom, i synnerhet angående lägret p
Wrangels ö. Med en sådan skrivelse till sitt förfogand
skulle professor Orlov kunna företa mer energiska åtgär-
der än om han agerade på grund av någon privat framställ-
ning. — — —

✓ Professor Orlovs adress: Prof. dr Jurij Federovitj
Orlov, Profsojuznaja ul. 102, Kerpus 7, kv. 1, Moskva.
Ett dylikt brev vore bäst att översända med bud och inte
skicka per post."

Amalrik lovade också att tala med professor Rubin,
som är Hfors-gruppens representant i väst. Som jag
nämnde i telefon häromdagen fann jag det riktigast att
invänta Rubins reaktion och samtycke innan jag formellt

förde uppslaget vidare till UD, men jag har ännu inte lyckats få kontakt med honom.

Professor Orlev har nu arresterats och behöver själv hjälp. Jag undrar om det, mutatis mutandis, inte kan ligga något i Amalriks idé även i den nya situationen. Det är en utbredd uppfattning i väster att man skall återropa Hfors-avtalet för att hjälpa ryska dissidenter som behandlas på ett mot avtalet stridande sätt. Ordföranden i den sovjetiska gruppen för att bevaka avtalet efterlevnad borde ligga väl till för ett sådant stöd.

Om Hfors-kommittén kommer att kunna göra något i Wallenberg-saken kan jag inte nu ha någon uppfattning om, men jag skall försöka skaffa mig fler informationer om den.

Med vänliga hälsningar

Harald Wigforss

Harald Wigforss

Jag skriver 29142
detta enkelt
till en
kvinna jag tror på.
FÖRTROLIGT.

Kristianstad den 14 februari
adr. Utställningsvägen 1977.
tel. 044/09 05 8
0/4463609, Havarhog

225A 1907

15.2

Endast Sverker Åström,
som jag känner lite
får läsa om det intres-
serar honom.

Till Utrikesminister, fru Karin Söder.

Kvinnopost
Malmö

+ insändare
i pressen

rörde mig
så djupt,
att jag ald-
rig får det
ur sinnet,
en represen-
tant för
lidande
mödrar
världen över.
Ja skriv
Sah

Då jag den 21 november 1976
såg en intervju med Professor Guy von
Dardel, Raoul Wallenbergs halvbror, vak-
nade jag igen från den ganska betydande
hopplösheten i att skriva och tigga UD
om att handla och eftersom Raouls mor,
som jag träffade på en resa 1947, och
som föreföll mig så förtjusande men ve-
modet lyste igenom hennes vänlighet mot
mig. Nu är det 32 år sedan Raoul togs
till fånga i Sovjet. Jag träffade även
honom flyktigt på en bjudning i Stockhol-
m han föreföll mig ytterst anspråkslös,
vänlig och fin i dess bästa bemärkelse,
det var våren 1939. Hans halvsyskon har
jag också träffat både här i Skåne och
Stockholm, också de ytterst sympatiska.
Jag arbetade i UD:s tjänst i Stockholm
1943-45, Oslo 45-46, Köpenhamn 48-49,
då jag slutade på grund av sjukdom, så-
väl fysisk som psykisk. Genom mina sjuk-
domar har jag lärt mig att tänka på de
som har det långt, långt svårare och
intressant familj, som med föräldrar, bröder
och övriga familjemedlemmar hjälpt mig
på alla sätt och naturligtvis läkare både
i Sverige och Danmark och genom allehanda
behandlingar och mediciner börjar jag

1944

må så bra möjligt. Hösten/arbetade jag på Rättsavdelningen under dåvarande Utrikesrådets Engzells befäskap, numera bortgångne Carl-Philip Högstedt, byråchefen Hallenborg, min kusin Louis De Geer, sekreterarekamraterna Vanja Stenhagen, Eva Sällberg, von Koch/M.fl. Det gällde då att söka rädda de ungerska judarna undan nazisterna. Som bekant utfärdade Kung Gustaf V skyddsbrev för dessa och vi "flickor" skrev för brinnande livet. Plötsligt kommer en ung man in och sätter sig mittemot mig vid ett annat skrivbord och sysslar med papper utan att tala, det var Raoul Wallenberg. Mer behöver jag ju inte berätta för UD i denna sak. Jag vet och tror att allt som möjligt hittills gjorts från UD för att rädda denne man, som heroiskt reste ner för att hjälpa som sver legationssekreterare i Budapest med många medhjälpare vid ambassaden därstädes.

Men finns det verkligen inte ännu en liten, liten möjlighet att få honom hem till sin mor i första hand, som är 86 år och måste ha lidit mer än de flesta. Detta att inte veta om han är död eller levande är ju tortyr. Även för hennes övriga familj. Jag såg min bror dö i cancer hemma på vår gård den sista månaden, där han vistades efter en operation som inte kunde rädda hans liv. Jag såg främst hans hustrus och barns ohyggliga förtvivlan, men jag såg också mina gamla föräldrars utsägliga lidande och vi syskon! Jag älskade mycket min bror Claes, som mina andra bröder. Vi var ju i samma "game". Han var född samma år som Raoul W.

Guy von Dardel säger sig tro att Raoul lever vad är då priset i så fall för hans frigivning? Står det utom vår nuvarande regerings makt och främst då Utrikesministern och Statsministern och vice statsministern och ekonomiministern, vilka jag känner genom tidningarna och T.W. och Radio och respekt på det allra högsta, den 19 september 1976 var en av mina lyckligaste dagar, därmed vill jag inte säga la mig till dem som endast skäller på den före- så

det goda hos människorna: *Doch inte fläkt!*

Med kännedom om Utrikesminister
Söders utmärkta och ~~modiga~~ start som svensk
~~stats~~ utrikesminister och därtill kvinna,
och Statsminister Falldin ~~etc.~~ statsråd
skulle på ett diplomatisk sätt kunna tagas
kontakt med en "rörelse", som jag tror mig
förstå är ganska modig och stark även i
Sverige. Varför inte demonstrera, 1 million
svenskar skrev ju på den gången för Raouls
sak, jag tror det t.o.m. kan ökas. Men tiden
är knapp, en mor som är 86 år! Familjen Swal-
lenberg m.fl. s.k. kapitalister har väl gjort
oändligt mycket för Sverige.

Med utmärkt högaktning
och vänlig hälsning

Cécile Carbonnier

/Cécile Carbonnier/
f.d. sekreterare i UD
och numera sjukpensionerad,
2/2, hittills.

FÖRTROLIGT. gående regeringen Palme. Att han var olämplig som statsminister är utom tvivel, att han sedan ~~xxx~~ är en utomordentligt begåvad man är en annan sak. Men en regering bör bemyndiga sig om rättvisa för alla medborgare i vårt land. Min döde bror sa en gång till mig ~~xxx~~ "svenskarna vet inte vad frihet vill säga". Nej, det är i de flesta fall sant. Det är ett generöst folk det hörde jag om i mitt arbete i Norge alldeles efter kriget, där jag träffade alla slags nationaliteter, också flera ryssar. Man får ju inte glömma att det stora landet i öster ~~xxx~~ hjälpte de övriga lierade i väster mot nazisterna. Sovjet har diktatur. Men det är mig fortfarande en gåta varför de inte kan utlämna Raoul Wallenberg, liksom de börjar utlämna andra fångar. Raoul räddade ju ungerska judar och blandade sig inte i Sovjets politik mig vetande. Och under 6 år i UD både läste, hörde och skrev jag mycket som jag fortfarande anser mig vara belagd med tysthetslöfte, som jag avlade den 1 april 1943. Men mitt intresse för utrikespolitik har väl ~~snarare~~ ökat sedan jag lämnade svenska ambassaden den 18 mars 1949 och därmed UD:s tjänst med 5 månaders sjukersättning. Det var mitt livs största besvikelse, men då man var så sjuk som jag förstår jag nu bättre att man bad mig skriva min avskedsansökan. Jag var fruktansvärd sårad, ja, t.o.m. hatisk mot UD. Men sedan jag kom att arbeta på danska och svenska sjukhus avtog detta och då jag fick min son som snart är 22 år med ^{en} dansk hygglig far. Vi gifte oss aldrig, av olika skäl. Jag vill avsluta detta enkla brev med ett citat ur "Anne Franks" dagbok. "Jag tror på

x Han är
inte lika
någon

1977-04-13

Dnr	Avd	Grupp	Mål
3276			P2 Ee I

Fru Cécile Carbonnier
Utställningsvägen 8
291 42 KRISTIANSTAD

Raoul Wallenberg-fallet

Med tack för Ert brev den 14 februari vill jag säga, att jag liksom Ni länge har följt frågan om Raoul Wallenberg och av hela mitt hjärta önskat, att klarhet skulle skapas. Så snart jag blev utrikesminister förra hösten satte jag mig in i saken ordentligt och jag besökte också Raoul Wallenbergs mor, fru von Dardel. Jag försäkrade henne, att jag skulle följa frågan mycket noggrant vilka möjligheter som kunde finnas för att göra något ytterligare. Vilka dessa möjligheter är kan tyvärr för närvarande inte bedömas. Det är vad jag kan svara på Er vänliga förfrågan.

Sverker Åström ber att få framföra sin hjärtliga hälsning.

Med vänlig hälsning

Karin Söder

Ifylles av postexp

☐ Avsant med

☐ sv kuör

☐ utl kurör

☐ luftpost

☒ vanlig post

Avsändn datum

1977-04-13

Sign

[Signature]

✓ 2611.
Date 1977-06-09

Raoul Wallenberg

International Air Transport Association

OFFICE OF THE DIRECTOR GENERAL
KNUT HAMMARSKJÖLD

MONTREAL / GENEVA

Pol

Confidential

6th June 1977

Mr. Leif Leifland,
Permanent Under-Secretary of State,
Foreign Office,
Stockholm,
Sweden.

251 729

-9 JUN 1977

Avc P 2 96 u i

Broder,

Following my 'phone call a few days ago, I am attaching for your information and possible advice a copy of the letter I received from Mr. Harald Wigforss.

Obviously I well remember the Turner episode but with this distance in time, it would be wrong even to try to discern any secondhand information received from Turner from recollections from other sources. On the other hand, I quite well remember the circumstances around the Turner stay at the Embassy and also our relatively regular contacts with him after he voluntarily left us and up to his leaving the country. Turner's recollection regarding the Military Attaché is clearly a mix-up as the man he refers to had left even before I arrived in Moscow.

I attach likewise for your information a copy of the short holding letter I have despatched to Wigforss.

Raoul Wallenberg
& Lyttkens
Tenn, 12/1/77

Knut Hammarskjöld

Encs (2)

MONTREAL (Head Office) - 1000 Sherbrooke Street West
P.O. Box 550, Place Aviation Internationale
Montreal, P.Q., Canada H3A 2R4
Tel. (514) 844-6311 Cables: IATA Montreal Telex 5267627

GENEVA - 26, Chemin de Joinville
B.P. 160, 1216 Cointrin-Geneva, Switzerland
Telephone (022) 98 33 66
Cables: IATA Geneva Telex 23 391

P 2 6u I

Private

6th June, 1977

Mr. Harald Wigforss,
Lykullen, Fl. 535,
S-430 40 Särö.

This is to acknowledge receipt of your letter dated May 22nd, enquiring as to my recollections regarding certain information given by Turner during his stay at the Swedish Embassy in Moscow in the mid-50's.

I obviously quite clearly remember the circumstances around Turner's voluntary stay at the Embassy but must confess that my recollections regarding any secondhand information given by him have escaped my memory. It was all reported through proper channels to those concerned in Stockholm.

If anything should come to my mind which I believe to be relevant, I would not fail to contact you.

(Sd) Knut Hammarskjöld

Knut Hammarskjöld

bcc: Mr. Leif Lelfland.

Lykullen, Pl 535
S-430 40 Särö
Sweden

22 maj 1977

P 2 6 u I

Generaldirektören Knut Hammarskjöld
I.A.T.A.
Montreal. And Geneva.

Får jag ta upp ett ämne som intresserar oss båda, Raoul Wallenberg?
Alltsedan jag under min tid på Handelstidningen följde och kommenterade
denna fråga plågas jag av luckorna i vår kunskap och letar så gott jag
kan efter nya informationer. Det finns en episod i efterforskningarna
varom Ni säkerligen är väl underrättad, och det är förklaringen till
detta brev.

Jag hade förra året ett samtal med Leopold Trepper och hans hustru Ljuba
Trepper var under kriget chef för den kommunistiska spionorganisationen
Rote Kapelle, och Stalin belönade honom genom att kasta honom i Ljubljana.
Paret lever numera i Israel.

De nämnde namnet Turner, en för mig okänd person som vid mitten av fem-
talet hade sökt skydd på svenska ambassaden i Moskva och tillbragt flera
månader där. Också han är som bekant nu bosatt i Israel. Jag behöver
heller inte erinra om hans egen vistelse i Goulag-arkipelagen.

Treppers
Tyvärr blev han sjuk ungefär samtidigt med mitt samtal med ~~Turners~~, och
jag sökte honom aldrig själv. Då emellertid rikspolisstyrelsen har
regeringens uppdrag att fortsätta undersökningarna rörande Raoul Wallen-
bergs öge nämnde jag Turners namn för rikspolischefen Carl Persson.
Polisen hörde sig för i Israel, och Treppers uppgifter visade sig stämma.
Turner har emellertid haft en hjärnblödning, och hans minne är inte
längre så bra. Vad han nu kan erinra sig är följande:

Han har aldrig själv träffat Wallenberg, men han hörde under sin fänge-
setid talas om att W. hade gripits. Vad han hade hört berättade han
på ambassaden för tre personer: 1) ambassadören Rolf Sohlman; 2) en
militärattaché som senare dömdes som rysk spion (Stig Wennerström, för-
modar jag); 3) L:e sekreteraren Knut Hammarskjöld.

Jag har klart för mig att vad Turner en gång berättade för länge sedan
införlivats med UD:s material i ärendet. Men erfarenheten har lärt mig
att aldrig på förhand avfärda några detaljer såsom betydelselösa, också

om de inte har något påvisbart samband med Wallenberg, t.ex. namn på medfångar, vaktpersonal och läkare. Vad Trepper berättade för mig om förhållandena på Ljubljanka skulle kunna få betydelse under förutsättning att några nya pusselbitar kan tillfogas.

Jag är alltså nyfiken på vad Turner sade medan hans minne var färskt och gott. Att hans informationer inte var intresselösa synes mig framgå av att han efter sin ankomst till Israel korresponderade med Sohlman om saken och att Ni själv uppsökt honom i Israel och där på nytt talat med honom om Wallenberg.

Mitt fråga är nu: finns det någon uppteckning av Turners berättelse som jag skulle kunna få se? I annat fall, skulle Ni själv vilja göra Er omakhet att återberätta den för mig? Vad är slutligen Er egen uppfattning om episoden Turner?

Jag är medveten om att jag skriver till en mycket upptagen man och förorsakar honom extra arbete. På rikspolisstyrelsen var man emellertid ense med mig om att det vore en naturlig åtgärd att skriva till Er. Jag tackar på förhand varmt för ett svar. UD skulle, förmodar jag, lätt kunna lämna ut uppgifterna, men jag och andra har aldrig haft någon framgång med våra förfrågningar där.

Tillåt mig också tacka för Ert beundransvärda arbete i I.A.T.A. i denna värld av flygande brottslingar.

Er

Harald Wigforss

Harald Wigforss

(Bindes)

P2 En I

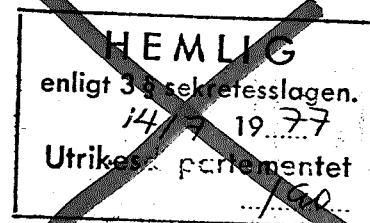
Inför samtalet med fru Maj von Dardel

Vid samtal med hovrättsassessor Claes Eklundh på Justitie-departementet har följande framkommit rörande den nya sekretesslagstiftningen:

- På grundval av arbetet inom berörda kommittéer och efter remissbehandling har en departementspromemoria upprättats. Denna kommer i slutet av juli att föreligga i tryckt skick för att ånyo granskas av remissinstanserna och kommer därefter i vederbörlig ordning att föreläggas lagrådet och slutligen utmynda i en proposition.
- Den nya lagstiftningen kommer - såvitt nu kan bedömas - att träda i kraft tidigast den 1/1 1979. En senare tidpunkt är fullt tänkbar.
- Den föreslagna max-tiden är 40 år.
- En generell dispensbefogenhet ges regeringen, som om "synnerliga skäl" så föranleder kan häva hemligstämpeln innan den föreskrivna 40-årsperioden utlöpt.
- Om skaderekvisitet ej är uppfyllt och risk för skada således ej föreligger kan också utlämnande ske före den föreskrivna max-tiden. I dessa fall torde övervägandet komma att delegeras till departementschefen.

Anders Calmfors

Anders Calmfors

STRÄNGT FÖRTROLIG

Samtal mellan utrikesministern och herr och fru von Dardel

Utrikesministern hade idag besök av Raoul Wallenbergs mor, fru Maj von Dardel, och styvfar, överdirektör Fredrik von Dardel. Närvarande vid samtalet var dessutom Raoul Wallenbergs halvsyster, fru Nina Lagergren, och undertecknad.

Vid samtalet förekom i huvudsak följande.

Utrikesministern sade, att arbetet med den nya sekretesslagstiftningen nu nått därhän, att en departementspromemoria upprättats i justitiedepartementet. Promemorian kommer nu att granskas av remissinstanserna. Först under höstens lopp blir det därför möjligt för regeringen att ta ställning till frågan om tillsättande av någon form av kommitté eller grupp av personer för att granska materialet i Wallenberg-ärendet. Problemet var emellertid inte begränsat till Wallenberg-affären. De efterlevande till dem, som omkommit i Catalina-affären, kunde också komma att göra anspråk på en likartad genomlysning av materialet. Krav kunde också komma att resas på granskning av materialet om baltutlämningen. Utrikesministern kunde därför för dagen inte ge några speciella utfästelser.

Överdirektör von Dardel nämnde att hans son, professor Guy von Dardel, skisserat på sammansättningen av en arbetsgrupp för granskning av handlingarna. Enligt Guy von Dardel borde gruppen bestå av specialister från UD och utomstående. De skulle få granska alla papper, oberoende av sekretessgrad. Fru von Dardel nämnde i detta sammanhang att hon för sin del gärna skulle se att följande personer finge ingå i arbetsgruppen:

förre chefredaktören Harald Wigforss
envoyén Arne Lundberg
professor Nanna Swartz
förre byråchefen i rikspolisstyrelsen,
Otto Danielsson samt
fil.dr Carl-Fredrik Palmstierna

(Hon har uppenbarligen talat personligen med några av dessa.)

Fru von Dardel frågade därefter om regeringen gett upp tanken på att ta upp frågan med Bresjnev eller Kosygin. Vore inte ett nytt försök nu berättigat?

Utrikesministern svarade att hon ännu inte personligen träffat någon på denna nivå i Sovjet. Gromyko var bjuden att komma till Sverige men någon klarhet fanns ännu inte om när han kunde tänkas komma.

Fru von Dardel nämnde vidare att en anställd vid folktandvården i Malmö, Gun Bengtsson, meddelat familjen att hon ställt sig i spetsen för en aktion som syftade till att tillställa Bresjnev ett brev. Familjen hade också själv skrivit ett utkast till ett brev till Bresjnev. Hon frågade om utrikesministern ansåg det vara en god idé att hon skrev ett sådant brev. Utrikesministern svarade att hon personligen inte kunde se att detta kunde skada. På fråga förklarade hon också att departementet gärna skulle granska utkastet och göra en översättning till ryska.

Leif

Leif Leifland

☒ Utrikesministern	☐ Chef Pol V	☐ Chef bilateral enh	☐ Budgetsekt.	☐
☒ Biståndsministern	☐ Chef H-enhet I	☐ Chef Protokollet	☐ Utr min sekreterare	☐
☒ Kabinettssekr	☐ Chef H-enhet II	☐ Chef Press o. Inf.enhet 2 ex	☐ Bohm	☐
☒ Bitr Kabinettsekr	☐ Chef H-enhet III	☐ Chef Inform.sekt.	☐ Thorsson	☐
☒ Chef Pol avd	☐ Chef H-förh grupp	☐ Folkrättssekt.	☐ Dahlén	☐
☒ Chef Pol I	☐ Chef Rättsavd	☐ Folkrättssekt. 2 ex	☒ Granstedt	☒ 1 ex åter byrån
☐ Chef Pol II	☐ Chef Adm avd	☐ Folkrättsarkivet	☒ CHEF ARKIVET	☐ Rapp. översikt, Pol III
☐ Chef Pol III	☐ Statssekr int u-samarb	☐ Inspektören	☐	☐ Regeringspärmen
☐ Chef Pol IV	☐ Chef multilateral enh	☐ Chef Säkerhetsärenden	☐	☐ Byråpärmen
Antal ex skr sidor	Antal ex bil sidor	Kopierad den sign	Distribuerad den sign	Åtg postexp datum sign
11 2			770710 CW	☐ kurir ☐ luft-post

1977-07-15

Politiska avdelningen

Enhet I

ds Hirdman

ex t Utrikesministern

/exp. 77-07-15/GO

Överdirektören
Fredrik von Dardel

Auravägen 25

182 62 DJURSHOLM

Raoul Wallenberg

Dnr		
381		
Avd	Grp	Mär
P	2	Lee I

./1

./2

Enligt överenskommelse returnerar jag härmed utkastet till brev till Brezjnev jämte några ändringsförslag från vår sida. Jag har beställt en översättning till ryska av vår ambassad i Moskva. Den översänds så snart den kommer oss till handa, vilket till följd av kurirförbindelserna kan ta någon vecka.

Leif Leifland

Ifylles av postexp

☐ Avsant med

☐ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☒ vanlig post

Avsändn datum

Sign

77-07-15

Djursholm den juli 1977

Till Sovjetunionens Statschef Leonid Bresjnev

Vid Helsingforskonferensen år 1975
träffades mellan de regeringar, som
deltog i konferensen, överenskommes
om förbättrade förhållanden mellan
länderna, innebärande bland annat
att färdtjänster, som genom gränserna
mellan dessa blivit avskurna från
varandra, skulle kunna återföras.

Värderad Maj von Dardel har
i ett föregående äktenskap en son vid
namn Raoul Wallenberg, född år
1912, med vilken jag önskar bli
återvärd. Min förbindelse med honom
bröts år 1945 under nedan angivna
omständigheter.

Under år 1944 och i början av år
1945 tjänstgjorde han som förste
legationssekreterare vid Sveriges
beskickning i Budapest. Då denna stad
i början av år 1945 intogs av sovjetiska
trupper, blev ^{han} tillfångatagen av dessa
och förd till Sovjetunionen. Någon förkla-
ring om anledningen till detta grova

Övergrippt gent emot en medborgare i ett neu-
tralt land, vilken dessutom genom sin anställ-
ning såsom diplomatisk tjänsteman var
berättigad till exterritorialrättsligt skydd,
har icke - såvitt jag vet ^{lämnats} - för de sovjetiska
myndigheterna. Denna rättskränkning
var så mycket egendomligare som Raoul
Wallenberg under sin tjänstgöring i Buda-
pest fört en energisk kamp mot Sovjets
fiender, de tyska och ungerska fascisterna,
för att rädda människor, som förföljdes av
dessa.

Som svar på ett flertal hänvändelser från
svensk sida angående Wallenberg förmedlade
det sovjetiska utrikesministeriet under en
dålig följd av år att Wallenberg befann sig
i sovjetisk fångenskap. Vid en sammankomst
i Moskva år 1956 mellan representanter för
Sovjetunionens och Sveriges regeringar över-
lämnades därför från svensk sida ett omfät-
tande vittnesmaterial, som ådagalade Wallen-
bergs fångenskap i Sovjetunionen, med hemstäl-
lan att sovjetiska vederbörande måtte granska
och pröva detta material. Enligt en den 2 april 1956
utfärdad kommuniki förklarade man sig på
sovjetisk sida beredd här till och uttalar samtidigt
att Wallenberg, om han befunne sig i Sovjetunionen,
givetvis skulle få hemresa.

Sedermera meddelade emellertid Sovjets utrikes-
ministerium i ett memorandum den 6 februari 1957
att bland arkivdokument från sjukvårdstjänsten
i Ljubljanfängelset påträffats ett dok-
ument, som det fanns grund att betrakta
såsom hänförande sig till Raoul Wallenberg,
nämmligen en den 17 juli ¹⁹⁴⁷ daterad rapport,
vari chefen för sjukvårdstjänsten vid fäng-
elslet överste Smoltsor meddelat fört-
varande ministern för stats säkerheten
Cibakurnov att den för denne bekante
fångnen Walenberg under natten avlidit
i cellen. I nämnda memorandum med-
delas vidare att man inte lyckats finna
några som helst andra upplysningar
i form av dokument eller vittnesmål och
att därför den slutsatsen måste dragas att
Raoul Wallenberg avlidit i juli 1947.

Då den i Smoltsors rapport omnämnde
fångens namn stavats något olika min-
sons och då i rapporten inte meddelats någon
närmare för hans identifiering behövliga
data, såsom förnamn, faders namn, nationalitet
och födelseår, kan rapporten inte anses vara
något tillförlitligt bevis för att denne fånge
varit identisk med min son.

Sedermera har ett avsevärt antal från Sovjet-
unionen hemkomna personer omnämnt att de
efter juli 1947 haft förbindelse med Raoul

Wallenberg i olika sovjetiska fängvårdsanstalter, är 1948 i det då befintliga fänglägret Thalmer-Ju, norr om Voronta, åren 1949 och 1951 i Butyrka fängelsel i Moskva, under förra hälften av 1950-talet i fängelsel i Vladimir, under åren 1961 och 1962 i ett fängläger på Wrangels Island samt åren 1966 och 1967 i ett fängläger nära Irkutsk. En känd rysk vetenskapsman har uttgett att Raul Wallenberg i början av år 1961 befunnit sig i ett mentalsjukhus i eller i närheten av Moskva.

Det kan anses vara uppenbart att den av Överste Smeltsov avgivna rapporten avsett någon annan person än Raul Wallenberg och att den sistnämnde under lång tid efter den 17 juli 1947 befunnit sig i sovjetisk fångenskap. Man måste räkna med möjligheten att hans fångenskap fortgår ännu i dag.

Jag vänder mig nu till Eder, som innehåller den högsta risiken i Sovjetunionen och som i så hög grad bidragit till Helsingfors överenskommelsen, med en hemställan att Ni genom vederbörande undersidnade organ låter efterforska min son Raul Wallenberg och, om han anträffas, låter honom återföras med mig och sina övriga släktingar i Sverige. Ni skulle därmed förvärva min djupa tacksamhet och därjämte ådagalägga att de höga principer, som kommit till uttryck i Helsingfors, inte är tomma ord utan är avsedda att tillämpas i länderna emellan.

Högaktningsfullt

Maj von Dardel

adress: Auravägen 25.

18262-2 Jönköping, Sverige

1977-07-14

Kommentarer till fru von Dardels brev till Brezjnev

1. Brevet bör adresseras till:

Ordföranden i ^{SSRS}SSRS: högsta sovjets presidium
Leonid Brezjnev
Moskva

(På kuvertet bör stå:

The President of the Presidium of the Supreme
Soviet of the USSR Leonid Brezhnev
Moscow/Soviet Union)

2. I första stycket, sid 1 kan följande parentetiska hänvisning till Helsingforsöverenskommelsen tillfogas: (Kapitlet ang. Samarbete på humanitära och andra områden, p. 1 b).
3. Sista raden, första sidan bör kanske ordet "grova" i uttrycket "grova övergrepp" utgå.
4. Sista sidan, sista stycket bör första meningen lyda:
"Jag vänder mig nu till Eder, som innehar den högsta befattningen . . . (i stället för "makten").

1977-07-15

Politiska avdelningen 1
ds Hirdman

Ambassadören Ryding

MOSKVA

Dnr		
158		
Avd	Grp	Mål
P	2	6u

FÖRTROLIGT

Wallenbergärendet
(3 bil)

Broder,

./1 Vid besök hos utrikesministern idag har fru Maj von
./2 Dardel bett om hjälp med bifogade brev till Brezjnev.
./3 Som framgår av bilagan har vi gett henne några kommentarer till texten och därefter lovat bistå med en översättning till ryska. Kan Du därför be en av Dina medarbetare göra en sådan översättning, inklusive våra ändringsförslag, och låta oss återfå den senast den 28 juli.

Leif Leifland

Ifylles av postexp

Avsändt med

☒ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☐ vanlig post

Avsändn datum

Sign

Xfursholm den

juli 1977

Till Sovjetunionens Statschef Leonid Bresjnev.

Vid Helsingforskonferensen år 1975
träffades mellan de regeringar, som
deltog i konferensen, överenskommes
om förbättrade förhållanden mellan
länderna, innebärande bland annat
att familjer, som genom gränserna
mellan dessa blivit avskurra från
varandra, skulle kunna återförenas.

Undertecknad Maj von Dorell har
i ett föregående äktenskap en son, vid
namn Raoul Wallenberg, född år
1912, med vilken jag önskar bli
återensad. Min förbindelse med honom
bröts år 1945 under nedan angivna
omständigheter.

Under år 1944 och i början av år
1945 tjänstgjorde han som förste
legationssekreterare vid Sveriges
biskindning i Budapest. Då denna stad
i början av år 1945 intogs av sovjetiska
trupper, blev ^{han} tillfångagången av dessa
och fördd till Sovjetunionen. Någon förkla-
ring om anledningen till detta grova

Övergrippt gent emot en medborgare i ett neu-
tralt land, vilken dessutom genom sin anställ-
ning såsom diplomatisk tjänsteman var
berättigad till exterritorialrättsligt skydd,
har icke - såvitt jag vet ^{lämnats} - ~~för~~ de sovjetiska
myndigheterna. Denna rättskränkning
var så mycket egendomligare som Raoul
Wallenberg under sin tjänstgöring i Buda-
pest fört en energisk kamp mot Sovjets
fiender, de tyska och ungerska fascisterna,
för att rädda människor, som förföljdes av
dessa.

Som svar på ett flertal hänvärdelser från
svensk sida angående Wallenberg förelade
det sovjetiska utrikesministeriet under en
gång följde av år att Wallenberg befann sig
i sovjetisk fångenskap. Vid en sammankomst
i Moskva år 1956 mellan representanter för
Sovjetunionens och Sveriges regeringar över-
lämnades därför från svensk sida ett omfat-
tande vittnesmaterial, som ådagalade Wallen-
bergs fångenskap i Sovjetunionen, med hemstäl-
lan att sovjetiska vederbörande måtte granska
och pröva detta material. Enligt en den 2 april 1956
utfärdad kommuniké förklarade man sig på
sovjetisk sida beredd härill och uttalade samtidigt
att Wallenberg, om han befann sig i Sovjetunionen,
givetvis skulle få hemresa.

3

Sedemera meddelade emellertid Sovjets utrikes-
ministerium i ett memorandum den 6 februari 1957
att bland arkivdokument från sjukvårdstjänsten
i Ljubljanfängelset påträffats ett dok-
ument, som det fanns grund att betrakta
såsom hänförande sig till Raoul Wallenberg,
nämmligen en den 17 juli ¹⁹⁴⁷ daterad rapport,
vari chefen för sjukvårdstjänsten vid fäng-
elset överste Smolitsov meddelat fört-
varande ministern för stats säkerheten
Cibakunov att den för denne bekante
fången Wallenberg under natten avlidit
i cellen. I nämnda memorandum med-
delas vidare att man inte lyckats finna
några som helst andra upplysningar
i form av dokument eller vittnesmål och
att därför den slutsatsen måste dragas att
Raoul Wallenberg avlidit i juli 1947.

Då den i Smolitsovs rapport omnämnde
fångens namn stavats något olika min
sons och då i rapporten inte meddelats några
nämnare för hans identifiering behörliga
data, såsom förnamn, fadersnamn, nationalitet
och födelseår, kan rapporten inte anses vara
något tillförlitligt bevis för att denne fånge
varit identisk med min son.

Sedemera har ett avsevärt antal från Sovjet-
unionen hemkomna personer omnämnt att de
efter juli 1947 haft förbindelse med Raoul

4
Wallenberg i olika sovjetiska fängvårdsanstalter, år
1948 i det då befintliga fängsläget Chahmer-Ju, norr
om Vorkuta, åren 1949 och 1951 i Butyrkafängelset i
Moskva, under första hälften av 1950-talet i fäng-
elset i Vladimir, under åren 1961 och 1962 i ett
fängslager på Wrangels Island samt åren 1966 och
1967 i ett fängslager nära Irkutsk. En känd rysk
vetenskapsman har uppgivit att Raoul Wallenberg
i början av år 1961 befunnit sig i ett mentalsjukhus
i eller i närheten av Moskva.

Det kan anses vara uppenbart att den av överste
Smoltsov angivna rapporten avsett någon annan
person än Raoul Wallenberg och att den sistnämnde
under lång tid efter den 17 juli 1947 befunnit sig i
sovjetisk fångenskap. Man måste räkna med
möjligheten att hans fångenskap fortgår ännu i
dag.

Jag vänder mig nu till Eder, som innehar den höga
makten i Sovjetunionen och som i så hög grad
bidragit till Helsingfors överenskommelsen, med en
hemställan att Ni genom vederbörande undersök-
ningsorgan låter efterforska min son Raoul Wallen-
berg och, om han anträffas, låter honom återföras
med mig och sina övriga släktingar i Sverige.
Ni skulle därmed förvärva min djupa tacksamhet
och därtill ådagalägga att de höga principer, som
kommit till uttryck i Helsingfors, inte är tomma
ord utan är avsedda att tillämpas i länderna
emellan.

Högaktningsfullt

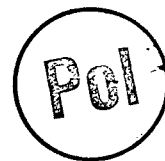
Maj von Dardel

adress: Auravägen 25.

18262, Djursholm, Sverige

1977-07-14

P 2 h u 1

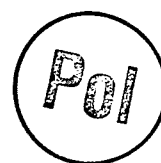
Kommentarer till fru von Dardels brev till Brezjnev

1. Brevet bör adresseras till:
Ordföranden i ^{SSRS}SSRS; högsta sovjets presidium
Leonid Brezjnev
Moskva

(På kuvertet bör stå:
The President of the Presidium of the Supreme
Soviet of the USSR Leonid Brezhnev
Moscow/Soviet Union)
2. I första stycket, sid 1 kan följande parentetiska hänvisning till Helsingforsöverenskommelsen tillfogas: (Kapitlet ang. Samarbete på humanitära och andra områden, p. 1 b).
3. Sista raden, första sidan bör kanske ordet "grova" i uttrycket "grova övergrepp" utgå.
4. Sista sidan, sista stycket bör första meningen lyda:
"Jag vänder mig nu till Eder, som innehar den högsta befattningen ... (i stället för "makten").

Kopia

P 2 Lu

STRÄNGT FÖRTROLIG

Samtal mellan utrikesministern och herr och fru
von Dardel

Utrikesministern hade idag besök av Raoul Wallenbergs mor, fru Maj von Dardel, och styvfar, överdirektör Fredrik von Dardel. Närvarande vid samtalet var dessutom Raoul Wallenbergs halvsyster, fru Nina Lagergren, och undertecknad.

Vid samtalet förekom i huvudsak följande.

Utrikesministern sade, att arbetet med den nya sekretesslagstiftningen nu nått därhän, att en departementspromemoria upprättats i justitiedepartementet. Promemorian kommer nu att granskas av remissinstanserna. Först under höstens lopp blir det därför möjligt för regeringen att ta ställning till frågan om tillsättande av någon form av kommitté eller grupp av personer för att granska materialet i Wallenberg-ärendet. Problemet var emellertid inte begränsat till Wallenberg-affären. De efterlevande till dem, som omkommit i Katalina-affären, kunde också komma att göra anspråk på en likartad genomlysning av materialet. Krav kunde också komma att resas på granskning av materialet om baltutlämningen. Utrikesministern kunde därför för dagen inte ge några speciella utfästelser.

Överdirektör von Dardel nämnde att hans son, professor Guy von Dardel, skisserat på sammansättningen av en arbetsgrupp för granskning av handlingarna. Enligt Guy von Dardel borde gruppen bestå av specialister från UD och utomstående. De skulle få granska alla papper, oberoende av sekretessgrad. Fru von Dardel nämnde i detta sammanhang att hon för sin del gärna skulle se att följande personer finge ingå i arbetsgruppen:

förre chefredaktören Harald Wigforss
envoyén Arne Lundberg
professor Nanna Swartz
förre byråchefen i rikspolisstyrelsen,
Otto Danielsson samt
fil.dr Carl-Fredrik Palmstierna

(Hon har uppenbarligen talat personligen med några av dessa.)

Fru von Dardel frågade därefter om regeringen gett upp tanken på att ta upp frågan med Bresjnev eller Kosygin. Vore inte ett nytt försök nu berättigat?

Utrikesministern svarade att hon ännu inte personligen träffat någon på denna nivå i Sovjet. Gromyko var bjuden att komma till Sverige men någon klarhet fanns ännu inte om när han kunde tänkas komma.

Fru von Dardel nämnde vidare att en anställd vid folktandvården i Malmö, Gun Bengtsson, meddelat familjen att hon ställt sig i spetsen för en aktion som syftade till att tillställa Bresjnev ett brev. Familjen hade också själv skrivit ett utkast till ett brev till Bresjnev. Hon frågade om utrikesministern ansåg det vara en god idé att hon skrev ett sådant brev. Utrikesministern svarade att hon personligen inte kunde se att detta kunde skada. På fråga förklarade hon också att departementet gärna skulle granska utkastet och göra en översättning till ryska.

Leif Leifland

Djursholm den juli 1977

SSSR:s

Ordföranden i ~~SSRS~~ högsta sovjets presidium
Leonid Brezjnev
Moskva

Vid Helsingforskonferensen år 1975 träffades mellan de regeringar, som deltog i konferensen, överenskommelse om förbättrade förhållanden mellan länderna, innebärande bland annat att familjer, som genom gränserna mellan dessa blivit avskurna från varandra, skulle kunna återförenas. (Kapitlet ang. Samarbete på humanitära och andra områden, p. 1 b).

Undertecknad Maj von Dardel har i ett föregående äktenskap en son vid namn Raoul Wallenberg, född år 1912, med vilken jag önskar bli återförenad. Min förbindelse med honom bröts år 1945 under nedan angivna omständigheter.

Under år 1944 och i början av år 1945 tjänstgjorde han som förste legationssekreterare vid Sveriges beskickning i Budapest. Då denna stad i början av år 1945 intogs av sovjetiska trupper, blev han tillfångatagen av dessa och förd till Sovjetunionen. Någon förklaring om anledningen till detta övergrepp gentemot en medborgare i ett neutralt land, vilken dessutom genom sin anställning såsom diplomatisk tjänsteman var berättigad till exterritorialrättsligt skydd, har icke - såvitt jag vet - lämnats av de sovjetiska myndigheterna. Denna rättskränkning var så mycket egendomligare som Raoul Wallenberg under sin tjänstgöring i Budapest fört en energisk kamp mot Sovjets fiender, de tyska och ungerska fascisterna, för att rädda människor, som förföljdes av dessa.

Som svar på ett flertal hänvändelser från svensk sida angående Wallenberg förnekade det sovjetiska utrikesministeriet under en lång följd av år att Wallenberg befann sig i sovjetisk fångenskap. Vid en sammankomst i Moskva år 1956 mellan representanter för Sovjetunionen och Sveriges regeringar överlämnades därför från svensk sida ett omfattande vittnesmaterial, som ådagalade Wallenbergs fångenskap i Sovjetunionen, med hemställan att sovjetiska vederbörande måtte granska och pröva detta material. Enligt en den 2 april 1956 utfärdad kommuniké förklarade man sig på sovjetisk sida beredd härtill och uttalade samtidigt att Wallenberg, om han befunne sig i Sovjetunionen, givetvis skulle få hemresa.

Sedermera meddelade emellertid Sovjets utrikesministerium i ett memorandum den 6 februari 1957 att bland arkivdokument från sjukvårdstjänsten i Ljubljankafängelset påträffats ett dokument, som det fanns grund att betrakta såsom hänförande sig till Raoul Wallenberg, nämligen en den 17 juli 1947 daterad rapport, vari chefen för sjukvårdstjänsten vid fångelse överste Smoltsov meddelat förutvarande ministern för statssäkerheten Abakumov att den för denne bekante fången Wallenberg under natten avlidit i cellen. I nämnda memorandum meddelas vidare att man inte lyckats finna några som helst andra upplysningar i form av dokument eller vittnesmål och att därför den slutsatsen måste dragas att Raoul Wallenberg avlidit i juli 1947.

Då den i Smoltsovs rapport omnämnde fångens namn stavats något olika min sons och då i rapporten inte meddelats några närmare för hans identifiering behövlige data, såsom förnamn, faders namn, nationalitet och födelseår, kan rapporten inte anses vara något tillförlitligt bevis för att denne fånge varit identisk med min son.

Sedermera har ett avsevärt antal från Sovjetunionen hemkomna personer omvittnat att de efter juli 1947 haft förbindelse med Raoul Wallenberg i olika sovjetiska fångvårdsanstalter, år 1948 i det då befintliga fånglägret Chalmer-Ju, norr om Vorkuta, åren 1949 och 1951 i Butyrkafängelset i Moskva, under förra hälften av 1950-talet i fångelset i Vladimir, under åren 1961 och 1962 i ett fångläger på Wrangels Island samt åren 1966 och 1967 i ett fångläger nära Irkutsk. En känd rysk vetenskapsman har uppgivit att Raoul Wallenberg i början av år 1961 befunnit sig i ett mentalsjukhus i eller i närheten av Moskva.

Det kan anses vara uppenbart att den av överste Smoltsov avgivna rapporten avsett någon annan person än Raoul Wallenberg och att den sistnämnde under lång tid efter den 17 juli 1947 befunnit sig i sovjetisk fångenskap. Man måste räkna med möjligheten att hans fångenskap fortgår ännu i dag.

Jag vänder mig nu till Eder, som innehar den högsta befattningen i Sovjetunionen och som i så hög grad bidragit till Helsingforsöverenskommelsen, med en hemställan att Ni genom vederbörande underordnade organ låter efterforska min son Raoul Wallenberg och, om han anträffas, låter honom återförenas med mig och sina övriga släktingar i Sverige. Ni skulle därmed förvärva min djupa tacksamhet och därjämte ådagalägga att de höga principer, som kommit till uttryck i Helsingfors, inte är tomma ord utan är avsedda att tillämpas länderna emellan.

Högaktningsfullt

u. Maj von Dardel
adress: Auravägen 25
18262 Djursholm, Sverige

Bevare oretellningen för att Raoul
Till Kanslirådet Hirdman med
hjärtligt tack för utlovade
avskrifter av bifogade brev
till Brezjnev.

Maj von Dardel

19.1.1978 42 SA

*På begäran gjord och returnerad
10 kopior till Maj von Dardel 29/1/78 K.H.*

Djursholm 31 July 1977

Highest Presidium of the USSR

At the Conference of Helsingfors an agreement was concluded about improved conditions between the governments who participated at the conference signifying among other things, that families separated from each other by boundaries, should be brought together again. (The Chapter concerning Collaboration on humanitarian and other subjects, p.1 b)

The undersigned Maj von Dardel has in an earlier marriage a son with the name of Raoul Wallenberg, born in 1912, with whom I wish to be reunited. My communication with him was broken in 1945 under circumstances mentioned below.

During 1944 and at the beginning of 1945 he served as first secretary of the Swedish legation in Budapest. When Budapest in the beginning of 1945 was taken by Sovjet troops, he was made prisoner and sent to the Sovjet Union. An explanation to the reason for this aggression on a citizen of a neutral country, who furthermore through his position as a diplomat was entitled to extraterritorial judicial protection has not - as far as I know - been given by the Sovjet authorities. This violation of justice was so much more strange as Raoul Wallenberg during his service in Budapest fought energetically against the enemies of the Sovjet Union, the German and Hungarian fascists, to save people who were persecuted by them.

As an answer on several inquiries from Sweden concerning Wallenberg the Sovjet Ministry of foreign affairs during a great many years denied that Wallenberg was a prisoner in the Sovjet Union. At a conference in Moscow 1956 between representatives of the governments of the Sovjet Union and Sweden a comprehensive material of testimonies was delivered, which proved Wallenberg's captivity in the Sovjet Union, appealing to the Sovjet authorities to examine and verify this material. According to the communiqué of 2 April 1956 the Sovjet authorities agreed thereto and at the same time they declared that Wallenberg, if he was in the Sovjet Union, he of course should be allowed to return home.

However later on the Sovjet Ministry of Foreign Affairs stated in a memorandum of 6 February 1957 that a document had been found in the archive of the infirmary of the Ljubljanka prison which it was reason to assume that it referred to Raoul Wallenberg, namely a report of 17 July 1947, in which the chief of the infirmary of the prison, colonel Smoltsov informed the former minister of the state-security Abakumov, that the prisoner whom Abakumov knew, Wallenberg, had died in his cell during the night.

In this memorandum it is also stated that no other information, what so ever, had been found nor in form of documents or testimonies and therefore the conclusion must be made that Raoul Wallenberg died in July 1947.

As the name of the prisoner mentioned in the report of Smoltsov is slightly differently spelt than that of my son and as the report does not give any data necessary for the identification, as first names, the name of the father, nationality and the year of birth, the report can not be considered as a reliable evidence that the prisoner in question was identical with my son.

Since then a great many persons returned from the Soviet Union have stated that after July 1947 they have been in contact with Raoul Wallenberg in different Soviet prisons and camps. In 1948 in the camp Chalmer-Ju at that time existing, north of Vorkuta, in the years 1949 and 1951 in the Butyrka prison in Moscow, during the first half of the 'fifties in the Vladimir prison, during 1961 and 1962 in a camp at Wrangel's Island and in 1966 and 1967 in a camp near Irkutsk. A well-known scientist has stated that Raoul Wallenberg in the beginning of 1961 was in a mental hospital in or near Moscow.

It can be considered obvious that the Smoltsov report concerns another person than Raoul Wallenberg and that the latter during a long time after 17 July 1947 has been prisoner in the Soviet Union. It is possible that his captivity still continues.

I now address myself to you, who has the highest position in the Soviet Union and who has to a great extent contributed to the Helsingfors agreement, with a petition that you through the competent authorities cause inquiries to be made about my son Raoul Wallenberg, and if he is found, let him join me and the rest of his family in Sweden. Then you would gain my great and profound gratitude and also give evidence that the high principles expressed in Helsingfors are not empty words but meant to be applied between the countries.

Sincerely

sign. Maj von Dardel
Auravägen 25
182 62 Djursholm

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:
Kopla till: Kabs Leifland	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) <i>aa/ff</i>

P	2	En
---	---	----

SVENSK MOSKVA 1977-07-26

CABINET
STOCKHOLM

TILL KABINETTSSEKRETERAREN OM WALLENBERG. DITT HBR TILL RYDING.
1977-07-15.

BREVET INKOM HIT FÖRST IGÅR 25 JULI, SÅ DU KAN TYVÄRR EJ
FÅ VÅR ÖVERSÄTTNING FÖRE 28 DENNES UTAN FÖRST MED DEN KURIR
SOM PACKAS UPP MÅNDAG 1 AUGUSTI.

ÖRN+

SVERIGES AMBASSAD

MOSKVA

1977-07-29

R 18

A Calmfors, IL

77-08-02

Skr t

Överdir. Fredrik von Dardel

Kabinettsekreterare Leif Leifland

Utrikesdepartementet

255

FÖRTROLIGT

Wallenbergärendet

Hbr Leifland-Ryding 1977-07-15
(1 bil.)

./.

Jag får härmed enligt Din önskan tillställa Dig en översättning till ryska av ifrågavarande brev till Brezjnev, varvid departementets ändringsförslag inarbetats i texten.

Besta Leifland!

De tillg.

Torsten Örn

Leifland

ARKIVEXEMPLAR

1977-08-02

P 2

Kabinettssekreterarens kansli
Handläggare: ks Calmfors

Överdirektören Fredrik von Dardel
Auravägen 25

Kopia t

Lundvik, Pol I
Hirdman, Pol I

182 62 DJURSHOLM

Dnr 719		
Avd P	Grp 2	Mål Eu 2

Wallenbergärendet

./.

På kabinettssekreterarens uppdrag och i enlighet med tidigare överenskommelse översänder jag härmed en av ambassaden i Moskva gjord översättning av Edert brev till Brezjnev.

Anders Calmfors

IL

Ifylles av postexp

Avsändt med ☐ sv kurir ☐ utl kurir ☐ luftpost ☒ vanlig post				Avsändn datum 77-08-02	Sign
---	--	--	--	---------------------------	---

Дьюрскольм, июля 1977 года

Председателю Президиума Верховного Совета СССР, Леониду Брежневу,
Москва.

На Конференции в Хельсинки в 1975 г. между правительствами-участниками в Конференции было достигнуто соглашение об улучшении отношений между странами, направленное, в частности, на то, чтобы сделать возможным воссоединение семей, которые оказались разлученными на разных сторонах границ /Глава о Сотрудничестве в гуманитарной и других областях, П. 1 б/.

Нижеподписавшаяся, Май фон Дардель, имею от прежнего брака сына Рауля Валленберга, 1912 года рождения, с которым я желаю воссоединиться. Мои связи с ним прекратились в 1945 г. при нижеуказанных обстоятельствах.

В 1944 г. и в начале 1945 г. он работал первым секретарем при Шведской миссии в Будапеште. Когда этот город в начале 1945 г. был взят советскими войсками, он был ими взят в плен и доставлен в Советский Союз. Советские власти, насколько мне известно, не дали никакого разъяснения этого противозаконного действия по отношению к гражданину нейтральной страны, который кроме того вследствие своего положения дипломатического сотрудника пользовался экстерриториальным правом защиты. Это нарушение права было тем более странным в свете того, что Рауль Валленберг во время своей службы в Будапеште вел энергичную борьбу против врагов Советского Союза - немецких и венгерских фашистов - чтобы спасти преследуемых ими людей.

В ответ на ряд обращений с шведской стороны Министерство иностранных дел Советского Союза на протяжении многих лет отрицал, что Валленберг находится в советском заключении. Во

время встречи в Москве в 1956 году между представителями Правительств Советского Союза и Швеции поэтому шведская сторона передала обширный материал свидетельских показаний, который доказал заключение Валленберга в Советском Союзе, с просьбой о том, чтобы соответствующие советские органы проверили и рассмотрели этот материал. В коммюнике от 2 апреля 1956 г. советская сторона высказала свою готовность к этому и одновременно заявила, что Валленберг в случае если он находится в Советском Союзе, разумеется, может выехать на родину.

Впоследствии Министерство иностранных дел Советского Союза в меморандуме от 6 февраля 1957 г., однако, сообщило, что среди архивных документов медицинской службы Люблянской тюрьмы был обнаружен документ, о котором говорилось, что есть основание считать, что он относится к Раулю Валленбергу. Это было доложение, датированное 17 июля 1947 г., в котором начальник медицинской службы тюрьмы полковник Смольцов сообщил бывшему Министру государственной безопасности Абакумову, что известный ему заключенный Валленберг истекшей ночью скончался в своей камере. В упомянутом меморандуме далее сообщается, что не удалось обнаружить никаких других сведений в виде документов или показаний и что поэтому следует сделать вывод, что Рауль Валленберг скончался в июле 1947 г.

Поскольку в доложении Смольцова фамилия указанного заключенного пишется несколько иначе чем фамилия моего сына, и поскольку в этом же доложении не сообщается более подробных данных для установления его личности, как имя, отчество, гражданство и год рождения, нельзя считать это доложение надежным доказательством тому, что этот заключенный был мой сын.

Впоследствии значительное число лиц, возвратившихся из Советского Союза, дали показания, что они после июля 1947 г. имели связь с Раулем Валленбергом в разных советских местах заключения - в 1948 г. в тогдашнем лагере Чальмер-Ю к северу от Воркуты, в 1949 и 1951 гг. в Бутырской тюрьме в Москве, в первой половине 1950-ых годов в тюрьме в г. Владимире, в

1961 и 1962 гг. в лагере заключенных на острове Врангеля и в 1966 и 1967 гг. в лагере вблизи от Иркутска. Известный русский ученый заявил, что Рауль Валленберг в начале 1961 г. находился в психиатрической больнице в Москве или около Москвы.

Можно считать очевидным, что сделанное полковником Смольцовым доложение относилось к другому лицу чем к Раулю Валленбергу, и что последний долгое время после 17 июля 1947 г. находился в заключении в Советском Союзе. Надо принять в расчет возможность, что он все еще, и сегодня, находится в заключении.

Теперь я обращаюсь к Вам, который занимаете самый высокий пост в Советском Союзе и, который в столь высокой степени содействовал соглашению в Хельсинки, с просьбой, чтобы Вы дали соответствующим органам распоряжение о розыске моего сына Рауля Валленберга и, если он будет найден, дали ему возможность воссоединиться со мной и другими его родственниками в Швеции. Этим Вы завоевали бы мою глубокую благодарность и вместе с тем показали бы, что высокие принципы, выраженные в Хельсинки, не пустые слова а назначены для применения между странами.

С уважением

Май фон Дардель

Адрес: Ауравеген 25
182 62 Дьюрсхольм,
Швеция.

Arkivexemplar

Administrativa avdelningen
Dokumentationsenheten

Handläggare: kr W. Carlgren

Dnr	Avd	Grupp	M&I
1977-08-09			
841	P	2	Eu ^I

Fru Maj von Dardel
Auravägen 25
182 62 DJURSHOLM

kab.sekr. orienterad

Raoul Wallenberg
(4 bil.)

./1-3

./4

För Eder personliga och strängt förtroliga kännedom får jag härmed översända kopior av promemorior den 29/10, 30/10 och 6/11 1957 om samtal med Bernhard Turner och Michael Neumann. Ärendet initierades genom ett meddelande i ett telegram till svenska beskickningen i Tel Aviv den 25/10 1957.

Wilhelm Carlgren
Chef för Dokumentationsenheten

Bil. 4 lyder: "F.d. polske medborgaren Bernhard Turner boende Bat-Jam, 14 Perlsteinstreet har för Knut Hammarskjöld uppgivit polsk judisk läkare vid namn Neuman i fånglägret Taischet vårdat 45-årig svensk. Lorentzon anländer Tel Aviv natten mellan 28-29 kl. 01.30 med SAS 851 för samtal med Neuman."

BN

Ifylles av postexp

Avsändt med

☐ av kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☒ vanlig post

Avsändn datum

77-08-09

Sign

BW

KVÄLLSPOSTEN

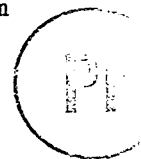
KRUSEGATAN 19, 201 21 MALMÖ 1
TELEFON: 93 69 00
POSTGIROKONTO: 14 85 10-1
TELEGRAMADR.: KVÄLLSPOSTEN
REDAKTIONEN

Mark Lippold

Beskr. av Brovall 6701-88-23
Omkring (Press)
Sydsveriges egen kvällstidning

Ossian
fila med biblioteket

Utrikesdepartementet
Pressavdelningen
Stockholm

INK UTRIKESDEP	
Dnr 225A-732	
22. AUG 1977	
Avs P 2	Ma Su I

Malmö den 19-8-1977

Bäste Broder,

vill Du vara vänlig förmedla det här brevet vidare till dem det
vederbör. Jag skulle vilja köpa vardera ett exemplar av UD:s
dokumentationer åren 1957 och 1965 över Raoul Wallenbergaffären.

Var hygglig sänd böckerna per efterkrav till Kvällsposten, Mark
Lippold, Box 166 Malmö. Eftersom jag är på reportageresa en vecka
kanske böckerna hinner hit innan jag återvänder.

Med vänliga hälsningar

Mark Lippold
Mark Lippold

COMITÉ EUROPÉEN POUR LES DROITS DE L'HOMME

Europeiska Kommittén för de Mänskliga Rättigheterna – Svensk sektion

Till utrikesdepartementets
informationsavd. Stockholm

Västerås 19/9 1977

Kr Lundvik,ms
Besv.brev 1977-09-29/

225:A/1203

20 SEP 1977

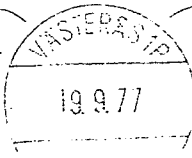
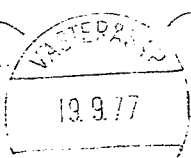
Betr. fallet Raoul Wallenberg

Den 11 september innehöll tidningen Kvällsposten rent sensationella nyheter beträffande den 1945 på sovjetiska myndigheters order, arresterade och bortförda svenske diplomaten Raoul Wallenberg. Enligt uppgifter ifrån den f.d KGB-agenten Haim Moshinski skulle Wallenberg ha varit vid liv så sent som den 10 december 1976 och då befunnit sig på ett mentalsjukhus i Irkutsk. Moshinski uppger att han erhållit denna information brevledes ifrån kontakter i Sovjet.

Då vi anser att detta i högsta grad aktualiserar Wallenbergs öde och då Moshinskis tidigare upplysningar i saken rönt intresse från bl.a svenska polismyndigheter och visat sig vara mycket auktoritativa, är vi intresserade^{av} att få veta om denna nya vändning i efterforskningarna efter en försvunnen landsman, föranlåter någon undersökning eller annan åtgärd ifrån UD:s sida?

högaktningsfullt

Jörgen Lundqvist ordf.
Svenska sektionen av Euro-
peiska kommittén för de
mänskliga rättigheterna

MARTYRERNAS RÖST
Box 3074
750 03 Uppsala 3

Ä Utrikesdepartementet
Press- och informationsenheten
Box 161 21
103 23 STOCKHOLM 16

Elsa och Hugo Cedergrens arkiv (RA)

Under det senaste decenniet har en livlig aktivitet utvecklats inom KFUK/KFUM (YWCA/YMCA) och dess olika förbund för att rädda de båda numera sammanslagna rörelsernas historia. Initiativtagare har varit förre förbundssekreteraren Thure Nilsson, Stockholm, och under hans ledning har redan betydande resultat uppnåtts. Riksförbundets arkiv för både KFUK, KFUM och deras olika förbund finns sedan några år deponerade i riksarkivet. Flera funktionärers arkiv har tillkommit bl a efter Elsa och Hugo Cedergren.

ELSA CEDERGRENS ARKIV

Elsa Cedergren, f grevinna av Bernadotte af Wisborg (1893), var sedan 1919 engagerad i KFUK, från 1925 dess ordförande, sedan 1930 ledamot av rörelsens världsråd och sedan 1938 vice ordförande i dettas verkställande utskott. Hon utvecklade dessutom inom Sverige KFUK:s flickscoutarbete. Elsa Cedergren hade emellertid en rad andra engagemang i samtidens humanitära och politiska rörelser. År 1935 tog hon initiativ till Kristna kvinnors samarbetskommitté och blev bl a dess ordförande, hon var vidare styrelseledamot i Svenska ekumeniska föreningen, och inom kväkarrörelsen, deltog i kristet krigsfänge- och fredsarbete, bl a aktiv inom AMSA (Aktionen mot svenskt atomvapen) och en av de svenska kvinnorörelsernas mera framträdande gestalter.

Hennes till RA överlämnade arkiv speglar en rad av hennes olika aktiviteter i samtiden. Kväkar-materialet innehåller handlingar och korrespondens kring kväkarnas världskommitté, öst-västkontakter, rörelsens arbete inom Sverige (bl a protokoll 1943-c:a 1970, Elsa Cedergrens exemplar med hennes anteckningar, årsmötes- och ekonomiska handlingar), dess förbindelser med FN samt en samling kväkarskrifter (småtryck).

Från hennes krigsfångearbete finner vi brev och handlingar, likaså från hennes kontakter med den finska fadderbarnsverksamheten. Det kristna fredsarbetet och hennes nämnda aktivitet inom AMSA återspeglas även i arkivet. Ett antal volymer belyser hennes arbete inom KFUK och internationella kontakter inom YWCA.

Slutligen bör tilläggas att biografiska handlingar, fickalmanackor med anteckningar (1930-75), en omfattande korrespon-

dens, manuskript till föredrag och radioanföranden samt artiklar och fofon liksom handlingar av politisk natur på ett värdefullt sätt bidrar till att forma bilden av Elsa Cedergren som framträdande föreningsföretträdare inom en rad rörelser med internationell förgrening. Den forskning som i framtiden kommer att behandla kväkarrörelsen, kristet freds- och ungdomsarbete och vissa faser inom kvinnorörelsen kommer att i Elsa Cedergrens arkiv finna viktigt och i många fall unikt material.

HUGO CEDERGRENS ARKIV

Hugo Cedergrens handlingar i RA har kommit via två vägar. Hans synnerligen omfattande tjänstemannarkiv med korrespondens och handlingar om svenskt KFUM- och internationellt YMCA-arbete återfinnes i KFUM:s ovan nämnda arkiv. Genom hustrun Elsa Cedergren har dessutom tillförts hans mera privata arkiv, som liksom hustruns kommer att behållas som självständiga enheter. Hugo Cedergren (1891-1971) kom redan 1906 med i KFUM och skulle som generalsekreterare från 1924, och med rader av uppdrag inom den internationella YMCA-rörelsen och dess olika underavdelningar, scoutchef, drivande kraft i KFUM:s organisation för hjälp åt andra världskrigets offer (HKO, Hjälp krigets offer) o s v för samtid och eftervärld framstå som den svenska KFUM-rörelsens mest kända gestalt.

Hugo Cedergren var emellertid även en kanslitjänsteman i ordets bästa bemärkelse. Hans känsla för fasta kontorsrutiner och arkivordning torde väsentligen ha bidragit till att KFUM:s eget arkiv från hans tid är välbevarat och systematiserat och därmed en rik källa för forskningar i rörelsens historia.

Hans eget genom Elsa Cedergren i omgångar överlämnade privata arkiv kompletterar i första hand just KFUM:s arkiv och är något av ett tjänstemannaarkiv. Här finns hans almanackanteckningar, manuskript till tal och artiklar, biografiska anteckningar (bl a hans egen levernesbeskrivning), förarbeten till KFUM:s historia, som han sannolikt avsett att skriva och kunde bättre än någon annan, korrespondens främst från 1940- och 1950-talen samt handlingar om YMCA, krigsfångearbetet och Mainau samt rörande svenska psalmboken.

Kewenterska släktarkivet (GUB)

RA-Nytt vill ta sig friheten att i detta sammanhang citera "Nytt från GUB", utgiven av Göteborgs universitetsbibliotek, nr 3/1976 och dess presentation av det till handskriftsavdelningen förvärrade släktarkivet från släkten Kewenter:

"Fru Louise Holmström, f Kewenter, Malmö, överlämnade vid personligt besök i universitetsbiblioteket den 29 november 1976 såsom deposition, det Kewenterska släktarkivet. Bland handlingarna i arkivet märks, förutom en del av överfärläkaren Hans Christopher Kewenters (1775-1839) papper, särskilt professor Gunnar Anderssons (1865-1928) efterlämnade papper. Gunnar Andersson var gift med Anna Glasell, dotter av sedermera kyrkoherden i Bjärhögs pastorat Julius Glasell (1824-1895) och hans hustru Sofia Kewenter (1820-1908). Det kan tilläggas, att universitetsbiblioteket redan tidigare förvarar och vårdar en spillra av överfärläkaren Hans Christopher Kewenters papper."

Redaktören Torsten Tegnér's samling (SSA)

RA-Nytt vill gärna rikta läsekretsens uppmärksamhet på det förvärr av den legendariske idrottsledaren och publicisten Torsten Tegnér's samling som Stockholms stadsarkiv gjort. Detta har redan presenterats i dagspressen, framför allt av Hans Gréen i DN 17 juni 1977 i form av en intervju med stadsarkivarien Sven Olsson.

Förvärrvet har av stadsarkivet gjorts inom projektet "Operation Stockholms idrottsminnen". Torsten Tegnér's samling innehåller dennes handlingar och brev, tidningssklipp-samling, plaketter, minnesgåvor, bilder m m och omfattar i dag c:a 5 hylmeter. En stor del har tillkommit under hans tid som redaktör för "Idrottsbladet". Den omfattande korrespondensen spänner över en betydande del av den samtida idrottsvärlden och är givetvis av stort idrottshistoriskt intresse: i den ovan nämnda artikeln i DN citeras för övrigt några brev. Bildsamlingen speglar både Torsten Tegnér's eget liv och de evenemang han under årtionden deltog i som ledare och observatör.

Stadsarkivet planerar att eventuellt genomföra en utställning över Torsten Tegnér, och det finns anledning förmoda att forskningen även via andra kanaler kommer att bli närmare orienterad om innehållet i denna samling, när stads-

vetenskapsmännen i Lettland och hans vetenskapliga arbeten är internationellt kända. Han var inte enbart jurist och historiker, han var också en framstående författare.

1944 begav sig Svabe till Tyskland och efter krigets slut blev han en ledande person för lettiska flyktingorganisationer. I exil utgav han flera publikationer, vilka skulle beläsa det lettiska folkets öden för västvärlden: The story of Latvia and Her Neighbours, The story of Latvia och Historie du peuple Letton.

Hans efterlämnade korrespondens, som omfattar tiden 1944-1959 har ordnats och förtecknats i riksarkivet och består av 7 volymer. Arkivet innehåller förutom brev från lettiska politiker, vetenskapsmän, författare och vänner även diverse politiska skrifter. Framför allt breven återspeglar de lettiska flyktingarnas problem i hela världen. De flesta breven är skrivna på lettiska, men det finns dessutom brev på tyska och engelska. I Sverige utgav professor Svabe en ny lettisk encyklopedi.

Depositionen utgör ett av de mest betydande tillskotten till den lettiska emigrationsforskningen. Arkivet är tillståndsbelaagt t o m 1989 och fordrar för utnyttjande deponentens tillstånd i varje enskilt fall. Fr o m 1990 är det tillgängligt utan restriktioner.

Biskop Sven Danells samling (LLA) Av Seved Johnson.

Samlingen, som överlämnades som gåva till landsarkivet i april år 1977, består till övervägande del av Sven Danells eget arkiv från till år 1970 (Ing A 396/77). Återstoden av arkivet skall överlämnas efter hans död. På grund härav har arkivet icke slutgiltigt kunnat förtecknas. Brevsamlingen, som utgör huvuddelen av arkivet, har dock ordnats alfabetiskt efter brevskrivare.

I nära anslutning till Sven Danells arkiv finns handlingar, som rör fadern, biskop Hjalmar Danells verksamhet och som fått bilda ett särskilt arkiv.

De övriga till samlingen hörande arkiven (Claes Beckmans, Ester Beckmans, Fredrika Beckmans, Ingeborg Greta Beckmans, Carolina Linmarssons, Hanna Linmarssons samt Josef och Nils Linmarssons) har ordnats och förtecknats av arkivarie Erik Dahlgren i Härnösand. Dessa arkiv överlämnades till Sven Danell 1971 och 1976.

äldre Baltiska institutet (1931-39) och ordförande i den 1943 bildade Baltiska kommittén i Sverige. Även som vetenskapsman ägnade han betydande delar av sin forskning åt baltiska arkeologiska problem. Hans arkiv omspänner alla hans privata och officiella verksamhetsgrenar. De olika volymerna innehåller följande:

- 1-10 Korrespondens med enskilda personer 1897-1971
- 11-16 Korrespondens med olika politiska, humanitära, kulturella och vetenskapliga organisationer (bl a en vol med Baltiska kommittén)
- 17-18 Utkast, manuskript, korrespondens och handlingar från olika politiska aktioner 1943-70
- 19 Handlingar från internationella politiska kongresser
- 20-22 Anföranden 1928-71, politiska tal 1956-71
- 23 Manuskript till politiska böcker, bl a "Balticum skall leva"
- 24 Manuskript till politiska, kulturpolitiska och biografiska artiklar m m
- 25-31 Kulturpolitiska och vetenskapliga manuskript, bl a till hans många arbeten om nordisk fornhistoria, de baltiska staternas äldre historia
- 32 Samling av andra författares manuskript, både vetenskapliga och politiska
- 33 Manuskript: skoluppsatser, ungdomsposesi, en komedi m fl skönlitterära arbeten
- 34 Personalia och biografica, kongresshandlingar m m
- 35-40 Övriga personalia
- 41 Rapporter, utlåtanden, diverse personhandlingar, handlingar och klipp rörande Johan Emanuel, Ture och Einar Nerman
- 42-46 Övriga handlingar av personlig natur
- 47 Fotografier

ARVEDS SVABES ARKIV

Av Sigrida Runcis

Arkivet efter den lettiske professorn Arveds Svabe överlämnades till riksarkivet av fil lic Lidija Svabe som deposition 1976.

Professor Arveds Svabe föddes 1888 i Lettland och dog 1959 i Stockholm. Sina akademiska studier bedrev han vid universitet i Moskva och Riga. Svabe var en av de mest framträdande

arkivet avslutat ordnings- och förteckningsarbetena i den.

Handlingar angående Raoul Wallenberg

Av Bo Rundberg, RA

Riksarkivet har av f d överdirektör Fredrik von Dardel, Djursholm, och hans maka Maj, mor till Raoul Wallenberg, erhållit en synnerligen omfattande tidningsklippsamling ang Raoul Wallenberg. Den omfattar svensk och utländsk press från 1945 till och med 1977. I accessionen ingår även fru von Dardels korrespondens med den ryske litteraturpristagaren Sjolochov och andra av 1965 års Nobelpristagare.

Vid besök i juni i år hos makarna besågs deras korrespondens ang Raoul Wallenberg. Den omfattar en dryg hyllmeter, är i mycket gott skick och är försedd med alfabetiskt register och sammanfattande inledningar. Korrespondensen förvaras i pärmar.

Vissa foton hos makarna von Dardel har betydande värde för den framtida forskningen, bl a foton över det monument, som år 1948 kom till stånd i Budapest till minne av Raoul Wallenberg och som nu står utanför huvudbyggnaden till en statlig penicillinfabrik i Debrecen, ehuru såväl utan ursprunglig relief av Wallenbergs ansikte som utan inskription med poetisk hyllningstext till Wallenberg.

Litteraturen om Raoul Wallenberg är omfattande och består av både svensk och utländsk litteratur. Det har även skrivits dramatik om Raoul Wallenberg och hans öde. Hos makarna finns ungefär en hyllmeter litteratur om Wallenberg.

Makarna von Dardels korrespondens, litteraturen om Raoul Wallenberg liksom de foton som är av värde för framtida kommer att testamentariskt tillfalla riksarkivet.

De handlingar som levererats till riksarkivet är tillgängliga för forskning helt utan inskränkningar. Innehållet av det levererade framgår nedan:

Tidningsklipp, svensk och utländsk press

1945, 1951-1974, 1976-1977

21 fasciklar

Fru Maj von Dardels korrespondens med

Sjolochov och andra av 1965 års Nobel-

pristagare: dec 1965-1966

1 fascikel

Tvenne koncept (till Rudolph Philipp och

Nanna Svartz), ett inkommet brev, ett

- inkommet kort; de tre förstnämnda 1965, 1 fascikel
 det sistnämnda u å
 Artiklar av Rudolph Philipp i diverse 1 fascikel
 tidningar 1951-1965
 Fredrik von Dardel: Raoul Wallenberg - 1 bok
 Fakta kring ett öde. Stockholm 1970
 Raoul Wallenberg - fighter for Humanity, 1 bok
 utgiven av svenska freds- och skilje-
 domsföreningen, Stockholm 1947 1 häfte

Luftfartsinspektör Tord Ångströms papper (RA)

Av Rolf Sjögren, RA

Bröderna Orville och Wilbur Wright motorflög som först i världen 17/12 1903. Nio år senare erhöll Tord Ångström diplom som aviatör vid Blériots flygskola i Pau.
 Tord Ångström blev en förgrundsgestalt i den svenska luftfartens historia och kom att ägna sitt liv åt dess utveckling. Som trafikflygare deltog han vid första regelbundna flygtrafiken Malmö - Köpenhamn 1919. 1920 blev han statlig besiktningsman för flygplan. 1930-1936 var han assistent vid Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens järnvägs- och luftfartsbyrås luftfartsavdelning (Luftfartsmyndigheten) och 1936 blev han luftfartsinspektör där. 1945-1957 var han chef för Luftfartsinspektionen.

Det finns därför skäl att fästa uppmärksamheten på serie ö i Luftfartsinspektionens inom Luftfartsstyrelsen arkiv.

Det utgörs av Tord Ångströms på lui kvarlämnade papper, och levererades till riksarkivet tillsammans med Luftfartsstyrelsens arkiv.

Serien omfattar tolv volymer varav de åtta första i huvudsak innehåller korrespondens och de övriga PM, stenciler, anföranden, rapporter, prospekt och tryck rörande luftfart. Efter ett nedslag 1913 löper korrespondensen mer kontinuerligt 1919-1949. Här finns material både om de internationella flygtävlingarna i Göteborg 1923 och om Internationella Luftfartskongressen i Stockholm 1925. Vill någon veta hur de projektiller såg ut med vilka lejdplanet Gladan besköts under kriget, går det också bra; några sådana finns lagda som bilaga till en skrivelse.

Handlingarna rörande luftfart omfattar tiden 1920-1958. Här finns ett stort material för klargörande av Tord Ångströms

i övrigt artiklar, korrespondens m fl handlingar.

ELFRIEDE LENDER'S ARKIV

Elfriede Lender (1882-1974) var född i Tallin (Estland) och lärarinna. Hennes make civilingenjören Valdemar Lender var bl a förste estniske borgmästare i Tallin, 1905 arresterad för politisk verksamhet. Redan tidigt grundade Elfriede Lender privatskolor, 1907 ett privatgymnasium för flickor med ryska som undervisningsspråk, vilket 1918 avlöstes av estniskan. På 1930-talet byggs särskilt skolhus och 1935 öppnas en särskild stiftelse, "Elfriede Lender's Humanitargymnasium för flickor" med sex-årig folkskola och femårigt gymnasium, senare på hennes initiativ både en lekskola för förskolebarn vid gymnasiet och ett seminarium för förskollärare.

Elfriede Lender arresterades 1941 men lyckades under dramatiska omständigheter fly tillbaka till Estland och 1944 till Sverige. I Sverige var hennes verksamhet förlagd till Skolöverstyrelsen.

Under sin svenska period utvecklade Elfriede Lender en rik korrespondens med inte mindre än c:a 170 personer, både släkt, vänner och f d elever med deras familjer samt f d lärare inom Europa, i Kanada, USA, Brasilien, Australien, Indien o s v. Denna korrespondens torde ge ovanligt rika inblickar i esternas anpassning och liv i olika delar av världen.

Arkivets övriga delar, som likaledes är av stort undervisningshistoriskt intresse, omfattar handlingar från Elfriede Lenders gymnasium från 1930-talet, hennes memoarer samt övriga brev och handlingar från hennes växlingsrika liv.

BIRGER NERMANS ARKIV

Professor Birger Nerman (1888-1971) behöver knappast någon presentation för svenska läsare. Som bekant blev han 1913 fil dr i Uppsala och docent i nordisk och jämförande fornrunskap, innan han 1923-25 verkade som professor i arkeologi i Dorpat, en tjänst till vilken han kallats. 1938 blev han chef för Statens historiska museum.

Förutom ett omfattande författarskap, både inom arkeologi, fornrunskap och nordisk filologi, nedlade han under sina sista årtionden ett stort arbete inom svensk-baltiska och exilbaltiska organisationer. Han var en av initiativtagarna till det

Nya depositioner av baltiska arkiv i RA

Riksarkivet har under senare år gång på gång fått emotta synnerligen intressanta depositioner av Baltiska arkivet i Stockholm. I samtliga fall har det gällt arkiv efter baltiska förgrundsgestalter i Sverige, särskilt inom politik och kulturliv. Tidigare har RA-Nytt: de enskilda arkiven kunnat presentera följande baltiskt forskningsmaterial, som i vissa fall deponerats av Baltiska arkivet, i andra överlämnats av andra:

18 konsthistorikern Helge Kjellins samling

Estniska evangelisk-lutherska kyrkans arkiv

Free Latvian News Service: delar av dess arkiv

22 Baltiska humanistiska förbundets arkiv

23 utrikesministern m m August Rei:s arkiv
fil dr Arnold Sooms arkiv

25 ministern Aleksander Warmas arkiv

skolmannen Olev Parlois arkiv

27 Revals historiska förenings arkiv

Baltiska arkivet har nyligen i RA deponerat tre personarkiv, nämligen efter August Arras, Elfriede Lender och Birger Nerman, samtliga underkastade särskilda tillstånd innan de kan utnyttjas för forskning. Dessutom har fil lic Lidijs Svabe deponerat professorn Arveds Svabes arkiv i RA.

AUGUST ARRAS' ARKIV

August Arras (1881-1968) var född i Estland och tidigt politiskt aktiv. Redan under studentåren organiserade han insamling av underskrifter bland bönderna till petition i agrarfrågor till tsaren, deltog i Radikalsocialistiska partiet och utgav av censuren förbjudna tidningar. Som utbildad veterinär arbetade han fram till flykten till Sverige 1944, bl a som direktör i estniska Veterinärstyrelsen och stadsveterinär i Narva.

I Sverige har han bl a varit aktiv i Estniska nationalrådet, Estniska kommittén, De Fria Esternas lantbruksförbund och Estniska Demokratiska Unionen.

Hans arkiv innehåller vissa personalia, memoarer från delar av hans liv, bl a från hans tid som djurläkare, hans aktivitet inom Estniska Divisionen m fl händelser. Vidare har Arras som var god vän med den estniske författaren Anton Hansen-Tammsaare, skrivit om denna vänskap. Hans arkiv innehåller

syn på problemen vid luftfartens utveckling. I form av PM, reserapporter och utskrivna tal och anföranden, eller stolpar och stödanteckningar av olika slag, fastslår han sina åsikter.

Dessa tolv volymer innehåller mycket ovärderlig information för personhistorisk forskning, men torde inte heller kunna förbigås då det blir dags att skriva den svenska luftfartens historia.

Floda-arkivet (Stifts- och landsbiblioteket, Västerås)

RA-Nytt vill härmed presentera ett enskilt arkiv av något annorlunda slag än de tidigare, nämligen Floda-arkivet. Detta har i delar och slumpvis kunnat räddas till Stifts- och landsbiblioteket i Västerås, och artikeln nedan bygger på den förteckning, signerad av handskriftsavdelningens chef, bibliotekarien Magdalena Helliquist, som överlämnats till RA.

Floda-arkivet härrör från verksamheten vid Floda koloni i Härjedalen som skapades av det nybildade Sällskapet för kristligt social fostran genom inköp av en gård i Floda 1907. Sällskapet ombildades efter hand till Föreningen Floda kolonier och målsättningen var att via jordbruksarbete återanpassa alkoholister till samhälleligt arbete.

Initiativtagare var direktören för statens alkoholistanstalt å Salbohed, sedermera prästmannen Eric G E:son Hammar (1871-1943). Verksamheten utvidgades att omfatta flera kolonier innan verksamheten övertogs av staten.

Arkivet innehåller i stora drag följande material:

Manuskript m m

J David Pettersson, "Floda-minnen"; manuskript om koloniens mål och verksamhet, om arbetet.

Äldsta handlingarna

Brev, manuskript m fl handlingar om koloniens grundande och första år.

Protokoll

m m från Sällskapet för kristlig social nykterhetsverksamhet, för Föreningen Floda kolonier med bilagor (1908-1930-talet)

Fastighetshandlingar

för fastigheten i Floda.

Inkomna skrivelser från myndigheter

innehåller även en svit skrivelser rörande kolonien på Älvgården 1923-26.

Korrespondens av mera privat karaktär

bl a innehållande en kopia för nämnda sällskap och omfattande sviter brev (brevskrivarregister, se förteckningen; bland brevskrivarna märks biskoparna Ernst Lönnegren och Nils Löfgren, ungdomsledaren Sigurd Örtengård, ensaka brevort från Selma Lagerlöf och Alice Tegnér).

Ekonomiska handlingar

för verksamheten vid Floda, bl a rörande arbetena med myr och torv.

Handlingar rörande personalen och personakter

för de senare gäller särskilda restriktioner.

Handlingar rörande avvecklingen

Forskaren hänvisas till den nämnda förteckningen för närmare kännedom om detta socialhistoriskt intressanta arkivs innehåll i detalj. En rad volymer har förtecknats i detalj, och ett särskilt register hjälper forskaren att orientera sig i förteckningen.

Nya fynd av Harald Stale i Tjust

Ra-Nytt kunde i serien de enskilda arkiven 24 s 2 ff presentera fil dr Harald Stales mångåriga inventeringar av gårdsarkiv i Tjust och även sammanfatta hans resultat från denna verksamhet.

Uppgiften i nämnda artikel s 8 att Harald Stale ämnade "pensionera" sig från inventeringar har dessbättre visat sig förhastad. Riksarkivet har fått två nya rapporter som visat att mycket gamla gårdspapper trots alla Stales inventeringar ännu kan upptäckas i Tjust.

GÅRDSARKIV FRÅN HULTA

Ett gårdsarkiv från Hulta, V Eds socken i Tjust har återfunnits. Nuvarande ägare är fru Inga Britt Widerberg, Helgenäs, Eds bruk. Arkivet innehåller flera handlingar från medeltiden:

1438 6/11 pergamentsbrev: Karl Markussons fastebrev på jord i Hulta, såld av Mattis Garp (original)

SPECIALPRESENTATIONERMeddelanden från Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek

Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek i Stockholm (adress: se adresslistan nedan) har från och med år 1977 startat en tidskrift med titel enligt rubriken ovan. Dess uppgift är att med 4 nummer per år, som programformuleringen lyder, "fortlöpande beskriva våra rika arkiv och samlingar och berätta hur vi tycker att de kan utnyttjas". Tidskriften kostar i prenumeration 30 kronor per år.

Första numret innehåller bl a en inledande artikel, "Om arkivlämnare, forskare och andra främmande makter" (Eva Karlsson) och följs av en nyförvärvslista: bland personarkiven märks handlingar från professorn Gunnar Adler-Karlsson, generaldirektören Sigfrid Hansson, konstnären John Heijer, (teckningar för tidningarna "Brand" och "Rädesmeslandet") redaktörerna Albert Jensen och Albin Lind, statsråden Gunnar Lange och Torsten Nilsson, författarna Ture Nerman och Ivan Oljelund, sexualpedagogen Elise Ottesen-Jensen, ambassadören Inga Thorsen, finansminister Ernst Wigforss (andra delen av dennes arkiv i Lunds UB) o s v. Vidare redovisas förvärv av organisationsarkiv samt några företagsarkiv, bland vilka särskilt tre förlagsarkiv märks, nämligen från Folket i Bilds förlag (1942-60), Axel Holmströms förlag (korrespondens 1930-46 med bl a Upton Sinclair och B Traven) och Tidens förlag (1912-72, c:a 400 vol). Brevet från B Traven avtryckt i tidskriften i facsimil liksom ett manuskript av Ernst Wigforss.

Det bör tilläggas att även institutionens bibliotek presenteras liksom en värdefull översikt över universitetsforskning i arbetarrörelsens historia, kallad "forskning pågår". Ra-Nytt har härmed velat uppmärksamma sin läsekrets på denna tidskrift, vars redovisade nyförvärv ej omnämnts i sammanställningar ovan. Den intresserade hänvisas i stället direkt till den nystartade tidskriften, där utförligare upplysningar om de olika nyförvärven och deras innehåll lämnas.

Balsta nr 1-3, Duvtorp, Erikslund, Frölunda, Hagalund,
Kumla nr 1, Källbro, Källbrostugan, Löt, Skansen och Örsta)
Djurstä, Klosters socken, 1869-1910 (1 vol)
Lilla Tidö nr 1, Hammarby, 1869-1911 (1 vol)
Gredby nr 1 och 2, Fors 1923, 30 (1 vol)

VÄSTMANLANDS LÄN

Ransta säteri, huvudbok 1881-82 (RA, från Sundbybergs hembygdssällskap)

ÖREBRO LÄN

Gästholm (?), St Mellösa: kapitalbok 1878-79 (RA, från Sundbybergs hembygdsförening)

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

Kulla, Odensvi: del av gårdsarkivet, 1844-1915 (VaLA 52 vol)

GÖTLANDS LÄN (samtliga arkiv i VILA)

Buters, Eskelhem: handl, karta

Hägars, Hall: handl från 1700- till 1800-talen

Lilla Vede, Follingbo: handlingar 1790-1924

Rosendals, Follingbo: gårdsarkivet (c:a 60 vol)

Hellström, Hammars i Lärbro, se personarkiv

KALMAR LÄN

Trästädsarkivet: det stora och tidigare uppmärksamade gårdsarkivet från Trästad, omfattande handlingar från 1600- till 1900-talen, inte minst från storsjordbrukaren och nyskaparen E M Rudins tid som ägare av gården (VaLA, från professor Gerhard Hafström). Läsaren hänvisas för närmare presentation till Harald Stales artikel i Kommissionens för riksinventering av de enskilda arkiven "Bulletin" 2 samt "Tjustbygdens kulturhistoriska förenings" årsbok 1964 (VaLA)

MALMÖHUS LÄN

Bullitofta, Malmö (MSA)

GÖTEBORGS & BOHUS LÄN

Klövredal, handlingar från gårdar där (GLA, 1 vol)

SKARABORGS LÄN

Michelsgården, Forshem: strödda gårdshandlingar (RA, från greve Carl-Gustaf Klingspor, Hellekis)

BYARKIV

Näsoms by (HLA, gåva av Kramfors kommun)

Vuono by (HLA, 3 fasc, gåva av Astrid Persson, Kalix)

Solkästa by, Kungshusby: kartor (ULA)

(Mölle, Arilds och Lerhamns fiskelägen, byordning 1833, fotokopia i LLA)

Övrigt

Protokoll vid auktion på Vinsäd 1810 (ÖLA)
12 etiopiska handskrifter och 3 amulettrullar (UUB, deposition av civilökonom Arne Rubin, Stockholm och redaktör Bertil Rubin, Malmö)

s d pergamentsbrev: Karl Markussons fastebrev på jord i Hulta, såld av Thorhils, Pedher och Ödger Lök (original)

1429 3/10 Peder Diekens fastebrev på jord i Vråka, såld av Lasse Andersson

1504 25/6 Palne Nielssons fastebrev på jord i Hulta, såld av Jöns Pedhersson

1506 Palne Nielssons fastebrev på jord i Hulta

Hulta gårdsarkiv innehåller i övrigt ett betydande antal handlingar från 1600- till 1800-talen, huvudsakligen lagfartshandlingar. För åren 1689-1703 finns även en kassabok, från 1770-talet vissa storskifteshandlingar (bl a en karta), från 1759 en byordning för Hulta, från 1790 även en geometrisk karta över Vråka. Även dessa kortfattade inblickar torde åskådliggöra att det nyfunna arkivet har ett stort topografiskt intresse.

GÅRDSARKIV FRÅN EFFLINGEBODA

Hos fru Elsie Wigren i Västervik har Harald Stale funnit ett gårdsarkiv från Efflingebo i Aspelands härad. Även detta innehåller gamla handlingar om än inte så gamla som det ovan nämnda.

Äldst är här två i det närmast likalydande köpbevis på pergament från 25/11 1599, utställda på två olika köpare (Jon Sunesson och Per Månsson, den senares med bevarat sigill). Stale har bifogat både fotokopior och tolkning av båda breven till forskningens tjänst. Övriga handlingar från 1700- till 1900-talen utgöres huvudsakligen av lagfartshandlingar.

RA-Nytt har uppenbarligen anledning att med intresse avvakta om fler gårdsarkiv, trots de tidigare noggranna inventeringarna, skall dyka upp i denna på äldre skrivna historiska källor så rika bygd.

Släkten Rudbecks på Edsberg arkiv (Sollentuna kulturnämnd)

RA-Nytt har tidigare i de enskilda arkiven 21 (s 17 f) i en artikel av Reinhold Rudbeck kunnat presentera de enskilda arkiv som genom Sollentuna kulturnämnd förvaras på Edsbergs slott. Ordningssarbetet har här fortgått, och

Reinhold Rudbecks förteckning över släktens Rudbecks arkiv (i Nya Eidsbergssarkivet avd D) har nyligen färdigställts. Släkten Rudbeck, som i tvåhundra år varit knuten till Eidsberg, har framför allt från perioden 1875-1927 efterlämnat ett omfattande familjearkiv om över 6000 nummer och cirka 2700 foton. Vi möter här främst korrespondens, arvshandlingar o dyl, affärshandlingar, biografiskt material om familjen men till följd av dess engagemang i bygden en mängd handlingar som belyser Sollentuna sockens, kommuns och församlings historia. Ytterligare material belyser föreningslivet i bygden, Löwenströmska lasarettet, skogs-vårdsfrågor o s v.

Bland arkivhandlingarna märks almanacksanteckningar från en lång period av 1900-talet, gästböcker och inventarie-förteckningar från Eidsberg. Den äldsta volymen innehåller ägorättshandlingar 1483-1742 från Eidsberg och de stora sviterna korrespondens och ämnesordnade handlingar har av Reinhold Rudbeck registrerats akt för akt på ett sätt som medger direkt inblick i arkivet genom förteckningen.

Ritningsdelen omfattar främst åren 1800-1969 och kartorna härrör huvudsakligen från det sista århundradet. Fotografierna speglar både familjens och kommunens liv samt förste hovmarskalken Reinhold H J Rudbecks tid vid det svenska hovet (hans hovhandlingar har däremot tidigare överlämnats till RA). Till denna del av Nya Eidsbergssarkivet hör slutligen en omfattande samling småtryck med anknytning till Eidsberg och dess människor.

Det kortfattade referatet ovan kan blott ge en antydan om det rika materialet i den nyligen färdigställda förteckningen över familjen Rudbeck på Eidsberg, som i sin tur avsluter till tidigare utarbetade förteckningar, bl a över handlingar om Eidsbergs godsförvaltning. Ett exemplar av dessa finns till forskningens förfogande i RA.

TORSTENSSON, Lars, Göteborg: släktarkiv (GIA, 2 vol) UNGER, Jonas Bernhard, prost i Norr, Värmland, riksdagsman (1834-1907): handlingar, klipp, mottagna brev till honom och familjen (bl a från Emilie Skildén) jämte andra handlingar från hans barn, bl a tillfälligespoesi, en del på värmandsmål (RA, gåva av Ida Koch och Gertrud Unger, Stockholm)

WALLENBERG, Raoul, se specialpresentation nedan

WALLENSTEEN-Jaeger, Rut, hemkonsulent, Linköping: källmaterial till böckerna "Mat och dryck när seklet var ungt" (1971) och "Kök och stök" (1974) (Vala)

VALIGREN, tidigare Paarmio-Valigren, f Lindholm, Vivi, målarinna, Finland (1867-1952): levnadsminnen i manuskript (Åbo akademis bibliotek)

WENNERHOIM, Sture, major: accession till tidigare överlämnat arkiv (SSA)

WESTIN, släkten, Stockholm: arkivet från garvarerisläkten Westin på Kungsholmen, bl a garveriets arkiv 1827-57 (brevkopiböcker, räkenskaper) och Jacob Westin d y:s (1810-80) privata arkiv och handskriftsamling (SSA, 5 nm; läsaren hänvisas för utförligare presentation till Ulla Johansons artikel i "SSA information" 1977:1 s 31 ff)

WIKMAN, K Rob V, professor, Åbo (1886-1975): accession av privatbrev till tidigare överlämnat arkiv (Åbo akademis bibliotek)

WIKMARK, Gunnar, Härnösand: dennes Norrlands-samling (HIA)

WIMAN, släkt, Gotland: manuskript (släktutredning rörande denna släkt från Västernheje (Vila))

ÅNGSTRÖM, Tord, se specialpresentation nedan

ÅSLUND, P D, kronolänsmän: arkiv och samlingar 1693-1874 (Öla, 5 vol)

ÖMAN, Einar, Härnösand: handl rör Viskjö respektive Nordingrå sn (HIA, 1 vol samt kartor m m)

ÖYDEN, Oscar, läroverksadjunkt, Södertälje: kartotek över dennes och hans hustrus släkter (Vala, 6 vol)

Gårdsarkiv

STOCKHOLMS KOMMUN OCH LÄN

Molstaberg, Vårdinge: huvudbok 1905-08 (RA, 3 bd från Sundbybergs hembygdsarkiv)

Xyholmen, Börstil: handlingar (ULA, 1 vol)

Pastighetshandlingar från professor Gerhard Hafström, Stockholm (SSA, ULA)

UPPSALA LÄN

Eka säteri, Kungshusby: kartor (ULA)

SÖDERMANTANDS LÄN (samtliga i ESA)

Lägenheten Fredrikshof, Eskilstuna, 1897-1913 (1 vol) Kålbre m fl gårdar, Stenkvissta, 1756-1944 (5 vol från

RINMAN, Carl, bergmästare, disponent för Ockelbo-verken (1763-1826): mottagna brev 1800-01 (GUB)

ROSENQVIST, G O, biskop, Borgå (1893-1961): accession av dagböcker, biografica, manuskript och anteckningar till tidigare överlämnad samling (Åbo akademis bibliotek)

RYDBERG, släkten: Erik Rydberg (f 1792), självbiografi, anteckningar rörande Karlskröna, betraktelser; Carl-Henrik Rydberg (1820-1902), manuskript, brev; Nils Wilhelm Forslund (1788-1870), biografica och brev (RA, deposition av fil mag Greta Rydberg; anm: Forslunds minnesanteckningar från bl a Fersenska mordet och sin tjänstgöring i riksarivet tidigare överlämnade till RA)

SANDBERG, Arnold, landsarkivarie, fil dr: del av dennes arkiv (VaLA, 9 vol)

SANDBERG, Elof, distriktschef, far till föregående: arkiv 1905-62 (VaLA, 15 vol)

SANDSTRÖM, B, stadsbokhållare, Örnköldsvik: handl i egenskap av rättens ombudsman i konkurser (HLA, c:a 175 vol från Örnköldsviks kommun)

SCHALLIN, Arnold, prost, Finland (1887-1975): brevsamling (Åbo akademis bibliotek, gäva av fil mag Monica Schallin, Uppsala (SMIRNOFF, Karin, f Strindberg, se Thomé, Meta)

STEINLEIN, Laura, f Freese, tysk författarinna (pseud "Arthur Freese", 1820-1900): manuskript till skådespelet Gustav Wasa (1891) (GUB)

STJERNHOLM, Math: handlingar rörande denne (ULA, 1 vol)

STRÖMERSTEN, Johan Isac: doktorsdiplom, Uppsala 1821 (VaLA)

SVABE, Arveds, se specialpresentation nedan

SWARTZSKA arkivet: som nämnts i RA-Nytt: de enskilda arkiven 25 s 10 har detta arkiv omdeponerats från stadsbiblioteket till stadsarkivet i Norrköping, och red hoppas kunna återkomma med presentation vid senare tillfälle

(SÖDERHJELM, Henning, 1888-1967, se Petersson, Knut)

TAMM-GÖTLIND, Märta, skriftställare, fil mag: samling av brev rörande bl a kvinnoprästfrågan, konfirmationen och kväkarrörelsen (UUB)

TEGNER, Torsten, se specialpresentation nedan

THOMÉ, Meta, f Westberg: brev från författarinnan Karin Smirnof, f Strindberg (1880-1973) (Åbo akademis bibliotek)

TIDNER, Erik, fil dr, Bromma: egna anteckningar från föreläsningar av O A Danielsson, E Löfstedt, E Nachmansson, P Persson, G Rudberg, H Sjögren, G Thörnell, N Edén och S Tunberg (UUB)

TERSMEDENSKA släktföreningen: accession, omfattande dess protokoll 1912-48, till släktföreningens stora samling i RA

TIRENSKA brevsamlingen: accessioner, omfattande brev från 1800- och 1900-talen (ÖLA, 1 vol)

TOPPELIUS, Göran, kansliråd, Stockholm: släktbrev och andra handlingar (Åbo akademis bibliotek)

De enskilda arkiven, filatelisterna och andra samlare - kring nystat verksamhet vid riksarkivets enskilda sektion

Åren 1973-1974 avslöjades en rad stölder av förfilatelistska objekt vid olika arkivinstitutioner i Sverige, omskrivna i uppsatsen "Tankar kring stölder i arkiv" av Per Clemensson (GLA) i Arkiv, samhälle och forskning, Svenska arkivsamfundets skriftserie 19. Riksarkivet har med anledning av stölderna gjort överenskommelser med Sveriges Filatelist-Förbund, Sveriges Frimärkshandlarförbund samt med Postmuseum för att förhindra nya stölder. Vidare bevakar riksarkivet i auktionskataloger och på annat sätt frimärksmarknaden och har utfärdat rekommendationer för behandling av filatelistiskt och förfilatelistskt material inom den statliga civila arkivförvaltningen.

Som ett led i denna verksamhet pågår de aktiviteter gällande filateli och posthistoria som fr o m december 1976 initierats inom riksarkivets 3 sektion (de enskilda arkiven).

Chef för denna verksamhetsgren inom sektionen är byggnadsingenjör SBR Rune Almqvist, vilken ägnat sig åt frimärken sedan tidigt 1940-tal och som under de senaste 10 - 15 åren helt övergått till svensk posthistorisk forskning där specialiteten blivit Gotlands postala historia.

Rune Almqvist är medlem av Sveriges Filatelist-Förbund sedan 1956 och därtöver verksam inom många föreningar, såsom SSPD (Sällskapet för Svensk Posthistorisk Dokumentation), Poste Gutensis m fl.

Som byggnadsingenjör har han verkat som projektör sedan början av 1950-talet och har därvid medverkat vid projektering av byggnader för flertalet verksamhetsinriktningar.

När han nu "sadlat om", kan han inte helt släppa det gamla yrket utan ägnar sig på fritid åt "hobbyverksamheten" att projektera för restaurering.

Verksamheten inom riksarkivet omfattar såväl depå- som fältarbete.

Depåverksamheten kommer främst att inriktas på en systematisk genomgång av riksarkivets bestånd av enskilda arkiv och visst annat postalt material där filateli- och posthistoriska kunskaper är nödvändiga. Alla handlingar av filatelistiskt eller posthistoriskt intresse kommer att registreras. Handlingar av stort ekonomiskt värde kommer att

fotokopieras, originalet separeras därefter till särskilda filatelibuntar och kopian får ta originalets plats i respektive bunt. I de fall buntarna innehåller ett övervägande ekonomiskt värdefullt material eller uppvisar stark nedslitning, kommer de förmodligen att i sin helhet mikrofilmats. En rad av dessa buntar kommer att beläggas med särskilt utlånings-tillstånd och i vissa fall lämnas till restaurering. Åtgärderna innebär givetvis en olägenhet för den seriösa forskningen men måste ses i sin rätta belysning, då v s institutionens ansvar att för eftervärlden säkra rikhaltigast möjliga källmaterial undan mekanisk förstörelse och annan skingring. Vid nya leveranser kommer dessa omedelbart bli föremål för granskning, varefter beslut om det separerade materialet fattas i samråd med respektive ägare. Efter ägarens speciella önskemål kan sådana handlingar kopieras och originalet därefter återlämnas. Ett praktiskt exempel kan här infogas: i ett nyligen överlämnat enskilt arkiv fanns följande noteringar på varje bunt: "Inget filatelistiskt värde". Trots detta, har filatelistiskt och ekonomiskt värdefulla handlingar för 1000-tals kronor kunnat konstateras. Bl a upptäcktes sällsynta stämplat, som i filatelikataloger noteras till 1000:-/styck. En kontakt med ägaren skall enligt överenskom-melse vid leveransen inom kort tas.

Depåarbetet kommer även att innefatta viss arkivservice åt såväl svenska som utländska posthistoriker. Denna service har redan använts av posthistoriker från såväl Sverige som Finland och att seriösa filatelister hålls detta initiativ från riksarkivet med stor tillfredsställelse, kan utläsas av en artikel i Svensk Filatelistisk Tidskrift nummer 5/1977.

Fältarbetet inriktas i första hand på en aktiv bevakning av marknaden med framför allt oregelbundet återkommande besök hos frimärkshandlare, antikvariat och antikafrärer. Därutöver bevakas de frimärksauktioner som kontinuerligt pågår under tiomånadersperioden september-maj.

Rune Almqvist är personligen bekant med flertalet handlare inom den filatelistiska branschen, vilket innebär fördelar och ökar förutsättningarna för ett samarbete till gagn för arkivinstitutionernas bevakning av de enskilda arkiven på fältet. Positiva insatser för att återföra skingrade arkiv har redan initierats: bl a har två arkivresten kunnat till-

IÖRGREN, Nils Isac (f 1797): handskriften biografi samt "Tjenstemän vid församlingarna och läroverken uti Kalmar stift från äldre till närvarande tider" (1836, 1839, 1841) (RA, accession till direktören Bo Iöfrens samling)

MATHIASSEN, Anna, Nalden: accession till hennes samling, 1919-24 (ÖLA)

MITTENDORF, Ch: arkiv (HMA)

MONTELIUS, Augustin, bokhållare vid Bankdiskontoverket (1777-1822): mottagna brev 1808-22 (RA, 12 vol)

MONTELIUS, Oscar Augustin, hovrättsråd, son till föregående (1811-84) och hans hustru Olara: mottagna brev 1830-64 (RA, 25 vol)

MUNCK AF ROSENSTEDT, Th, borgmästare, Malmö: arkiv (MSA)

MUNTHE, Arne, fil dr: manuskript till "Västra Södermanlän från mitten av 1800-talet" (SSA: anm: manuskript till andra av Munthes historiska arbeten i RA)

MYHRMAN, Anders, professor, Lewiston, Maine, USA: accession till hans emigrantarkiv av manuskript till emigrantbiografier m m rörande finsk emigration till USA (Åbo akademis bibliotek)

MÄRTENSON, Gunnar, redaktör, Helsingfors (1907-74): mottagna brev, äldre brev och andra kulturhistoriska handlingar (Åbo akademis bibliotek)

MÖLLERBERG, Gabriella: samling, 1891-1919 (Vala)

NERMAN, Birger, se specialpresentation nedan

NILSSON-Tanner, Per, författare: brevsamling 1925-76 (ÖLA, 3 vol)

NIMROD, C-F, Stanton, Iowa, USA: brev och handlingar rörande denne utvandrare under 1800-talet (Emigrantinstitutet, Växjö, 275 dokument, deponerade av Joel Björn, Linköping)

NYMAN, Helge, professor, Åbo: brev och handlingar rörande organiserings av internationellt samarbete inom kyrkomusiken 1955-71 (Åbo akademis bibliotek)

NYSTRÖM, släkten: accession till släktarkiv (ÖLA)

OLSSON, Rune, Hårnäsand: fotokopior rör inbyggare i Nyböle, Bjärträ sn, 1543-1653 (HMA, 1 vol)

PAULSON, Arvid, skådespelare, Stockholm: omfattande accession till tidigare överlämnad samling (Emigrantinstitutet, Växjö)

PAULSSON, Gregor, professor: efterlämnade papper, främst brev, manuskript, illustrationsmaterial (UUB)

PETERSSON, Knut, fil dr, chefredaktör för Göteborgs Handels- & Sjöfartstidning (f 1892): mottagna brev 1921-53 samt brev från Knut Petersson till Henning Söderhjelm 1939-40 (GUB)

PETERSSON, Petter R F, sjökapten (får till Ada Block): brev, skeppshandlingar m m (Vala, 2 vol från Gotlands Fornsal)

(PIMENTEL del Prado, Antonio, 1604-71: brev från denne från Bryssel 22 december 1647 till okänd adressat. GUB, köp)

PÅLSSON, Erik, Hammerdal: deposition av handl 1640-1740 (ÖLA)

(RIBBING, Sigurd, se Heckcher, Rosa)

RIESENFELD, Harald, professor: accession till tidigare överlämnad samling, brev 1970-71 (UUB)

HELLNER, Johannes, justitieråd, utrikesminister (1866-1947):
accession till tidigare överlämnad samling, främst en om-
fattande brevsamling (RA, accessionen ännu ej ordnad)

HELLSTRÖM, Carl Jacob och Carl Johan, Hammars, gårdshandl
och handl rör sjöfart 1866-1935 (VILA, 1 vol)

HUSS, släkten: accession till släktföreningens arkiv, bl a
prosten Johan Larsson Huss' släktbeskrivning 1754, Arvid I
Huss' (1881-1973) släkthistoriska samlingar, bl a korres-
pondens med namnfränden Gerh Huss, Lütbeck, och ett stam-
träd (5 m), kyrkoherden Johan Olof Huss' i Nättra tabell-
krönika över släkten m m (även interfolierat exemplar av
släktboken 1927)

HÖCKERBERG, Eva och Folke: gåva av författarmanuskript (RA,
Sveriges pressarkiv), se specialpresentation i RA-Nytt:
de enskilda arkiven 27 s 2 ff

IGGESTRÖM, Anders: biografiska anteckningar -1766 (NSA, 1 vol)

JOHANSSON, Gustaf, författare, naturlyriker, Oskarshamn
(1891-1925): manuskript till novellen "Mor Bettys jägarskog"
(1919?) och romanen "Myrholmsspojkar" (1918) (Hembygdsföre-
ningen Oskarshamn-Döderhult. Se dess årskrift 1977 s 8 ff,
där en berättelse av Gustaf Johansson publicerats i fascimil
och ovan anförda upplysningar återfinns)

JONSSON, Helmer, Frösön: samling (ÖLA, 1 vol)

JONSSON, Thorsten, författare: manuskript till romanerna
"Konvoj" och "Dimma från havet" (KB)

KEWENTER, släktarkiv: se specialpresentation

KLEMMING, Gösta: samling av uppteckningar av folkmusik, spel-
mansnoter med bandupptagningar från Småland och Västergöt-
land (KB)

LAGERLÖF, Selma: manuskript (KB, köp vid Thore Virgins
auktion 1976)

LAMBERG, Petter, borgmästare: handlingar angående denne
(GLA, 1 vol)

LANDELIUS, Otto Rob, skriftställare, Göteborg: fortsatta
omfattande accessioner (Emigrantinstitutet, Växjö, jfr
RA-Nytt: de enskilda arkiven 19 s 21 f)

LARSSON, Gotlands-släkt: släktsammanställning (VILA, 1 vol)

LARSSON, Sture, Ålandsbro: släkthandl (HLA, 4 vol, gåva av
De Blindas Vänner i Härnösand)

LAURIN, Carl G: accession av 5 vol, huvudsakligen brev-
koncept till hans samling (SSA, genom förmedling av förste
bibliotekarien Harry Järv, KB)

(LJND, Jenny: brev från henne, KB, köp vid Thore Virgins
auktion 1976)

LINDGREN-NIBELIUS, Ida, Kansas, USA: dagbok och (tidigare
publicerade) brev från henne 1870-81 (Emigrantinstitutet,
Växjö, från fil dr Gustaf Lindgren, Stockholm)

LINDMAN, Rolf, civilingenjör: samling (SSA)

LUND, Gustaf: accession till dennes samling, 1680-1851
(ÖLA, 4 vol)

LUTEMAN, Johannes, prost, Gotland: handlingar 1847-1909
(VILA)

föras riksarkivets enskilda samlingar. Skingrat material
i form av kuvert med innehåll, som rätteligen borde ha
funnits i depositioner och gåvor i riksarkivet, har upptäckts,
något som omedelbart medförde upprop och efterlysning i fila-
telistisk fackpress. Resultatet blev att ytterligare cirka
femtioalet handlingar ställdes till verkets förfogande för
kopiering eller överlämnades såsom gåvor, ett tillmötesgåen-
de som lovar gott för ett framtida samarbete.

Auktionsgranskning pågår kontinuerligt vid flertalet auktio-
ner inom AB-län, varvid såväl adressater som brevskrivare kol-
lationer mot uppgifter i Otto Waldes katalog och riksarkivets
nationalregister över enskilda arkiv. Brev av intresse inlä-
nas för fotostatkopiering. Tilläggas bör att inget påvisbart
stulet material hittills upptäckts. I den mån arkivfragment
med samma proveniens som enskilda arkiv, överlämnade till
institutioner, skulle dyka upp eller upptäckas, kommer riks-
arkivet givetvis att lämna meddelanden härom.

Vid auktionstillfället besöks de olika auktionerna, som of-
tast äger rum på kvällar eller under veckoslut. I skrivande
stund har enbart auktioner i Stockholm följts men förhopp-
ningen är här att bevakningen på ett eller annat sätt skulle
kunna utökas till andra landsändar. Målsättningen för dessa
besök är även att få en klar uppfattning om begärigheten av
olika typer av objekt och erhålla dagsfärska priser på de
olika objekten. Därutöver knyts nya och fördjupas gamla kon-
takter med såväl handlare som samlare.

Filatelutställningar, främst de nationella, kommer även att
besökas för granskning av det utställda materialet.

Sammanfattningsvis kan man alltså konstatera att den nystar-
tade verksamhetsgrenen har flera uppgifter. I depån är för-
hoppningen att genom filatelistisk fackgranskning och åtgär-
der säkra det rika enskilda källmaterialet, men även genom
registrering ge ett stöd åt den seriösa postala forskningen
i vårt land. På fältet önskar riksarkivets enskilda sektion
dels få samarbeta med institutioner och enskilda i dessa frå-
gor, dels ge ett stöd åt kolleger genom en bredare bevakning
av marknaden till allas gagn och i en positiv anda.

Arkivadresser

RIKSARKIVET: Riksarkivarie Åke Kromnow.

Tredje sektionen (de enskilda arkiven):

Ingemar Carlsson (sektion).

Grenehefer inom sektionen:

Bo Rundberg (företags- och ekonomiska föreningsars arkiv).

Carin Bedoire (ynigre släkt- och personarkiv).

Sigrida Runcis (inventarierarkiv, äldre släkt- och person-

arkiv).

Carin Tisel (Rikets nationalregister över enskilda arkiv,

riksinventering av enskilda arkiv).

Harry Eng (foton och film i enskilda arkiv).

Rune Almqvist (postalt material, råd i byggnadstekniska

frågor för enskilda arkiv).

RA-Nytt: de enskilda arkiven, adresser och adressändring-

ar: Barbro Andersson.

Enheten för folkrörelsearkiven: arkivarien Lars-Olof

Welanders

Sveriges pressarkiv: arkivarien Karl Parkkinen

Adress: Fack, 100 26 Stockholm; gatuadress: Fyrverkar-backen 13-17. Telefon: 08/54 02 00 vx.

KRIGSARKIVET: krigsarkivarie Bertil Broomé.

Adress: Fack, 100 50 Stockholm; gatuadress: Banérgatan64. Telefon: 08/67 08 05 vx.

LANDSARKIVET I HÄRNÖSAND:

(Gävleborgs, Västernorrlands, Väs-

terbottens och Norrbottens län):

landsarkivarie Jöran Wibling.

Adress: Postfack 164.

871 01 Härnösand.

Telefon: 0611/117 76 vx.

LANDSARKIVET I ÖSTERSUND:

(Jämtlands län): landsarkivarie

Lars Rumar.

Adress: Fack, 831 01 Östersund.

Telefon: 063/11 11 89 expeditionen.

LANDSARKIVET I UPPSALA:

(Stockholms, Uppsala, Södermanlands,

Örebro, Västmanlands och Kopparbergs

län):

landsarkivarie Lars O Berg.

Adress: Box 135, 751 04 Uppsala.

Telefon: 018/15 21 70 vx.

LANDSARKIVET I VADSTENA:

(Östergötlands, Jönköpings, Krono-

bergs och Kalmar län):

landsarkivarie Werner Pursche.

Adress: Box 126, 592 00 Vadstena.

Telefon: 0143/102 31 landsark. 100 56 exp.

LANDSARKIVET I VISBY:

(Gotlands län): landsarkivarie Sten Körner.

Adress: Box 142, 621 00 Visby.

Telefon: 0498/105 14.

LANDSARKIVET I GÖTEBORG:

(Göteborgs & Bohus län, Älvsborgs,

Skaraborgs och Värmlands län):

landsarkivarie Lars Nilsson.

Adress: Box 3009, Geijersgatan 1,

400 10 Göteborg.

Telefon: 031/81 36 90 vx.

(Blekinge, Kristianstads, Malmöhus och

Hallands län):

t f landsarkivarie Anna Christina Meurling.

Adress: Fack 2016, 220 02 Lund 2.

Telefon: 046/12 47 80 vx.

BRANDEL, Henrik, se Bellman, Carl Michael

BREMER, Fredrika: "Midsommar-Resan" (Stockholm 1848), tryckt

exemplar med dedikation till N F S Grundtvig (KB, köp vid

Thore Virgins auktion 1976)

CEDERGREN, Elsa, se specialpresentation nedan

DAHLGREN, K V Ossian, professor: brevsamling m m (UUB)

DANIEL, Sven, se specialpresentation nedan

DE FLON, släkten: handlingar från denna släkt 1686-1850

(Vala, 1 vol)

EDLÉ, Alfred, adjunkt: accession till dennes samling, bl a

fotonegativ (Vila)

EKMARK, Carl, sjökapten: skeppsdagbok, förord ombord på brigen

"Hennich Moll" (Roslagens sjöfartsmuseiförening, se

"Rospiägen" 1975 s 121)

EKSTRÖM, Henrik, vinskänk: kassabok (SSA)

FAIKENBERG, släkten: handlingar från 1800- och 1900-talen

härifrån från denna släkt (Vala, 15 vol, från bankdirektör

Hugo Falkenberg, Linköping)

FRICK, Ernst G, direktör, Malmö: arkiv (MSA, 1 vol)

FRIEDENREICH, Carl Magnus (?) (1755-1806): visbok från senare

delen av 1700-talet, möjligen tillhörig denne (GUB)

FÄHRADUS, släkten: genealogisk uppställning över Fährneus-

arkivet samt dikt av professor Gösta Fährneus vid avtäckande

av minnessten i Slite 1909 (Vila)

GEGGERELT, von, släkten: släkthandlingar (Gla, 3 vol från

Ingemar Lindström, Vällingby)

GRÅN, släkten: släktutredning (SSA)

HARTMAN, Axel, professor, Finland (1877-1969): mottagna

brev från konstnärer, vänner och släktingar (Åbo akademis

bibliotek)

HALLMAN, Per-Olof, stadsarkitekt, Stockholm: samling (SSA)

HAMMAR, Erik G E:son, se specialpresentation nedan (Floda-

arkivet i stifts- och landsbiblioteket i Västerås)

HANSELLI, B: brev från riksbibliotekarien G E Klemming an-

gående bokfink (KB, köp vid Thore Virgins auktion 1976)

HARTMAN, Stig, hovfotograf: äldre delen av hans arkiv, c:a

20.000 porträttnegativ från hans verksamhet till c:a 1960

(KB)

HASSELBERG, Bertil, kyrkoherde: arkiv (HLA)

HASSELBERG, Carl J E, prost: arkiv (HLA 15 vol)

HASSELBERG, Märta, Uppsala: accession till tidigare överläm-

nad samling, 1925-64 (OLA, 33 vol)

HASSELBLATT, Alarik, hovrättsassessor, Finland (1847-1905):

familjarkiv (Åbo akademis bibliotek)

HECKSCHER, Rose: 36 brev från professor Sigurd Ribbing (UUB)

HEDENBIAD, Ivar, tonsättare och director musices: handlingar

(UUB)

HELANDER, Arne, arkitekt, Helsingfors: släktdrev (Åbo

akademis bibliotek)

SAMMANSTÄLLNINGAR AV NYFÖRVÄRV

Sammanställningarna nedan bygger som i tidigare nummer på uppgifter som sända in till riksarkivets sekt 3 eller ex-cer-perats där under den fortgående uppbyggnaden av verkets nationalregister över enskilda arkiv. I några fall redovisas enskilda arkiv från institutionspublikationer. Märk dock att nyförvärv till Arbetarrörelsens arkiv i Stockholm i ur-val omnämnes under rubriken "Specialpresentationer" med an-ledning av denna institutions nya serie "Meddelanden". Märk att * innebär att arkivet endast är tillgängligt på vissa villkor, om vilka respektive institution kan lämna närmare upplysningar.

Personarkiv

AHLSTRÖM-NILSSON, Karin, Malmö: släktanteckningar (GLA, 1 vol)
ANDERSSON, Gunnar, professor: se specialpresentation (Kewenter)
ANDERSSON, Oscar Linus (1869-1939): handlingar (GLA, 1 vol)
ANJOU, Sten, fil dr (1895-1959): brev från konstnärerna Ivan Ivarsson, Sten Moëll och Ragnar Sandberg 1936-39 (GUB)
ASCHAN, Henning, släktforskarer: sin firmas äldre handlingar rörande mormoner med svensk bakgrund (samlingen tillkommen i samband med genealogen Ella Heckschers forskning för mormonkyrkan) (Emigrantinstitutet, Växjö)
ASTELJUND, Carl, prost i Finland (1816-1902): biografiska anteckningar, "Strödda drag ur mitt liv" (Åbo akademis bibliotek, 558 s)
AURELIUS, Bengt Olof, präst (1874-1955): första delen av dennes arkiv, omfattande brev från statsrådet K G Westman från 1920- till 1940-talen (RA)
BARNEKOW, Kjell, teol dr, hovpredikant (1910): egen kor-respondens samt sådan som uppstått kring hans släktingar av ätten von Dardel 1861 (LLA, 8 vol)
BEHM, Carl och Carl Olof, kyrkoherdar, Trehörna: arkiv 1800-1910 (VALLA, 21 vol)
BELINKI, Karmela, Helsingfors: samling av handlingar rörande kvinnofrågan (Åbo akademis bibliotek)
(BELLMAN, Carl Michael: tillfällesdikt till Henric Brandel vid dennes återkomst till Stockholm från Alger 1793, tidigare okänd dikt. Den presenterades av Bo Grandien i DN 31/7 1976 och återfinnes i fascimil, med texttolkning och kommentarer av Harry Järvi i den av KB utgivna publikationen "Notiser från riksbibliotekarien" 1976:3 s 73 ff, dit läsaren hänvisas för närmare kändedom. Förvärv till KB 1976)
BERGFORS, Georg, prost: arkiv (HLA, c:a 160 vol samt ett stort antal fotografiska plåtar)
BERGQVIST, Eric, Vadstena: manuskript till bok om broar och vägar i Motala m m samt handlingar rörande Motala (VALLA, 2 vol)

STADSARKIVET I STOCKHOLM:

stadsarkivarie Sven W Olsson.
Adress: Box 22063, 104 22 Stockholm.
Telefon: 08/54 17 20 vx.

STADSARKIVET I VÄSTERÅS:

stadsarkivarie Kjell Olsson.
Adress: 721 87 Västerås.
Telefon: 021/16 13 11 och 16 14 49.

STADSARKIVET I ÖREBRO:

stadsarkivarie Ann-Marie Fällström.
Adress: Stadsarkivet, Fack,
701 01 Örebro.
Telefon: 019/11 97 80.

STADSARKIVET I UPPSALA:

arkivarie Cristina Wahlström.
Adress: Uppsala kommun, Box 216,
751 04 Uppsala.
Telefon: 018/16 10 00.

STADSARKIVET I GÄVLE:

stadsarkivarie Ture Karlström.
Adress: Centralarkivet, Box 552,
801 07 Gävle.
Telefon: 026/12 92 00/152.

STADSARKIVET I SANDVIKEN:

arkivföreståndare, FM Brita Hanström.
Adress: Sandvikens kommun, Arkivet,
811 01 Sandviken.
Telefon: 026/25 50 00/180 och 110.

STADSARKIVET I KARLSTAD:

arkivföreståndare, FM Eva Wahlberg.
Adress: Stadshuset, Drottningg. 32,
652 25 Karlstad.
Telefon: 054/11 59 00.

STADSARKIVET I ESKILSTUNA:

stadsarkivarie Bror-Erik Ohlsson.
Adress: Stadsarkivet,
631 86 Eskilstuna.
Telefon: 016/10 10 33 och 10 20 23.

STADSARKIVET I NORRKÖPING:

stadsarkivarie Arne Carlsson.
Adress: Norrköpings kommun, Stads-
arkivet, 601 81 Norrköping.
Telefon: 011/12 97 00/132.

STADSARKIVET I BORÅS:

stadsarkivarie Torgny Bondestam.
Adress: Box 851, 501 15 Borås.
Telefon: 033/12 74 20.

STADSARKIVET I MALMÖ:

stadsarkivarie Lennart Tomner.
Adress: S:t Petrigången 7 A,
211 22 Malmö.
Telefon: 040/11 41 10.

GÖTEBORGS STADSARKIV:

stadsarkivarie Jan Frisk.
Adress: Haga Kyrkogård, 411 23 Göteborg.
Telefon: 031/17 95 45.

FÖRENINGEN VÄRMLANDSARKIV:

arkivchef
Adress: Box 475, 651 07 Karlstad.
Telefon: 054/15 22 80.

EMIGRANTINSTITUTET, VÄXJÖ:

chef docent Ulf Beijbom.
Adress: Box 201, 351 04 Växjö.
Telefon: 0470/201 20.

EMIGRANTREGISTERET, KARLSTAD:

sekreterare Sigurd Gustavson.
Adress: Box 331, (S:a Kyrkog. 4).
651 05 Karlstad.
Telefon: 054/15 92 69.

ARRETTARRÖRELSENS
ARKIV I STOCKHOLM:

arkivchef Lari Jansson,
Adress: Upplångsgatan 5 - Box 1124 -
111 81 Stockholm.
Telefon: 08/24 17 60 vx

SVENSKT MUSIKHISTORISKT
ARKIV, Stockholm:

arkivchef Arel Helmer.
Arkivfrågor: samansens Eva Helenius-
Öberg.
Adress: Strandvägen 82, 115 27 Stock-
holm.
Telefon: 08/67 81 82.

Det nya RA-Nytt

"RA-Nytt, Riksarkivet informerar" började utges 1969. Publikationen har hittills varit indelad i två underserier, "De enskilda arkiven" och "Riksarkivets myndighetsservice". Från 1976 har 26 nummer utgivits inom den första (med början 1969) och 4 inom den senare serien (med början 1972).

År 1976 lät riksarkivet göra en översyn över sin publiceringsverksamhet. Resultatet blev för RA-Nyts del att huvudserien från och med 1977 indelas i tre underserier:

- De enskilda arkiven (orange omslag)
- Myndighetsservice (grönt omslag)
- Forskarservice (blått omslag)

Förhoppningen är i första hand att kunna meddela en mera allsidig information till den stora avvägargrupp som forskningen utgör, något som hittills inte varit möjligt. Medan en utförlig rapportering kontinuerligt ägt rum beträffande de enskilda arkiven, har de statliga arkiven liksom allmänna arkivfrågor av forskningsintresse hamnat i skymundan. Den nya serien "Forskarservice" avser att fylla den luckan. Utöver nyheter om offentligt arkivmaterial och allmänna arkivfrågor kommer den även att innehålla vissa större artiklar om enskilda arkiv, som kompletterar den löpande rapporteringen och presentationerna av den enskilda sektorns inom och utom riksarkivet mångfacetterade arkivmaterial i underserien "De enskilda arkiven". Till sammans skall dessa serier förhoppningsvis förse forskare inom olika discipliner med allsidig information.

Underserien "Myndighetsservice" kommer vad innehållet beträffar att få oförändrad inriktning. Strävan är emellertid att nå en fastare och tätare utgivning.

Redaktionen

"De enskilda arkiven" utges av riksarkivet som en underserie av "RA-Nytt. Riksarkivet informerar". Tidskriften utdelas utan kostnad för mottagaren och distribueras enligt särskilt avtal med Historiska Tidskrift Även till dennes prenumeranter. Den utkommer tre gånger per år.

Ansvarig utgivare: arkivrådet Josef Edström

Redaktion:

- Ingemar Carlsson

Adress:

Riksarkivet, Fack
100 26 Stockholm 34 (Fyrverkarbacken
13 - 17, Marleberg)

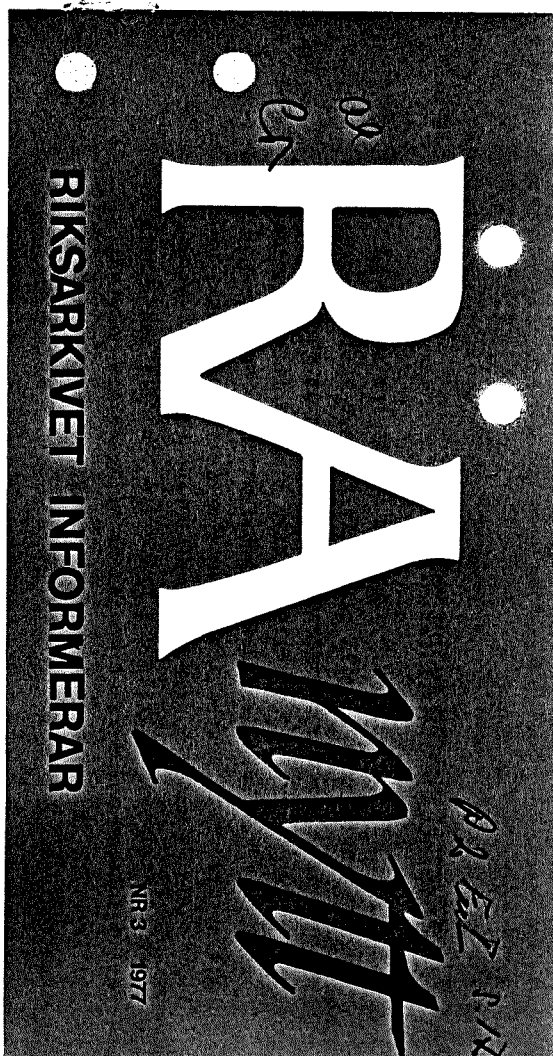
Telefon:

08/54 02 00
0347-4585

ISSN:

Detta nummer har sammanställts av förste arkivarjen
Ingemar Carlsson (sektion 3).

LiberTryck Snabbtrycket Stockholm 1977

De enskilda arkiven 28

Nyförvarv till arkiv, bibliotek, museer m. fl. institutioner

I N N E H Å L L

SAMMANSTÄLLNINGAR AV NYFÖRVÄRV: personarkiv 2, gårdsarkiv 7, byarkiv 8, övrigt 9

SPECIALPRESENTATIONER: Meddelanden från Arreterarrörelsens arkiv och bibliotek 9.

Nya depositioner av baltiska arkiv i RA:
August Arras arkiv 10, Elfriede Lenders
arkiv 11, Birger Nermans arkiv 11,
Arveds Svabes arkiv 12 (av Sigrida
Runcis).

Biskop Sven Danells samling 13 (av
Svevd Johnson).

Elsa och Hugo Cedergrens arkiv 13.
Kewenterska släktarkivet 16.

Redaktören Torsten Tegnérs samling 16.
Handl. ang Raoul Wallenberg 17 (av Bo
Rundberg).

Luftfartslinspektör Torbjörn Ångströms papper 18 (av Rolf Sjögren).
Flödaarkivet 19.

Nya fynd av Harald Stale i "Just 20.
Släkten Rudbecks på Edsberg arkiv 21.

DE ENSKILDA ARKIVEN, FILATELISTER OCH ANDRA SAMLARE - kring en
nystartad verksamhet vid riksarkivets enskilda sektion 23.

ARKIVADRESSER 26.

DET NYA RA-NYTT 28.

Arkivexemplar

Politiska avdelningen
Enhet I

Der	Avd	Grupp	Mål
1977-09-29	1849	P 2	eu I

Herr Jörgen Lundqvist, ordförande,
Sv.sekt. av Europeiska kommittén för
de mänskliga rättigheterna
Box 21 036
720 21 VÄSTERÅS

Fallet Raoul Wallenberg

Åberopande Ert brev den 19 september 1977 rörande Kvällspostens artikel den 11 september om Raoul Wallenberg vill jag bekräfta att de uppgifter artikeln innehåller nog prövas av utrikesdepartementet på samma sätt som varje annan ny uppgift om Wallenberg.

Jan Lundvik
Kansliråd

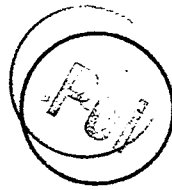
MS

Ifylles av postexp

Avsändt med ☐ av kurir ☐ uti kurir ☐ luftpost ☒ vanlig post				Avsändn datum 77-09-30	Sign [Signature]
---	--	--	--	---------------------------	---------------------

2611
Lundvik 8. 11

utredningsinformant
chefen Pol I: f

1977-11-18 dr Lundvik/kh
skr. tit.

Till

Utrikesminister

Fra Karin Linder

225A/2544A

8 18 NOV 1977

p 2 ku

Bekräftar en artikel angående R.

Wallerberg, det antogs i den, att man
är säker på, att R.W. ännu lever i fängelse
i något fängelse i Ryssland.

Jag tycker, att denne svenske är värd allt
att få från Sverige, för att bli fri.

Han har ju gjort en enastående insats
i att rädda människor. Nyligen läste jag en
artikel i en dagstidning, att det var Sveriges
önske, att tyskarnas pass skulle stämpas mer
ett j. så att de omedelbart kunde återvända
vid gränser. — En stämpel för Sverige!
Man blygs, när man läser något sådant.

Jag tänker på R.W.'s gamla mamma,
som ännu lever och ännu hoppas att få
återse sin son. — därfö vägar jag till
Utrikesminister Linder att göra allt för att
få honom fri.

Samfundningsfalk
Marie Högg

S. Tullg. 1
2140 larm

Arkivexemplar

Politiska avdelningen
Enhet I

1977-11-18

Dnr	Avd	Grupp	Mål
3455	P	2	Gu I

Fru Gussie Hägg
S:a Tullgatan 1
211 40 MALMÖ

Ang. Raoul Wallenberg

Med anledning av Edert brev till utrikesminister Söder rörande Raoul Wallenberg vill jag bekräfta att Utrikesdepartementet på intet sätt betraktar efterforskningarna efter Raoul Wallenberg som avslutade utan noggrant undersöker varje ledtråd som dyker upp, däribland även de uppgifter som återgivits i Kvällsposten.

Jan Lundvik
Departementsråd

Ifylles av postexp

☐ Avsant med

☐ sv kurlr

☐ utl kurlr

☐ luftpost

☒ vanlig post

Avsändn datum

Sign

Prof. Carlgren

ALB-2

Stockholm, November 21, 1977

Mr. Rafael Ettisch
Delbrueckstr. 38
1 Berlin 33
West-Berlin
Tyskland

Dear Mr. Ettisch,

With reference to your letter of 25th September concerning Raoul Wallenberg, I wish to assure you that we continue to work for a solution of this case, carefully sifting all available evidence. On this matter we are in continuous touch with Mr. Wallenberg's mother, Mrs. Maj von Dardel.

Yours sincerely,

Thorbjörn Fälldin

a+b t. professor Carlgren

Delbrueckstr. 38
1 Berlin 33
West-Berlin
Germany
25 September 1977

His Excellency
Statsministern
Thorbjörn Fälldin
Statsrådsberedningen
Fack
S-103 10 Stockholm
Sweden

STATSRÅDSBEREDNINGEN Registratören
Ink. 1977-09-29
Dnr. 3251/77

Dear Mr. Prime Minister,

I beseech you to do all you can for the wonderful hero Mr. Raoul Wallenberg who saved many thousands of Jews from Eichmann/Auschwitz. Please help him to get out of the Soviet Union and let him go to his - 86 - old mother:

Mrs. Maj von Dardel
Auravägen 25
S 182 62 Djursholm
Sweden

Should he no longer be alive then let his remains be brought to his mother and her mind set at rest. I do not understand why such a wonderful person had been arrested at all?!?! The conference on human rights will meet in Belgrade in October; Mr. Breschnjew will visit Bonn in November. These are two golden opportunities and they ought to be taken. Perhaps Mrs. Maj von Dardel could meet Mr. L. Breschnjew for a few minutes? One should never give up hope. It is known that the Soviet Union has let out many people.... May God help you in your efforts for I know of no more deserving a person than the wonderful Mr. Raoul Wallenberg!!!

I am enclosing herewith an article from the Encyclopaedia Judaica, volume 16, 1974, Keter Publishing House Jerusalem, as well as two newspaper cuttings from "Die Welt"/Bonn that deal with his case(10 August 1977, 22 September 77)

Please excuse me for having troubled you and taken some of your valuable time.

Copies of this letter are being sent to his mother, the Swedish Consulate in West-Berlin and the Jewish community in Stockholm.

Thanking you Mr. Prime Minister very much in advance,

Yours most respectfully,

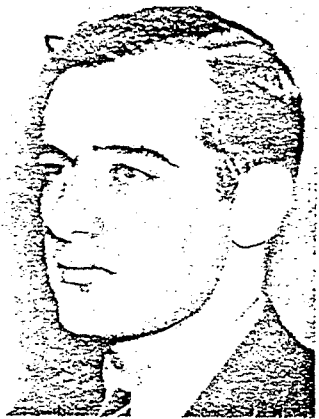
Rafael Ettisch
Rafael Ettisch

(Registered mail)

characterized 12 terpenes which were different from one another, in place of the far greater number of products previously thought, and charted their interrelationships and determined their structures, based on rings with six carbon atoms as the basic skeletons. He received the 1910 Nobel Prize for Chemistry for "his pioneer work in the field of alicyclic compounds." His work was scientifically important in clarifying a field of natural products, and also (through his students) led to the industrial synthesis of camphor and artificial perfumes. He wrote: *Terpene und Kampfer* (1909, 1914). Wallach received many honors and was president of the German Chemical Society.

Bibliography: T. N. Levitan, *Laureates, Jewish Winners of the Nobel Prize* (1960), 34-35; Partridge and Schierz, in: *Journal of Chemical Education*, 24 (1947), 106-8; Blumann, in: *Proceedings of the Chemical Society* (1964), 387-9. [S.A.M.]

WALLENBERG, RAOUL (1912-1947?), Swedish diplomat who became a legend through his work to save Hungarian Jewry at the end of World War II. Descended from a long line of bankers and diplomats, he was an architect by profession; in 1936, he spent six months in Haifa, where he studied management at the Holland Bank, and first met with Jewish refugees from Germany. Upon his return to Stockholm, he became the foreign representative of a central European trading company, whose president was a Hungarian Jew, K. Lauer. In July 1944, the Swedish

Raoul Wallenberg, Swedish diplomat who saved many Budapest Jews from the Nazis. Courtesy Yad Vashem Archives, Jerusalem.

Foreign Ministry, at the request of Jewish organizations, sent him on a rescue mission to Budapest, as an attache to the Swedish Embassy. By this time, 476,000 Hungarian Jews had already been deported to extermination camps, and deportation had been ordered for Budapest Jewry. Wallenberg's chief operation was the distribution of Swedish certificates of protection ("Wallenberg Passports" or *Schutz-Paesse*), which were initially granted to Jews who had some link with Sweden. Wallenberg applied pressure on the Hungarian government and gained friends and assistants for his work. His department "Section 3—for Humanitarian Aims" employed 300 Jews. When the Arrow Cross seized power in October 1944, Wallenberg initiated the establishment of the "international ghetto." About 33,000 Jews, 7,000 of whom had Swedish protection, thus found refuge in houses flying the flags of neutral countries. In November 1944, thousands of Budapest Jews, including women and children, were forced on a "death march" via the town of Hegyeshalom, to the Austrian border. Wallenberg and Per Anger, the Embassy's secretary, followed after them with a convoy of trucks carrying food and clothing, and he himself distributed medicaments to the dying, and food and clothing to the marchers. By superhuman efforts he managed to free some 500 persons and return them to Budapest. He saved several hundred members of labor detachments who had been put on the deportation train. In Budapest, he organized "International

Labor Detachments," and even a "Jewish Guard," consisting of Aryan-looking Jews dressed in S.S. and Arrow Cross uniforms, and established two hospitals and soup kitchens. *Eichmann threatened to kill him, referring to him as "Judenhund Wallenberg." Wallenberg formulated a comprehensive plan to restore the Hungarian economy when peace came. During the liberation, he presented himself to Soviet army guards, who were reconnoitering the streets of Budapest. He was last seen on Jan. 17, 1945, when, accompanied by a Russian officer and his driver, he was traveling to Debrecen, in order to report to Soviet army headquarters; thereafter, there was no further trace of him. In 1951-52, when prisoners-of-war from the Axis countries returned home from the Soviet Union, it was learned that Wallenberg was in a forced labor camp. The Swedish Foreign Ministry sent a note to the Soviet authorities, who, after renewed investigation, announced that Wallenberg had died in his cell on July 17, 1947, of a sudden heart attack. However, no further information was available and the circumstances of his final disappearance were regarded by many as unsolved.

Bibliography: R. Philipp, *Raoul Wallenberg, Fighter for Humanity* (1947); J. Lévai, *Raoul Wallenberg* (Hung., 1948); J. Wulf, *Raoul Wallenberg* (Ger., 1958); R. L. Braham (ed.), *The Hungarian Jewish Catastrophe: ... annotated bibliography* (1962), index. [L.R.]

WALLENROD, REUBEN (1899-1966), Hebrew writer on American Jewish life. Born in Vizno, Belorussia, he emigrated to Erez Israel in 1920, but shortly afterward left to study in France and the United States. Wallenrod served as instructor and later professor of Hebrew literature at Brooklyn College in New York. From 1929, he frequently contributed stories and essays to Hebrew periodicals.

His novels *Ki Fanah Yom* (1946; *Dusk in the Catskills*, 1957) and *Be-Ein Dor* (*At Ein Dor*, 1953), as well as his collections of short stories *Ba-Deyotah ha-Shelishit* (1938) and *Bein Homot New York* (1952), describe the life of immigrant Jews in the United States and their difficulty in adjusting to their new surroundings. Among his works are essays and literary criticism *Mesapperei Amerikah* (1958), a travelogue *Derakhim va-Derekh* (1951), and others. He was coauthor, with Abraham Aharoni, of *Fundamentals of Hebrew Grammar* (1949) and *Modern Hebrew Reader and Grammar* (1945). In English he wrote *The Literature of Modern Israel* (1956) and in French, *Dewey, l'educateur* (1932).

Bibliography: M. Ribalow, *Im ha-Kad el ha-Mabbu'a* (1950), 250-5; A. Epstein, *Soferim Ivrim ba-Amerikah*, 2 (1952), 370-90; Kressel, *Leksikon*, 1 (1965), 692; A. Zeitlin, *Ha-Zofeh* (Feb. 2, 1968), 4; Waxman, *Literature*, 5 (1960), 204-6. [Y.To.]

WALLENSTEIN, MEIR (1903-), orientalist. Born in Jerusalem, Wallenstein taught in Palestine (1925-29) and in Manchester, England (1932-38). From 1946 he was reader in medieval and modern Hebrew at Manchester University, and in 1970 he settled in Jerusalem.

Wallenstein's works include studies on Moses Judah Abbas and his contemporaries in *Melilah*, 1-4 (1944-50); *Hymns from the Judean Scrolls* (1950); *Some Unpublished Piyutim from the Cairo Genizah* (1956); *The Nezer and the Submission in Suffering Hymn from the Dead Sea Scrolls* (ed., with translation, 1957); and he edited J. Jaffe's *Ahavat Ziyon vi-Yrushalayim* (1946). [Ed.]

WALLICH, German family that produced many scholars, rabbis, and physicians. The family origin can be traced to the 13th century. The name of Walch is first mentioned in 1349. It applies to a physician who appears in the register of Jews exiled from Worms and Speyer. ABRAHAM WALCH was the authority responsible for the observance of customs within the Worms community and signed, as chairman, the "Worms Judenordnung" in 1584. JOSEPH BEN MEIR WALLICH, also known as Pheibusch, obtained his doctorate at Padua around 1600 and was appointed by the emperor

ENC. LOPEADIA JUDAICA VOLUME 1
PETER PUBLISHING HOUSE JERUSALEM 1974

22. SEPTEMBER 1977

Sowjetunion läßt Kritiker ausreisen

DW. Moskau

Der sowjetische Astronom Kronid Ljubarski kann mit seiner Familie die Sowjetunion verlassen. Der 46jährige Regimekritiker war im Januar nach einer fünfjährigen Lagerhaft aus dem Gefängnis von Wladimir entlassen worden. Freunde des Wissenschaftlers teilten mit, Ljubarski und seine Familie hätten die Erlaubnis erhalten, bis spätestens am 14. Oktober das Land zu verlassen. Es wird angenommen, daß Ljubarski sich in den USA niederlassen will, wo ihm Angebote für seine Lehrtätigkeit gemacht wurden.

Ljubarski war beschuldigt worden, antisowjetische Untergrundliteratur verbreitet zu haben. Er ist einer der Treuhänder des von dem ausgebürgerten Schriftsteller Alexander Solschenizyn gegründeten Hilfsfonds für inhaftierte Regimekritiker und ihre Angehörigen.

Die Sowjetunion hat in jüngster Zeit mehreren Kritikern Ausreisegenehmigungen erteilt. Beobachter sehen darin

Anzeige

das Bemühen, angesichts der am 4. Oktober in Belgrad beginnenden Nachfolgekongferenz für Sicherheit und Zusammenarbeit in Europa (KSZE) weniger Angriffspunkte zu bieten.

Eine alte Mutter fragt Breschnjew nach ihrem Sohn

SAD, Stockholm

Maj von Dardel, die 88jährige Mutter des bei Kriegsende von den Sowjets aus Budapest verschleppten schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg, hat einen letzten Versuch unternommen, das Schicksal ihres Sohnes zu klären. Sie schrieb einen Brief an den sowjetischen Parteichef Leonid Breschnjew: „Ich hatte bereits an Stalin und an Chruschtschow geschrieben. Noch 1972 haben mir ehemalige Gefangene berichtet, daß mein Sohn lebt. In diesem Jahr würde er 66 Jahre alt werden.“

Raoul Wallenberg hatte in Ungarn im Auftrag der schwedischen Regierung eine große Zahl von Juden vor dem Abtransport in Konzentrationslager bewahrt. Er hatte sie regelrecht „freigekauft“. Kurz nach dem Einmarsch der Sowjet-Armee wurde er festgenommen und verschwand zunächst spurlos. Nach wiederholten Anfragen aus Stockholm teilte das Moskauer Außenministerium im Februar 1957 mit, daß Raoul Wallenberg am 17. Juli 1947 im Ljubljanka-Gefängnis gestorben sei. An diese Erklärung glaubt Frau von Dardel nicht, einmal der Name falsch geschrieben war und weitere Identitätsangaben fehlten. Ihr liegen außerdem Zeugenaussagen vor, daß ihr Sohn noch in den fünfziger Jahren in einem Gefängnis in Wladimir war und 1961/62 in einem Lager an der Angelsee.

Deshalb schrieb sie nun an den Moskauer Parteichef: „Ich wende mich nun an Sie, die Sie die höchste Macht in der Sowjetunion ausüben und die Sie in so hohem Grade zu dem Helsinki-Abkommen beigetragen haben mit der Bitte, daß Sie durch entsprechende untergeordnete Organe nach meinem Sohn Raoul Wallenberg forschen lassen und, wenn er gefunden wird, ihn zu mir und seiner Familie zurückkehren lassen.“

Marc Probl

HEINZ WI

Der Generalsekretär der französischen Partei Marchais, antwortete in der Parteizeitung „L'Humanité“ des sozialistischen Parteipolitikers François Mitterrand in der Fragestellung. In einem 1. Titel „Gedanken“ vor allem drei Le

1. Die Konfrontation wünscht ernsthaft zusammen Linken bei nationaler Versammlung März. Nach dieser „eine demokratische kommunistische 1

2. Zwischen den gemeinsamen Linke Sozialisten und bestehen „ernste 1 heiten“ über die gemeinsamen Pro über „den Umfang und der nat Dennoch bestehen „die Grundlagen Parteien der Link

3. Die KPF ist Mitterrand anges über die Zukunft macht „Die Gesamten Programms im kommenden demokratischen A fen. Die Verteid

Rhodes Wir wo

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
OSLO

1977-11-28

Departementsrådet Manfred Nilsson
Utrikesdepartementet

Broder,

Från den nu pågående Sacharov-hearingen i Rom har i
Verdens Gang kommit bl.a. denna utsaga om att Raoul
Wallenberg fortfarande skulle vara i livet och befinna
sig i ett mentalsjukhus i Irkutsk i södra Sibirien.

./.

För den händelse uppgiften icke skulle ha återgivits
i svensk press insändes härmed det norska klippet. Du
kanske kan låta Leif Leifland få se det, eftersom han
i många år handlade ärendet som chef för Pol I.

Finn Börjeson

Kal. sch. leifland
+ kl. parakivet August del

IE

Anklage mot Klæbu-pleiere

• SIDE 3

«ERTET SYKE TIL SLAGSMÅL»

To av de sykeste pasientene ved Klæbu pleiehjem for psykisk handicappede ble i april i år hisset opp mot hverandre av pleiere og sloppet løs i en vanvittig «gladiator-kamp» under heiarop fra de ansatte, hevder en

student som var hjelpepleier. Fem-seks pleiere blir tro-
lig suspendert mens etterforskningen pågår.

• SIDE 7

Avhoppet KGB-mann:

«Wallenberg LEVE!»

Det er dukket opp nye indisier som tyder på at den svenske diplomaten Raoul Wallenberg fortsatt er i live. Han forsvant da freden kom etter annen verdenskrig. En tidligere KGB-offiser, nå bosatt i Israel, har fått opplyst av en tidligere kollega at Wallenberg er innespærret i et mentalsykehus i Sibir.

• SIDE 9

Pang- åpning

Erik Håker (bildet) og Sten Stensen hadde begge en sterk sesongåpning i helgen. Andre lyspunkter på idrettsfronten var Refstad og Everton, som imponerte alle TV-seere under tippekampen. 11 sportssider fra side 21.

Straff for å eldes? — S. 19

Sakharov-høringen

«WALLENBERG LEVER»

ROMA (VG) — Raoul Wallenberg lever.

Nå er det dukket opp indisier som tyder på at den svenske diplomaten som forsvant da freden kom etter annen verdenskrig, fortsatt er i live. En tidligere KGB-offiser, nå bosatt i Israel, har fortsatt forbindelse med tidligere kolleger.

De skriver til hverandre i kode for å unngå at myndighetene oppfatter kommunikasjonen. I et slikt brev står det at Wallenberg er sett. Han sitter innesperret i et mentalsykehus i Irkutsk i sørøst-Sibir. Deres disse opplysningene er riktige, vil den svenske regjering ta affære. De russiske myndighetene har hardnakket påstått at Wallenberg er død.

Offisielt død

Offisielt har han vært død siden 1947. Likevel sitter Raoul Wallenbergs mor i Sverige med masser av beviser på at han lever. Han har vært i live i denne tid. Flere har sett ham.

Det ble for en tid siden opplyst at han blant annet har vært fange i Moskvas beryktede Vladimirfengsel.

De nye opplysningene i Wallenbergsaken ble overbrakt av Sakharov-høringens president, Simon Wiesenthal. Han vil ta opp saken. Problemet er at han må ha to vitner ut fra at Wallenberg er i live. I Sverige søker de svenske myndighetene nå etter andre som kan ha støtt på den tidligere svenske diplomaten blant russiske opposisjonelle her ved Sakharov-høringen.

Forsvant

Det var en januar dag for 32 år siden Wallenberg forsvant i en lyseblå bil. Tett bak ham fulgte en russisk motorsykkel. Wallenberg trodde han skulle i et møte med den nydannede ungarske regjeringen og russiske militære i Debrecen. Det var det siste man så av Wallenberg. Siden har han bare eksistert på papiret og i rykter.

Diplomaten Wallenberg var ikke diplomat i vanlig forstand. Han arbeidet for en amerikansk organisasjon, og dette må ha vakt russernes mistenksomhet. Wallenberg arbeidet med å redde jøder.

Han kom til Budapest 9. juli 1944 og skulle være der i 192 dager. Det er skjebnes ironi at mannen som selv hjalp så mange fra å forsvinne under opplysningen i Ungarn de siste krigsårene, selv forsvant.

Det er brakt på det rene at han ble arrestert av russerne i Ungarn. Offisielt heter det fra den kanten at han døde 17. juli 1947 i det beryktede Ljuban-

ka-fengselet i Moskva. Dødsårsak: hjertelammelse.

Ny vending

Wallenberg-saken tok en ny vending i 1961, da den svenske medisinske professor Nanna Schwartz fikk høre av en sovjetisk kollega at Wallenberg var på mentalsykehus og i dårlig forfatning. Russiske myndigheter viste enda en gang til fengselsrapporten, og kollegene hevdet senere at det hele var en misforståelse grunnet at samtalen mellom medisinerne foregikk på tysk.

Generalsekretæren for Sakharov-høringen, den danske H. E. Neerskov og presidenten, den kjente Simon Wiesenthal. Wiesenthal har fått overbragt nye opplysninger om Raoul Wallenberg. (AP-foto).

Raoul Wallenberg har offisielt vært død siden 1947. Men hans forsvinning har i alle år hatt et mystisk preg. Nå er det også tidligere vært hevdet at han egentlig er i live i Sovjetunionen.

Heder til min
hverdagshelt

Jeg mener at

Navn:

Adresse:

Til:

bor hedres med VG's julestjerne fordi:

«Barn ble meiet ned»

ROMA (VG) — Denne historien har aldri før vært fortalt utenfor Polen.

meiet det polske miljøet på myndighetenes ordrer, og tre hundre arbeidere, kvinner og barn. Enda 1800 ble drept. Dette er sannheten om det vi kaller opprett i Polen i 1970. Detaljer er aldri tidligere sluppet ut.

Søndag stod imidlertid Edmund Husz fra Gdynia fram på Sakharov-høringen og fortalte om hva som egentlig hendte. Husz er 30 år gammel. Han var streikende i den streiken som utløste myndighetenes menneskeslakt.

Demonstrasjon

— Den da polske myndigheter gikk amok var 11.

desember 1970. I løpet av noen timer lå etrene tilbake på gaten, drept eller såret.

Den bakentliggende årsak var at befolkningen i byene Gdansk, Gdynia og Sopot — polske Østersjøbyer — protesterte da myndighetene la på prisene på de fleste dagligvarer. Spontane demonstrasjoner oppstod.

Portforbudet ble innført i alle de tre byene. Fra lufta overvåket militære oss med helikopter. Gatene var fullt av tanks og kanoner.

Klokken 06.00 om morgenen ble blokkerte myndighetene området rundt jernbanestasjonen i Gdynia. Plutselig ble luften flert av maskin-geverkastning. Det ble skutt mot folk som gikk til og fra togene. Soldatene skjøt på befolkningen med maskin-gever, pistoler og geværer. Etter solooppgang kom he-

likoptere og kastet eksplosiver ned blant folk. Til å begynne med ble ambulansene hindret i å slippe til for å hente sårede. De skrek: — La oss komme inn!

Skutt ihjel

En seks år gammel pike ble skutt ihjel fordi hun ikke stoppet da en soldat ropte etter henne og ga henne ordre om å stå stille.

Ved en annen bys byeneste stasjon ble gruppen militærrett en gruppe ungdommer og barn. De skjøt dem ned. Folkenes som bodde rundt omkring i trevillene og skrek høyt til militæren. Deres beretning ble skrevet ned.

Det ble fastslått at folkene ble drept etter at de hadde blitt skutt ihjel. Når de spurte myndighetene var alltid det samme svar: — Vi lever!

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN

ROM

1977-12-07

Chefen för Politiska Avdelningen
Ambassadören Thyberg
Utrikesdepartementet

334

INKOM UD	
- 9 DEC 1977	
Avg	P 2 E

Raoul Wallenberg

1977-12-20 depr Lundvik/kh
a + b t byråch. Frånstedt RPS

./. Generalkonsulatet i Milano har på sätt framgår av i genomslag
närslutna skrivelse jämte bilagor riktat vår uppmärksamhet på
att också Raoul Wallenbergs försvinnande berördes i samband
med de Sacharov-hearings som ägde rum här i slutet av november.
Det var således ordföranden Simon Wiesenthal - den välkände
uppspåraren av nazistkoryféeer - som vid mötet på grundval av
information från en KGB-agent angav att Wallenberg fortfarande
skulle vara i livet och befinna sig i fängelse i Irkutsk.

R. Hichenš-Bergström
R. Hichenš-Bergström

KUNGL.

SVENSKA GENERALKONSULATET

1977-11-30

Bild 6

Beskrivning: M. Cannada-Bartoli

P2 60 I

Beskrivning:

105.

Sacharov-hörlingar i Rom, följande avseende Wallenberg
berört
(2 bil.)

Harmed får jag bevilja till den svenske Bertil Kihlgren,
Via Marco de Vito 7, 00187, följande: Upplysningar av fru
Lena Kihlgren, född 1928, om hennes bevakade Sacharov-
hörlingar 1-4 november 1977.

Enligt den svenska utrikesdepartementets uppgift har avseende Wallenbergs
fall och andra frågor för utrikesdepartementet, Simon Wiesenthal.
Den svenska utrikesdepartementets tidnings "La Repubblica"
1977-11-27 har uttryckt sig om Wallenbergs fall vid slutkonferensen
meddelat att utrikesdepartementet har myndigheter på
att utreda och utreda utrikesdepartementet 12 nye underrät-
telser utrikesdepartementet, vilka utrikesdepartementet Wallenberg
samt utrikesdepartementet i utrikesdepartementet i utrikes-
departementet i utrikesdepartementet.

Enligt den svenska utrikesdepartementets uppgift har avseende Wallenbergs
fall och andra frågor för utrikesdepartementet, Simon Wiesenthal.
Den svenska utrikesdepartementets tidnings "La Repubblica"
1977-11-27 har uttryckt sig om Wallenbergs fall vid slutkonferensen
meddelat att utrikesdepartementet har myndigheter på
att utreda och utreda utrikesdepartementet 12 nye underrät-
telser utrikesdepartementet, vilka utrikesdepartementet Wallenberg
samt utrikesdepartementet i utrikesdepartementet i utrikes-
departementet i utrikesdepartementet.

Översättning av den del av utrikesdepartementets bevakade
Wallenbergs, utrikesdepartementet.

Harmed får jag bevilja till den svenske Bertil Kihlgren,
Via Marco de Vito 7, 00187, följande: Upplysningar av fru
Lena Kihlgren, född 1928, om hennes bevakade Sacharov-
hörlingar 1-4 november 1977.

M. Cannada-Bartoli

Milano

P2 E57
(2)

Översättning av utdrag ur artikel i dagstidningen
"La Repubblica", Rom, 1977-11-29 med rubriken:

Sacharov-hearings avslutade: kritik även mot
eurokommunisterna

"DOMSTOLEN" FÖRDÖMER SOVJETUNIONEN

=====

Det tillkom sen ordföranden Simon Wiesenthal att
lämna ett sensationellt meddelande: den svenske
diplomaten Raoul Wallenberg, som i Budapest räddade
tjugotusen judar från gaskamrarna och som
försvann 1944 när han begärde företräde hos generalen
Malinovskij, som hade ockuperat staden,
- är ännu i livet. Till förmån för Wallenberg
undertecknade en miljon svenskar en petition, som
överlämnades till Chrusjtjev under dennes besök
i Sverige. Gromyko meddelade då, att den svenske
diplomaten avlidit 1947. Wiesenthal har nu till-
kännagivit att Wallenberg enligt informationer
från en KGB-agent är i livet och befinner sig i
fängelset i Irkutsk.

=====

Concluse le Udienze Sacharov: critiche anche agli eurocomunisti

Il "tribunale" condanna l'Urss

ROMA — Le Udienze internazionali Sacharov si sono concluse dopo quattro giorni con un documento in cui si afferma che dopo le nuove testimonianze « non si può più dubitare sulla violazione in Unione Sovietica delle convenzioni

internazionali che garantiscono il rispetto delle libertà fondamentali dei cittadini ». Nuove udienze si terranno in futuro, ma già adesso, assieme al giudizio di condanna, è stata presa la deci-

sione di inviare tutta la documentazione alla conferenza di Belgrado che verifica l'applicazione degli accordi di Helsinki. Lo ha proposto Efrem Yankelevich, genero di Sacharov, al termine delle ultime impressionanti comunicazioni.

di FAUSTO DE LUCA

SE DOMENICA il colpo a sorpresa era stata la visita del cardinale Josif Slipyi, patriarca della chiesa cattolica ucraina in esilio, intervenuto per ricordare le sofferenze da lui patite nell'arcipelago del gulag e la distruzione delle strutture religiose nel suo paese, ieri c'è stata l'appassionata perorazione di Andrej Siniavski in favore della liberazione del suo amico Alexandr Ginzburg. Raccogliendo un'idea circolata fin dalla prima giornata, la moglie di Bukovski, il quale ottenne la liberazione attraverso lo scambio col leader comunista cileno Corvalan, ha lanciato la proposta al governo sovietico di liberare Ginzburg in cambio del matematico comunista uruguayano Masera, detenuto nel suo paese.

La sala delle udienze all'Eur è stata scossa nuovamente quando un giovane medico francese, di origine georgiana, Othar Zurabisvili, presidente del comitato per i diritti del gruppo georgiano, ha letto un suo messaggio a Breznev e al governo sovietico in cui chiede la liberazione temporanea dalla prigione di Sviad Samsa-

churdia e di Merab Kostava perché possano essere curati per sei mesi in Occidente, e si offre di andare in prigione in Urss come pegno del ritorno dei due detenuti.

E' toccato poi al presidente Simon Wiesenthal di dare un annuncio sensazionale: il diplomatico svedese Raul Wallemberg, che a Budapest salvò dalle camere a gas ventimila ebrei e scomparve nel 1944 quando chiese udienza al generale Malinowski che aveva occupato la città, è ancora vivo. A favore di Wallemberg un milione di svedesi firmò una petizione consegnata a Krusciov durante la sua visita in Svezia. Gromiko comunicò allora che il diplomatico svedese era morto nel 1947. Wiesenthal ha adesso dichiarato che, in base ad informazioni di un agente del Kgb, Wallemberg è vivo e si trova in prigione a Irkutsk.

La giornata finale è stata occupata in larga parte dagli interventi di due avvocati occidentali: Daniel Jacoby, francese, che ha assunto la difesa del matematico Anatoli Sciaranski, e l'inglese John Mac Donald, difensore di Yuri Orlov, che rappresentano i casi più

drammatici tra i membri (tutti arrestati) del gruppo moscovita per il rispetto degli accordi di Helsinki. Per Sciaranski i sovietici stanno opponendo ogni sorta di intralci per rendere vana l'opera di difesa organizzata in Francia: Sciaranski è accusato di tradimento e rischia la condanna a morte. L'accusa viene giudicata del tutto pretestuosa, ma Sciaranski potrà essere salvato soltanto da una intensa mobilitazione dell'opinione pubblica internazionale. Per Orlov, sulle cui condizioni di totale isolamento è stata ascoltata la voce dimessa e dolorante — su un nastro arrivato clandestinamente da Mosca — della moglie Irina, l'avvocato inglese, membro del partito liberale, ha annunciato un controprocesso pubblico a Londra con l'intervento della Bbc. Tuttavia, per Orlov la battaglia più ravvicinata tende ad ottenersi la scarcerazione in applicazione della recente amnistia annunciata da Breznev.

Al termine della quarta giornata, una così estenuante sfilata di documenti della sofferenza umana ha indotto il presidente di turno, lo psichiatra americano Robert

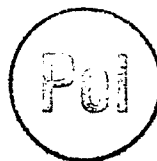
Liston, professore a Yale, a porre il problema di come l'opinione pubblica possa recepire una così imponente massa di laceranti informazioni. Il prof. Liston ha voluto anche riprendere i molti interventi ascoltati alle udienze sulle torture inflitte ai dissidenti rinchiusi negli ospedali psichiatrici speciali, soprattutto nel più famoso, l'Istituto Serbski, « destinato a diventare un caso celebre di diagnosi fraudolente e di violazione dei diritti umani e della dignità scientifica ».

Alla fine, una notazione politica sull'eurocomunismo, così come c'era stata all'inizio nel messaggio di Solgenitsin. L'esule Valentin Turcin ha dichiarato: « Molti ci chiedono un giudizio sull'eurocomunismo. Abbiamo preparato, noi dissidenti di recente usciti dall'Urss, una dichiarazione comune: nonostante le loro dichiarazioni a favore dei diritti dell'uomo, i rappresentanti dell'eurocomunismo hanno ignorato le udienze. Ce ne rammarichiamo. Chiediamo loro di esaminare i documenti, di partecipare alle prossime udienze e di farci conoscere il loro giudizio ».

KUNGL.
SVENSKA GENERALKONSULATET
BERLIN

1977-12-13

Kanslirådet Lundvik
UTRIKESDEPARTEMENTET

30
19/12 1977
P 2 Eu¹

1977-12-20 depr Lundvik/kh
a + b t byråch. Frånstedt, R

Raoul Wallenberg

✓ (4 bil.)

Broder,

Såsom jag meddelade per telefon hade jag idag besök av herr Rafael Ettisch som är bosatt i Berlin och som den 25 september i år tillskrev statsministern om fallet Raoul Wallenberg. Ettisch har blivit starkt engagerad av Wallenbergs öde. Såsom framgår av närslutna kopior, som han lämnade mig, har han hänt sig till Amnesty International, vars Berlin-sektion med anledning därav med en skrivelse hänvänt sig till förbunds-kansler Kreisky som just avlagt ett privat besök här.

Avsikten med Ettisch besök hos mig var att föreslå att Willy Brandt som om några dagar reser till Moskva för samtal med Breschnew skulle från svensk sida besöka att ta upp Wallenberg-fallet med honom.

Jag sade Ettisch att svenska regeringen noggrant prövade varje information som kunde innebära något nytt i fallet och prövningen blev avgörande för huruvida någon ny åtgärd skulle företas. Vad beträffar Ettisch förslag lovade jag informera Stockholm om hans besök hos mig.

Claes König
Claes König

Eine alte Mutter fragt Breschnjew nach ihrem Sohn

SAD, Stockholm

Maj von Dardel, die 86jährige Mutter des bei Kriegsende von den Sowjets aus Budapest verschleppten schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg, hat einen letzten Versuch unternommen, das Schicksal ihres Sohnes zu klären. Sie schrieb einen Brief an den sowjetischen Parteichef Leonid Breschnjew: „Ich hatte bereits an Stalin und an Chruschtschow geschrieben. Noch 1972 haben mir ehemalige Gefangene berichtet, daß mein Sohn lebt. In diesem Jahr würde er 65 Jahre alt werden.“

Raoul Wallenberg hatte in Ungarn im Auftrag der schwedischen Regierung eine große Zahl von Juden vor dem Abtransport in Konzentrationslager bewahrt. Er hatte sie regelrecht „freigekauft“. Kurz nach dem Einmarsch der Sowjet-Armee wurde er festgenommen und verschwand zunächst spurlos. Nach wiederholten Anfragen aus Stockholm teilte das Moskauer Außenministerium im Februar 1957 mit, daß Raoul Wallenberg am 17. Juli 1947 im Ljubljanka-Gefängnis gestorben sei. An diese Erklärung glaubt Frau von Dardel nicht, zumal der Name falsch geschrieben war und weitere Identitätsangaben fehlten. Ihr liegen außerdem Zeugenaussagen vor, daß ihr Sohn noch in den fünfziger Jahren in einem Gefängnis in Wladimir war und 1961/62 in einem Lager an der Wrangelsee.

Deshalb schrieb sie nun an den Moskauer Parteichef: „Ich wende mich nun an Sie, die Sie die höchste Macht in der Sowjetunion ausüben und die Sie in so hohem Grade zu dem Helsinki-Abkommen beigetragen haben mit der Bitte, daß Sie durch entsprechende untergeordnete Organe nach meinem Sohn Raoul Wallenberg forschen lassen und, wenn er gefunden wird, ihn zu mir und seiner Familie zurückkehren lassen.“

Marc Probl

HEINZ WI

Der Generalsekretär der stischen Partei Marchais, antwortete in der Parteizeitung „L'Unité“ des sozialistischen Politikers François Mitterrand. In einem KPF in der Frangung. In einem Titel „Gedanken“ vor allem drei Le

1. Die Ko wünscht ernsthaften Linken beationalversammlungen März. Nach dies „eine demokratische kommunistische

2. Zwischen c meinsamen Link Sozialisten und bestehen „ernstheiten“ über die gemeinsamen Pr über „den Umfange und der nat Dennoch bestehn „die Gründlagent Parteien der Link

3. Die KPF ist Mitterrand ange über die Zukunft macht. „Die Gesmen Programms im kommenden mokratischen A fen. Die Verteidig

Rhodes Wir wo

Die Ehefrau des im Viermächte-Gespräch von Berlin-Spandau inhaftierten Rudolf Heß hat in einem Brief die Ehefrau des US-Präsidenten Jimmy Carter gebeten, sich für die Freilassung ihres 83jährigen Mannes einzusetzen. Nach Information der „Hilfsgemeinschaft Freiheit für Rudolf Heß“ hat im Auftrag von Rosalynn Carter das US-Außenministerium Ilse Heß mitgeteilt, „trotz der Tatsache“, daß die US-Regierung in ihren Verhandlungen mit der Sowjetunion in dieser Frage „bislang ertölos geblieben“ ist, würde sie ihre Bemühungen fortsetzen. „Gezielte Maßnahmen“, seien bereits getroffen worden, „um die Haftbedingungen so weitgehend wie möglich zu erleichtern“.

DIE WELT 12.12.1977
PAGE 2

Ilse Heß bat um Hilfe für
ihren Mann bei Mrs. Carter

Gesprächsthema Hess

Nach Angaben von Staatsminister von Dohnanyi wird die Bundesregierung wahrscheinlich anlässlich seines Besuches mit dem sowjetischen Parteichef Breschnjew über die Freilassung von Hess sprechen. Die Themen seien jedoch noch nicht endgültig festgelegt.

BERLIN 12.12.1977
BERLINER MORGEN POST
12.12.77

Bil. 2 ... till GK. Berlin
skr. nr. König den 77/12/13
Lundvik

1977 Jahr des politischen Gefangenen

amnesty international · Venusbergweg 48 · 5300 Bonn 1

Herrn
Rafael E t t i s c h
Delbrück-Straße 38

Sektion der Bundesrepublik Deutschland e.V.

Venusbergweg 48
5300 Bonn 1
Telefon: 02221-217008/9
Telex: 0886539

1000 B e r l i n 33

Ihre Nachricht vom
20-10-77

Ihr Zeichen

Unser Zeichen
EUR-46,30
th-hds

Bonn, den
21-11-77

Betr.: Herrn Raoul Wallenberg, UdSSR

Sehr geehrter Herr Ettisch,

Ihre Anfrage an Frau Harmon von unserem Berliner
Bezirk wurde an uns weitergeleitet.

Da für die Recherchen solcher Einzelfälle unser
Internationales Sekretariat in London zuständig
ist, haben wir Ihre Unterlagen dort hin über-
sandt.

Ich bin sicher, daß darüber hinaus die schwedi-
schen Behörden versucht haben, sich um Herrn
Wallenberg zu kümmern.

Ich nehme an, daß Ihnen in Kürze von unserem Lon-
doner Sekretariat mitgeteilt wird, ob unsere Or-
ganisation in diesem Fall etwas unternommen hat.

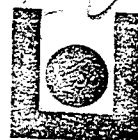
Mit freundlichen Grüßen

Bruno Thiesbrummel
Geschäftsführer

CC: IS

hbr. Kōmiden 77213

1977
Prisoners of
Conscience Year

International Secretariat 10 Southampton Street London WC2E 7HF
Telephone: 01-836 7788 Telegrams: Amnesty London Telex: 28502

CY/KO

Rafael Ettisch
Delbrück-str. 38
1000 Berlin 33
West Germany

5 December 1977

Dear Mr Ettisch,

The AI section in the Federal Republic of Germany has passed on to us in London your letter of 21 October concerning Raoul Wallenberg. Amnesty International has been in contact with Mr Wallenberg's mother regarding this case over the past several years. While we have made inquiries as best we could, we have been unable to cast further light on Mr Wallenberg's present circumstances. Participants of the Moscow human rights movement who have emigrated from the USSR do not have fresh information on the matter, and the USSR authorities are unlikely to give Amnesty International information which they have denied to the Swedish government, the Red Cross and Mrs von Dardel.

Yours sincerely,

[Handwritten signature]

Clayton Yeo
Research Department

cc: Bruno Thiesbrummel (AI German Section)

Amnesty International is a worldwide human rights movement which works impartially for the release of prisoners of conscience: men and women detained anywhere for their beliefs, colour, ethnic origin, religion or language, provided they have neither used nor advocated violence. Amnesty International opposes torture and the death penalty in all cases without reservation and advocates fair and prompt trials for all political prisoners. Amnesty International is independent of all governments, political factions, ideologies, economic interests and religious creeds. It is financed by its membership and by subscriptions from all parts of the world. Amnesty International has consultative status with the United Nations (ECOSOC), UNESCO and the Council of Europe, has cooperative relations with the Inter-American Commission on Human Rights of the Organization of

1977 Jahr des politischen Gefangenen

amnesty
international

Sektion der Bundesrepublik Deutschland e.V.

An den Bundeskanzler
der Republik Österreich
Herrn Bruno Kreisky
Ballhausplatz 2
A l o l o W i e n

Bezirk Berlin Gruppe -
Sprecher für Äußeres
Großgörschenstr. 8
1000 Berlin 62

8.12.77

Sehr geehrter Herr Bundeskanzler!

Ein Berliner Mitbürger bemüht sich seit Jahren bisher vergeblich, das Schicksal des schwedischen Diplomaten Raoul Wallenberg zu klären. Nähere Informationen über die Persönlichkeit Wallenbergs, sein Schicksal und seine Verdienste um die Juden in Ungarn seit Juli 1944 bis Kriegsende können Sie der beige-fügten Fotokopie aus der "Encyclopaedia judaica", Band 16 Keter publishing house Jerusalem 1974 entnehmen. Zur weiteren Information liegt die Fotokopie eines Artikels aus der Tageszeitung "Die Welt", Nr. 184, vom 10.8.1977, Seite 5, bei.

In dem Bemühen, das Schicksal des Diplomaten Wallenberg zu klären hat sich Herr Rafael Ettisch auch an unsere Organisation mit der Bitte um Unterstützung gewandt. Wir haben den Fall zwecks Weiterbearbeitung an unser internationales Sekretariat in London weitergegeben, wegen der Kürze der Zeit jedoch noch keine Antwort erhalten.

Der Bezirk Berlin ist bereit, Herrn Ettisch bei seinen Bemühungen zu unterstützen und wendet sich mit folgender Bitte an Sie:

Raoul Wallenberg wäre in diesem Jahr 65 Jahre als geworden. Die Nachrichten über sein Schicksal seit Kriegsende sind recht unbestimmt, so daß nicht auszuschließen ist, daß er noch am Leben ist. Sofern die Erklärung der Regierung der Sowjetunion gegenüber der schwedischen Regierung zutreffend ist, wonach Herr Wallenberg im Jahr 1947 gestorben sein soll, so würde eine Überführung seiner sterblichen Überreste in sein Heimatland

nicht zuletzt für seine Mutter eine, wenn auch endgültige, Klärung seines Schicksals herbeiführen.

In Anbetracht Ihres persönlichen Engagements in derartigen Fragen und in Anbetracht dessen, daß Ihr Land in vielen Fällen Aussiedlern aus der Sowjetunion Gastrecht gewährt hat, bitten wir Sie, dieser Angelegenheit nachzugehen und unter Ausschöpfung aller Ihnen zur Verfügung stehenden Möglichkeiten zur Klärung des Schicksals von Raoul Wallenberg beizutragen.

Der selbstlose Einsatz eines einzelnen Menschen über viele Jahre, der alles daran setzt, das Schicksal des Herrn Wallenberg zu klären, der sich in so selbstloser Weise für viele Menschen eingesetzt hat, hat uns bewogen, auf diese unkonventionelle Art und Weise während Ihres Privatbesuches in Berlin an Sie heranzutreten. Für dieses ungewöhnliche Verhalten bitten wir Sie um Ihr Verständnis.

Hochachtungsvoll

Rechtsanwalt

Sprecher für Äußeres

Avgående telegram

EXP. 77-12-29 1541 361	Dnr	Avd Grupp Mål P 2 En I
------------------------------	-----	---------------------------

CABINET STHLM 1977-12-29

SVENSK WASHINGTON

✓ 1440. FRAAN PRESSBYRAAN FOER LEIFLAND. DER SPIEGEL HAR I SITT NUMMER 53 EN ARTIKEL OM RAOUL WALLENBERG. DE VIKTIGASTE DELARNA AV ARTIKELN AATERGES NEDAN:

” DER SCHWEDISCHE DIPLOMAT RAOUL WALLENBERG VERSCHWAND 1945 IN SOWJET-GEWAHRSAM. ERST JETZT GIBT ES EINE HALBWEGS SICHERE SPUR.

DIE STOCKHOLMER REGIERUNG UNTERNAHM UEBER 20 DEMARCHEN. EINE MILLION SCHWEDEN SELBST VERSPRACH DEM SCHWEDISCHEN GESANDTEN EINE GRUENDLICHE NACHFORSCHUNG NACH WALLENBERG.

SOWJET-PARTEICHEF CHRUSCHTSCHOW SCHRIE 1964 BEIM BESUCH IN STOCKHOLM ER HABE ”DIESE EWIGEN MAHNUNGEN UEBER EINE ERLEDIGTE SACHE”, SATT, UND AM NAECHSTEN TAG, RUHIGER: HUNDERTTAUSENDE SEIEN DAMALS VERSCHWUNDEN, KEIN WUNDER, DASS MAN UEBER EINEN EINZIGEN MENSCHEN NICHTS WISSE.

MAN WUSSTE, 1946 WAR DER SCHWEDISCHE JOURNALIST SANDEBERG AUS SOWJET-HAFT ZURUECKGEKEHRT, WO ER WALLENBERG BEGEGNET WAR. DER ITALIENISCHE DIPLOMAT CLAUDIO DE MOHR HAT BEEIDET, ER SEI VOM APRIL 1945 BIS ANGANG 1948 IN DER ”LUBJANKA”, DEM ZENTRALGEFAENGNIS DER GEHEIMPOLIZEI IN MOSKAU, WALLENBERGS ZELLENNACHBAR GEWESEN.

SOWJETAUSSENMINISTER GROMYKO ERKLAERTE 1957 PLOETZLICH, DASS SICH IN EINEM ARCHIV EINE KARTEIKARTE ANGEFUNDEN HABE, WONACH WALLENBERG AM 17 JULI 1947 IN DER LUBJANKA AN HERZVERSAGEN GESTORBEN UND SEIN LEICHNAM OHNE OBDUKTION VERBRANNT WORDEN SEI.

JAHRE SPAETER HOERTE DIE SCHWEDISCHE AERZTIN DR NANNA SVARTZ AUF EINEM MEDIZINER-KONGRESS IN MOSKAU VON IHREM SOWJETISCHEN KOLLEGEN MJASNIKOW, ER KENNE WALLENBERG, DER SICH ”BEI UNS IN EINER NERVENKLINIK” BEFINDE. BALD DARAUF WIDERRIEF MJASNIKOW: ER SEI MISSVERSTANDEN WORDEN.

DEUTSCHE RUSSLAND-HEIMKEHRER BERICHTETEN, SIE SEIEN IM LAGER EINEM SCHWEDEN MIT DIESEM NAMEN BEGEGNET. EIN ESTE WILL WALLENBERG 1953 IM LAGER TAISCHET (SIBIRIEN) GESEHEN HABEN, EIN SCHWEIZER HATTE ANGEBLICH 1954 IMGEFAENGNIS WLADIMIR MIT IHM KLOPFKONTAKT, WO DER DEUTSCHE SCHOEGGL, SO SAGT ER, 1955 MIT WALLENBERG SOGAR DEN SCHWEDEN NOCH 1961/62 AUF DER WRANGEL-INSEL IM EISMEER GESEHEN HABEN.

DIE MUTTER WALLENBERG, 86, WANDTE SICH AN ZWEI MAENNER, DIE IHRE MEINUNG NACH ALLEIN NOCH HELFEN KONNTEN: SOWJET-CHEF BRESCHNEW UND NAZI-JAEGER SIMON WIESENTHAL.

SIE APPELLIERTE IM SOMMER AN "DIE HOECHSTE MACHT IN DER SOWJET-UNION... DER SIE IN SO HOHEM GRADE ZUM HELSINKI-ABKOMMEN BEIGETRAGEN HABEN". KEINE ANTWORT.

DER ERFAHRENE FAHNDER WIESENTHAL SUCHTE UNTER JUEDISCHEN EMIGRANTEN AUS DER UDSSR UND FAND DEN EX-KOMMUNISTEN MENACHEM MELZER, DER 1948 - ALSO NACH DEM ANGEBLICHEN HERZTOD WALLENBERGS IN DER LUBJANKA - ARZT IN WORKUTA GEWESEN WAR. ALS MELZER AUF DEM KRANKENSCHHEIN EINES HAEFTLICHS DEN SINZIGEN NAMEN "RAUL" FUER EINEN SCHREIBFEHLER HIELT, DER "PAUL" HEISSEN SOLLTE, BEHARRTE DER PATIENT AUF SIENEM NAMEN: ER SEI SCHWEDE.

WIESENTHAL STIESS FERNER AUF EINEN EHEMALIGEN BEAMTEN DES SOWJET-GEHEIMDIENSTES KGB, DER NACH ISRAEL AUSGEWANDERT IST. DORTHIN FLOG WIESENTHAL VORIGEN MONTAG, UM DEN MANN AUSFUEERLICH ZU BEFRAGEN: ER BEHAUPTET, NOCH 1975 SEI WALLENBERG, 63, IN DER NERVENHEILANSTALT VON IRKUTSK GESICHTET WORDEN.

ANM: NAEIST SISTA STYCKET, 5:E RADEN - EINES HAEFTLINGS DEN EINZIGEN NAMEN.....
7:E RADEN - AUF SEINEM NAMEN.....

CABINET

CABINET STHLM KL.. 14.50

GZ/BH

Fotokopier

*Till kansliet Jan Lundvik, aa
UD:s pol. avd., Jkd.
78.01.03
S. Omnellsson*

The National Swedish Police Board
Security Department

Stockholm, October 27, 1977

Israeli Police H.Q.
Criminal Investigation Department
Jerusalem

✓
Concerning Jefim MOSHINSKI, Tel Aviv,

With reference to my previous visits to Israel in 1973 in the MOSHINSKI affair, when among others Deputy Commander Y. Carthy, head of the Criminal Investigation Division, kindly assisted me I wish to inform you of the following facts.

On 11.9.1977 the Swedish daily "Kvällsposten" published an article by the reporter Mark Lippold, where he gave an account of an interview with MOSHINSKI.

MOSHINSKI says in the interview that he still to a certain extent maintains contact with his former colleagues in the Soviet KGB. He says that as late as in December 1976 he was told in a letter that "the bread is still obtainable, but is beginning to go mouldy". According to MOSHINSKI this meant en clair that the Swedish diplomat Raoul WALLENBERG was in a mental hospital in Irkutsk, but that he was not in good health.

In July 1944 WALLENBERG, b. 1912, was assigned to the Swedish mission in Budapest, where he was charged with assisting the Jewish population, whose situation was difficult at that time. After the Soviet military invasion of the Hungarian capital six months later WALLENBERG was arrested by the Soviet military authorities and in the middle of January 1945 he was taken to the USSR. Since then he has not been in touch either with Swedish authorities or with his mother, who is still alive. According to witnesses WALLENBERG was put in prison in Moscow on his arrival to the USSR in 1945. The Swedish Government has on several occasions brought up the WALLENBERG affair for discussion with the Soviet Government. In 1957 the Soviet Government declared that it had been established that WALLENBERG had died in the Liublianka prison in Moscow as far back as in 1947. However, witnesses maintain that WALLENBERG was alive after 1947.

On account of these facts we request that MOSHINSKI should be put through a thorough examination concerning his alleged contacts with his former KGB colleagues and concerning his statement that WALLENBERG is still alive. In our opinion MOSHINSKI should be asked to show the letter, which he said that he had received in December 1976.

In previous conversations with me MOSHINSKI has stated that he has written documents in his home verifying and supplementing his statements concerning various Soviet prisons and labour camps and the prisoners there. He said among other things that he had stayed in a labour camp on the island of Wrangel for some years round about 1960 and that he had worked at the camp infirmary. According to MOSHINSKI WALLENBERG too was interned there at that time.

MOSHINSKI has said that for different reasons he could not comply with my wish to study his written documents.

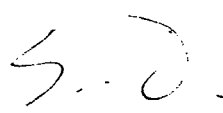
There is reason to feel dubious about many of MOSHINSKI's statements as to the WALLENBERG affair and his own person. In the interview with "Kvällsposten", for instance, MOSHINSKI says that he left the USSR in 1965 dressed in womens' clothes and that he went to Israel by plane via Turkey. According to previous information he has given he went to Israel in 1965 with a group of tourists. He had travelled by train from Moscow via Poland to Vienna, Austria, from where he had continued by plane to Israel. There he had left the tourist group and on application he had been permitted to stay in that country.

Enclosed please find a photocopy of the article in "Kvällsposten".

./.

Since Swedish authorities attach great importance to the WALLENBERG affair we hope that our request that MOSHINSKI should be interrogated will be complied with.

Yours sincerely

Gösta Danielsson

Chief Police Superintendent

*Till Konrad J. Lundvik, 40.0, pol. art,
Jka.*

78.01.03

PM
1977-11-01
Ex 2 (2)

*aa
fi*

Angående Raoul WALLENBERG

Fru Maj von Dardel meddelade denna dag per telefon, att hon för några dagar sedan fick ett brev från Abraham SHIFRIN, Tel Aviv, med adress Research Center, PO Box 14894, tel 063-99015.

✓ SHIFRIN, som tidigare varit i kontakt med fru von Dardel angående hennes son Raoul, meddelade nu i brevet, som var avfattat på engelska, att han i Israel sammanträffat med en man, Mark SAIDENBERG. Denne hade anlänt närmast från USA men hade ursprungligen kommit från Sovjetunionen. Där hade han enligt egen uppgift varit ägare till en hamn på Wrangel-ön. Denna ö tillhörde enligt SAIDENBERG egentligen USA men Sovjetunionen hade besittningsrätten. Enligt SAIDENBERG lär "Secret Service" i USA numera ha utrönt att det finns tre sovjetiska arbetsläger på ön.

Slutligen hade SAIDENBERG uppgivit för SHIFRIN, att den svenska regeringen hade planer på att ånyo hos sovjetiska regeringen begära frigivande av Raoul WALLENBERG, enär nya vittnesmål framkommit i ärendet.

Enligt SHIFRIN samarbetar SAIDENBERG nu med Research Center i dess efterforskningsuppgifter.

G. Danielsson

G Danielsson

*Ull Hansson för Lennart, UD: s pol. med.
JMD. 78.01.03/50.*

PM
1977-11-15
Ex 2 (2)

*aa
R*

Angående Raoul WALLENBERG

✓ Redaktören Jaroslav TRUSJNOVITJ, tidningen Possev, Frankfurt am Main, telefon 00949-611341819, kontaktades denna dag per telefon och uppgav på frågor.

✓ Hans fader (Alexander Rudolfovitch TRUSJNOVITJ) bortfördes 1954 från Västberlin av okända män. Fadern var vid den tiden aktivt verksam inom den sovjetiska emigrantorganisationen NTS och ledarskribent i tidningen Possev. Han lär ha förts österut. Några dagar efter bortförandet erfors att fadern var vid liv. Tio år senare fick T av en sovjetisk medborgare, som flytt västerut, veta att fadern var vid liv i Sovjetunionen. Detta var rykten och någon uppgift var fadern där befann sig förelåg icke.

T har icke personligen fått något livstecken från fadern varken brev- eller telefonledes. Ej heller hade han genom någon annan person fått någon hälsning från fadern.

Däremot hade T genom tidningsmän blivit informerad om att en till Israel utvandrad ryss vid namn MOSJINSKI år 1973 lär ha uppgivit att T:s fader omkring 1960 skulle ha vistats i ett arbetsläger på Wrangels ö i Sovjetunionen samtidigt som svensken Raoul WALLENBERG.

Sanningshalten av denna uppgift kunde T icke uttala sig om.

-
Det kan nämnas att MOSJINSKI enligt pressuppgifter påstått att WALLENBERG och TRUSJNOVITJ varit boende i en mindre träbyggnad i var sitt rum intill varandra.

Med anledning av denna uppgift kan nämnas att MOSJINSKI vid samtal med undertecknad 1973 uppgivit att WALLENBERG vid den tiden bott i en mindre träbyggnad i ett rum intill sovjetiska översten PENKOVSKI och ett par ~~tre~~ italienska generaler.

G. Danielsson
G Danielsson

RPS Säk
STOCKHOLM

PM

1977-12-08

78-01-03 (1)

Angående Raoul WALLENBERG

✓ Dr Simon WIESENTHAL, Wien, tel 00943/2226390932 (el 222639805),
har per telefon vid förfrågan uppgivit:

Fru Maj von DARDEL hade sänt till honom några tidningsklipp
som avhandlade MOSJINSKI's uppgifter om WALLENBERG. WIESENTHAL
ombads att omnämna dessa uppgifter vid SAHAROV-konferensen i
Rom helt nyligen.

Detta hade WIESENTHAL villfarit.

WIESENTHAL har aldrig träffat MOSJINSKI.

WIESENTHAL har inga nya vittnen.

WIESENTHAL avser att intervjua en österrikisk general, som
i tio år varit internerad i Irkutsk, Sovjetunionen, och nu
återvänt till Österrike.

G. Danielsson

Anmärkning:

Se Kvällsposten 11.9.77

" Göteborgsposten 30.11.77

" " 3.12.77

" Barometern 3.12.77

Arkivexemplar

Administrativa avdelningen
Dokumentationsenheten

1978-01-16

Dnr	Avd	Grupp	Mål
290	P	2	Eu ^I

Fru Maj von Dardel
Auravägen 25
182 62 DJURSHOLM

*Överläst förändring
från led. nr.
CR*

Raoul Wallenberg

Åberopande telefonsamtal får jag härmed bekräfta då lämnad muntlig uppgift att Rudolf Winter von Schwabs samtal i november 1955 med dåvarande legationssekreteraren Braunerhielm i Wien uteslutande rörde en utländsk medborgare, som Winter von Schwab ansåg vara spion i sovjetisk tjänst. Han ville varna de svenska myndigheterna för denne person. Namnet Raoul Wallenberg förekommer överhuvudtaget icke i denna uppteckning.

Vad angår "förhör" av Braunerhielm med andra österrikare beklagar jag att icke kunna utlämna några skrivelser med uppgifter härom.

Wilhelm Carlgren
Chef för Dokumentationsenheten

BN

Ifylles av postexp

Avsändt med

☐ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☐ vanlig post

Avsändt datum

78-01-16

Sign

BN

Avsändningsort

Pol I, depr Lundvik/kh

Ärende

Datum

1978-01-17

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu I

Adress

Svensk

TEL AVIV

Text

Dnr.....Wilkens från Lundvik re Moshinski.

Utrikesministern sammanträffar den 7 februari med fru von Dardel.
Det är önskvärt att vi dessförinnan får en redogörelse för vad
Moshinski kan ha haft att säga Dig.

Cabinet

Avsändningsort

Pol I, Depr Lundvik, mek

Ärende

Datum

1978-01-17

Avd

Grupp

Mål

Adress

Svensk WASHINGTON

Text

Wachtmeister från Leifland re Raoul

Wallenberg.

PRIMO. Sedan någon tid cirkulerar i såväl svensk som internationell press ånyo uppgifter om Wallenbergs påstådda vistelse i ett fångläger på Wrangel-ön. Uppgifterna härrör nu liksom tidigare från den i Israel bosatte "Kozlov", och vi söker i direktkontakt med denne ännu en gång undersöka sanningshalten i hans påståenden.

SECUNDO. Vi frågar oss i detta sammanhang om inte ett nytt försök att inhämta amerikanska upplysningar om Wrangel-ön vore på sin plats. Det besked som lämnades 1974 var ju påfallande försiktigt formulerat och innebar endast att man saknade "hard evidence" angående fångläger på ön. Sedan dess har de svensk-amerikanska förbindelserns karaktär ju förändrats, och kanske är det i dagens politiska klimat lättare att få tillgång till underliggande material såsom satellitbilder m.m. Därtill kommer att hemlighetsmakeriet kring dessa bilder tycks ha minskat så att de åtminstone i viss utsträckning är tillgängliga på kommersiell väg numera.

TERTIO. Jag vore därför tacksam få del av Din bedömning dels huruvida det vore lönt att ta upp saken på nytt med State, formellt eller under hand, dels vilka möjligheter det finns att på annan väg förvärva satellitbilder av Wrangel-ön.

Cabinet+

UTRIKESDEPARTEMENTET

Ärende:

Kopia till:

Kabs
pelch

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

1978-01-25 depr Lundvik/kh
[REDACTED] Washington

P

2

Su-

SVENSK WASHINGTON

1973-01-12

CABINET STOCKHOLM

FÖR KABINETTSSEKRETERAREN ANG WALLENBERG
I ANBASSADÖRENS FRÅNVARO (SEMESTER T.O.M. 27 DS) HAR VI
DISKUTERAT ÄRENDET HÄR, OCH SER INGA HINDER FÖR ATT UNDER
HÄNVISNING TILL NYA UPPGIFTER OM W:S ÖDE GÖRA EN FÖRNYAD
FRAMSTÄLLNING I STATE, T EX BERGQUIST-WOODS. ENLIGT FLYG-
ATTACHEN TULLSSON ÄR DET I OCH FÖR SIG SANNOLIKT ATT MAN
HAR SATELLITBILDER AV WRANGELÖN - NASA ELLER CIA - MEN ATT
MAN KANSKE INTE NÄRMARE BEARBETAT DEM. MED HÄNSYN TILL ÖNS
LÄGE KANSKE DEN INTE TILLMÄTS SÅ STOR STRATEGISK BETYDELSE
- FAST DEN I OCH FÖR SIG LIGGER RÄTT NÄRA ALASKA - ATT
MAN ÄGNAT DESSA BILDER MERA INGÅENDE ANALYS. MEN VI SER
SAALEDES INGA HINDER I ATT FRÅGA, I FÖRSTA HAND UNDER HAND.
TACKSAM INSTRUKTION.

ECRCLUND

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
TEL AVIV

1978-01-18

Departementsrådet Lundvik

UTRIKESDEPARTEMENTET

dr Lundvik/ele
1978-01-26
a+b t. polisint.
Danielsson RPS
exp 78-01-26
Ele

ex t. fru Maj von
Daniel 6.2.78

FÖRTROLIG

Jefim Moshinski

Broder,

17

INKOM UD		
1978-01-20		
AVD. P	GR. L	MAL En

Mina inledande sonderingar för att få reda på Moshinskis adress har givit vid handen, att han troligen lämnat Israel. Om för kortare tid eller för alltid har jag ännu inte klarhet i, men från såväl utrikesministeriet - som vi valde att informera om aktionen - som gränspolisen har vi informerats om att han lämnat landet. Detta skulle ha skett den 21 december 1977.

Eftersom jag nu har tillgång till adressen (en förort till Tel Aviv), tänkte jag likväl bege mig dit i nästa vecka. Kanske kan grannarna ge några upplysningar om vart han styrt kosan. Jag återkommer alltså efter denna utfärd.

./. I mellantiden har vår översättare skickat oss en artikel i kvällstidningen Maariv av den 1 januari, varav jag bilägger en fotokopia. Som Du ser handlar den om Simon Wiesenthals besök här nyligen och om hans ansträngningar för att få klarhet om Wallenbergs öde. Mot slutet av artikeln talas om en f.d. KGB-man, som skulle ha bott i Israel i 16 månader och sedan emigrerat till Canada. Eftersom det inte kunde

Xp

uteslutas, att det var Moshinski som avsågs - lit vara att tidsuppgifterna inte alls stämmer - tog jag kontakt med artikelförfattarinnan, som jag våkar känna. Hon menade dock, att det rörde sig om någon annan än Moshinski, även om Wiesenthal inte explicit hade nämnt vederbörandes namn. Enligt Wiesenthal verkade dock vederbörande trovärdig, och Wiesenthal ämnade tydligen kontakta honom vid sitt nästa besök i Canada.

Beträffande Moshinski återkommer jag som sagt inom någon vecka.

Många hälsningar!

Väken Wilkens

Din tillgivne

W. Wilkens

ROYAL
SWEDISH CONSULATE

TEL-AVIV

Translation

MAARIV - 1.1.1978

92605

INT. AND. TEL AVIV		
10/1		
79.01.16		
2	18	Wallenberg

SHIMON WIESENTAL SEEKING IN ISRAEL A TRACE OF RAOUL WALLENBERG

by Inge Deutschkron

Shimon Wiesental is very busy these days, looking for proof that the Swedish diplomat, Raoul Wallenberg, who was arrested by the Russians when they entered Budapest, was alive also after the official date of his death, according to the Russian version, and that he was still alive in 1973.

"The story of Raoul Wallenberg, who had saved at the time in Hungary about 25 thousand Jews from the Nazis, is a case which I have been looking into for the past seven years, at the request of his 86-years-old mother" - Shimon Wiesental told me at the end of last week in Natania, where he was visiting his daughter and her family, who had immigrated to Israel.

According to Wiesental, there is only one reliable witness, who saw Wallenberg in the summer of 1948 at the Kalmar-yo camp, North of Verkuta. On the other hand the Russians claim that they have no information on Wallenberg. According to them, he was last seen in Budapest in 1945, in the company of Soviet soldiers.

Thereagainst, a new immigrant from the Soviet Union, Dr. Menachem Melz gave a sworn testimony, that he had come across Wallenberg in the summer of 1948, at the Kalmar-yo camp, North of Verkuta, where he had to select suitable prisoners for work. According to him, he found there a man named Paul (not Raoul) Wallenberg, who said he was a Swede. There also exist testimonies of people who had exchanged signs with Wallenberg in the Lubjanka prison.

Testimony from Irkutsk

According to Wiesental, a Swedish physician, Dr. Nana Schwarz, had asked at a medical congress in Moscow in 1961 the Chairman of that Congress, Prof. Mjasnikov, whether he knew anything about the fate of Raoul Wallenberg. Before he replied, Mjasnikov looked around whether anyone was listening, and then said that Wallenberg was in a hospital for the mentally disturbed in the Soviet Union.

./.

ROYAL
SWEDISH CONSULATE
TEL-AVIV

Maariv - 1.1.78 (2)

Professor Schwarz returned immediately to Sweden and informed the Authorities about it, however, later on, when she wanted to go back to the Soviet Union - the authorities refused to let her enter the country. Half a year later, Prof. Schwarz met with Mjasnikov in the presence of Swedish Ambassador Gunnar Jarring and an official from the Soviet Ministry of the Interior in Moscow. But Mjasnikov claimed then that Mrs. Schwarz had not understood him, because they had conversed in German. Prof. Schwarz claimed that at a previous congress in Madrid, the two had discussed most complicated professional problems in German. Mjasnikov died a few months later.

Wiesental, who had never stopped searching into the fate of Wallenberg received a few months ago a letter from a Jew, who claimed that he had served in the K.G.B. The man said, that in 1973 he had a friend in Irkutsk, whose name was Wallenberg. And indeed, important prisoners were kept in a concentration camp in that town.

It appears, that Wiesental arrived in Israel in order to meet the former K.G.B.-man, only to find that, after a year and a half in the country, this man has recently emigrated to Canada.

Shimon Wiesental continues in his efforts to clarify the Wallenberg affair "because we must do this for the sake of his old and sick mother

for Wall

Arkivexemplar

Administrativa avdelningen
Dokumentationsenheten

1978-01-24	507	Avd	Grupp	Mål
		P	2	Eu ^I

Fru Maj von Dardel
Auravägen 25
182 62 DJURSHOLM

(A)

Raoul Wallenberg

Jag beklagar mycket att jag inte kan utlämna de
handlingar om Török och Goguberidse, som begärdes
vid telefonsamtal igår.

Wilhelm Carlgren
Chef för Dokumentationsenheten

Föredraget för Kab.sekr.

BN

Ifylles av postexp

Avsändt med

☐ sv kurir

☐ utl kurir

☐ luftpost

☒ vanlig post

Avsändn datum

78-01-24

Sign

BN

Avsändningsort

Pol I, depr Lundvik/kh

Ärende

Datum

1978-01-25

Avd

P

Grupp

L

Mål

Su

Adress

Svensk

BERN

Text

Dnr.....Från Pol I re Raoul Wallenberg.

Pressuppgifter cirkulerar ånyo om att Wallenberg i början av 60-talet befunnit sig i ett fångläger på Wrangel-ön utanför nordostsibiriska kusten. Av intresse i sammanhanget är att den schweiziska tidningen Der Bund i Bern lär ha innehållit en artikel den 28-29 juli 1970, i vilken ett läger på ön omnämns. Benäget undersök om detta är riktigt och insänd artikeln.

Cabinet

Avsändningsort

Pol I, depr Lundvik/kh

Ärende

Datum

1978-01-25

Avd

P

Grupp

2

Mål

Ed -

Adress

Svensk

Text

TEL AVIV

Dnr.....Wilkens från Lundvik re Moshinski.

Eftersom Moshinski försvunnit uppskjutes utrikesministerns sammanträffande med fru von Dardel. Vi är dock mycket angelägna att snarast få kontakt med honom. Skulle dina efterforskningar hos grannarna inte ge resultat bör ambassaden söka utverka myndigheternas hjälp att fastställa vart han tagit vägen. Vi kontaktar även Wiesenthal beträffande den i artikeln omnämnde personen. Jag påminner slutligen om Din avsikt att kontakta Sjifrin och hans efterforskningsinstitut.

Cabinet

Ärende

Datum

1978-01-25

Avd

Grupp

Mål

Adress

Svensk

WASHINGTON

Text

Dnr.....

re Wallenberg. Från Pol I.

PRIMO. Vi finner det under dessa omständigheter angeläget att ett nytt försök görs i form av en underhandsframställning på föreslagen nivå. Det vore värdefullt om flygattachén samtidigt via sina kanaler kunde undersöka frågan om satellitbilder. State lät ju förra gången påskina att man endast ägnat sig åt arkivstudier.

SECUNDO. Om "Kozlov" sade sig CIA 1974 inte ha några uppgifter. Sedan dess har ju "Kozlov" framträtt under namnet Jefim Moshinski och påstått sig stå i kontakt med sina forna KGB-kolleger. Har CIA någonting om honom nu?

TERTIO. Sjifrins uppgifter betecknades 1974 såsom delvis oriktiga. Kan något sägas om i vilka avseenden? Har någon av de utläningar, däribland en f.d. amerikansk officer, som finns nämnda på sid 15-16 i protokollet från kongresshearingen, kunnat identifieras?

Cabinet

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:
Kopia till: Kabs bitr kabs polch pol 1	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) a a p

--	--	--

SVENSK TEL AVIV 1978-01-26

SA

CABINET STOCKHOM LUNDEVIK FRAAN WILKENS. RE MOSHINSKI

MED GAARDAGENS KURIR INSAENDES HANDBREV TILL DIG ROERANDE
MITT SAMMANTRAEFFANDE MED MOSHINSKI, SOM HAEROMDAGEN
DOEK UPP EFTER EN RESA TILL USA OCH CANADA.

DOELLING

TEL AVIV

1978-01-25

R 13

En t. post g. Danielsson
+ för May 01-25 del 6.2 78

Verb. skr.: V.S.
Lundvik: P

Departementsrådet
Lundvik

UTRIKESDEPARTEMENTET

/SM

26

1978-01-25	
P 2	Eu

FÖRTROLIG

Jefim Moshinski

hbr Wilkens-Lundvik 1978-01-18

Broder,

Nedan några rader som nedtecknats i all hast för att få dem med i dagens kurirlägenhet.

Det visade sig, när jag idag for ut till Moshinskis bostad, att denne trots allt fanns på plats. Han hade för några dagar sedan kommit tillbaka från en resa till USA och Canada. De uppgifter vi fick om att Moshinski lämnade Israel strax före jul var alltså korrekta. Han påstod på min fråga att han hälsat på vänner i Nordamerika. Däremot hade han inga släktingar där - men "vänner är bättre än släktingar", tyckte Moshinski. Det framkom däremot inte vem som finansierat resan - Moshinski bor under små omständigheter och hans lön som sjukvårdare förslår såvitt jag förstår svårligen till att finansiera längre utlandsresor.

Jag talade - på tyska - med Moshinski i en knapp halvtimme. Han berättade samma historia som Danielsson på sin tid fick höra. Jag frågade om hur han kom ut från Sovjetunionen. Han svarade, att han kommit ut som turist till Wien och därifrån tagit sig till Israel (för Kvällsposten hade han som bekant en annan version).

Ha

Jag frågade vidare om det brev han skulle ha mottagit i slutet av 1976. Jo, han hade brevet men kunde inte onedelbart visa mig det (till saken hör att han tycks ha flyttat ihop med den tidigare hustrun igen). Han lovade dock att inom några dagar sända mig en fotokopia, på vilken namn och adress på avsändaren skulle vara borttagna.

Jag ansåg mig inte rimligen kunna gå längre än så. Moshinskis trovärdighet blir alltså för mig i mycket beroende på om han uppfyller sitt löfte. På grundval enbart av santalet är det svårt att bedöma i vilken mån han talar sanning. Han ger dock inte något onedelbart intryck av förvirring.

Moshinski visade mig också en kopia av ett protokoll från ett samtal han nyligen haft på amerikanska ambassaden (av vilken anledning han kallats dit ~~det~~ framkom inte). Det rörde huvudsakligen läget på Wrangelön, var de olika byggnaderna låg etc. Men Raoul Wallenbergs namn nämns också. Moshinski har lovat även sända mig en kopia av detta protokoll. Jag anser dock, att en kontakt med amerikanska ambassaden om saken kanske kan bidra till större klarhet om Moshinskis trovärdighet och möjligen även om orsaken till hans Amerikaresa. Sauf avis contraire avser jag alltså ta denna kontakt i början av nästa vecka. / OK JS

Tilläggas bör slutligen, att vår ambassadchaufför kom att tala med ett par av Moshinskis grannar medan jag satt hos honom själv. Det framkom att grannarna har intrycket att Moshinski fabulerar tämligen kraftigt och att man bör ta det mesta av vad han säger med en stor nypa salt.

Håkan Wilkens

sin tillgång
Håkan Wilkens

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:			
Kopia till: Kabs bitr kabs polch pol 1	Atgärd: (se regler på blankettkopia) 02-0 F			
<table border="1" data-bbox="1171 416 1501 555"><tr><td data-bbox="1171 416 1286 555">P</td><td data-bbox="1286 416 1401 555">Z</td><td data-bbox="1401 416 1501 555">Eu</td></tr></table> SVENSK TEL AVIV 1978-01-30 CABINET STOCKHOLM BRAADSKANDE FOER LUNDBIK FRAAN WILKENS. HAR JUST ERHAALIT KOPIOR MOSHINSKIS BREV. DESSA JAEMTE NEDTECKNING VAART SAMTAL INSAENDS ONSDAGENS KURIR. DOELLING		P	Z	Eu
P	Z	Eu		

Erik Braunerhielm
c/o Sveriges Industriförbund
Box 5501
114 85 STOCKHOLM

Sekons 2. del.

1978-02-01

sid 1(2)

*Ex k.
deifland
dumelvik
Carlgren*

Utrikesminister Karin Söder *vidit*
Utrikesdepartementet
Box 16121
103 23 STOCKHOLM

Dnr 225/813

-9 FEB 1978

PF 2 RUI

an | Hw

Fru Minister,

Under min tjänstgöring vid beskickningen i Wien var jag under åren 1955 till 1957 engagerad i efterforskningarna efter Raoul Wallenberg. Jag sammanträffade med åtminstone ett femtontal österrikare och ungrare, som släppts ut ur ryska fängelser, och som hade uppgifter om Wallenberg eller om andra förmodade svenskar i rysk fångenskap. Mina samtal sammanfattades i rapporter, som sändes hem till Utrikesdepartementet.

Jag kontaktades nyligen av Raoul Wallenbergs mor, fru Maj von Dardel, som fått ett brev från ett vittne, som jag förhört, och som hänvisade till mig. Tyvärr kunde jag inte hjälpa fru von Dardel särskilt mycket just i detta fall.

Emellertid upptäckte jag till min förfäran, att UD tydligen underlåtit att orientera fru von Dardel och familjen i övrigt om de efterspaningar som gjorts och deras resultat. Fru von Dardel hade inte sett någon av de promemorior jag skrivit och syntes helt obekant med det arbete som lagts ned på ärendet av beskickningen i Wien.

Jag är fullt medveten om att allt förhörsmaterialet inte kan delges familjen in extenso. Men i den mån en delgivning av protokollen inte skulle sätta sagesmännen i fara eller kompromettera möjligheterna att få loss Wallenberg bör väl fru von Dardel åtminstone kunna få läsa dem? Jag råkar ju veta, att flertalet av mina promemorior i här nämnda hänseenden varit tämligen oskyldiga. Om, av någon anledning, det befinnes omöjligt att låta fru von Dardel se protokollshandlingarna som sådana, borde hon ju åtminstone kunna få en utförlig orientering om vad vittnesmålen gått ut på.

Det har sagts mig att handlingarna inte kan lämnas ut till fru von Dardel, därför att man i sådant fall inte kan hindra att de publiceras. Men om en publicering inte kan förstöra möjligheterna att få Wallenberg fri, vad skulle då hindra den? Efterforskningarna har ju ändå inte genomförts för att hävda ett svenskt statsintresse, utan för att rädda en människa och hjälpa en olycklig mor. Hänsynen till Raoul Wallenberg själv och till hans mor måste ju gå före allt annat.

1978-02-01

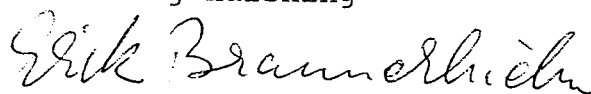
sid 2

Utrikesminister Karin Söder,
Stockholm

Till saken hör att fru von Dardel fått brev från, och står i direkt kontakt med, några av de vittnen, som jag hört. Jag finner att hon känner till flera namn och uppgifter, som jag själv betraktat som ytterst känsliga. Men utan hjälp från berörda svenska myndigheter saknar hon möjlighet att riktigt värdera olika utsagors trovärdighet. Om nu fru von Dardel skulle publicera de uppgifter hon får - något som UD tycks förutsätta - är risken stor, att det blir fel uppgifter som publiceras, och att publiceringen således skadar saken.

UD har alltså all anledning att samarbeta med fru von Dardel - både för att få del av de uppgifter hon själv sitter inne med och för att ge henne de råd hon kan behöva. Men framför allt kräver vanlig mänsklig anständighet att UD och svenska regeringen talar om för fru von Dardel vad man vet om Raoul Wallenberg och vad som kan göras för att få honom frigiven.

Med vänlig hälsning

Erik Braunerhielm

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
TEL AVIV

1978-01-31

✓ 6 bii

Ex + pikt g Danneberg
+ för Maj-mån Dan till 6.2.78

Departementsrådet Lundvik

UTRIKESDEPARTEMENTET

40

FÖRTROELIG

Jefim Moshinski

hbr Wilkens-Lundvik 1977-01-25

(Pal)

-2 FEB

P - 2 En I

Broder,

Moshinski höll sitt löfte. Idag besökte han ambassaden, visade mig breven ifråga samt en del andra handlingar, och lät mig kopiera dem. Kopiorna bifogas; nedan några kommentarer till dessa.

Bilaga 1 och 2. Detta är de två brev Moshinski påstår sig ha erhållit från goda vänner i Sovjetunionen. Båda är skrivna på ett blad utrivet ur en anteckningsbok med rött marginalstreck av den typ man i Sverige på sin tid hade i skolan för uppsatsskrivning etc. De är skrivna med blå kulspetspenna och daterade Irkutsk 13.5.1975 resp. 23.10.1976. Det första brevet är från en Ivan Ivanovitch (enligt Moshinski ett täcknamn), det andra från hans hustru. Jag läser tyvärr inte ryska, men den springande punkten är enligt Moshinski orden "bröd" och "vatten" som förekommer citerade i båda breven och skulle utgöra tacksord för Raoul Wallenberg.

Bilaga 3 är ett brev Moshinski mottagit från en fru Ida Jannini i Rom. Hennes man fanns enligt Moshinski på Frangelön under åren kring 1960, då Moshinski själv var där, och hade hjälpt honom komma i kontakt med Raoul Wallenberg vid denna tid. (Min egen förmodan är, att det kan röra sig om den italienare Moshinski berättade om för Mark Lippold i

lla

Kvällsposten - detta sagt utan att jag kunnat tillgodo-
göra mig innehållet i brevet.)

Bilaga 4 och 5 är kopior av en brevvärpling Moshinski hade
med fru von Dardel i december 1973. Jag utgår från att
breven är kända för er.

Bilaga 6 och 7, slutligen, är enligt Moshinski kopior av
vittnesmål som han och Abraham Shifrin avlagt på amerikan-
ska ambassaden. Som jag nämnde i mitt förra brev, har jag
tagit kontakt med vederbörande hos amerikanarna för att om
möjligt få hans intryck av Moshinski. Han kunde överhuvud-
taget inte minnas dessa vittnesmål, vilket kan bero på att
de gjorts innan han kom hit (det ena papperet innehåller
datum 10 juli 1972). Vi skall träffas igen på fredag morgon,
sedan han gjort ytterligare arkivstudier, varför jag åter-
kommer i särskild ordning härom.

Härutöver är efter vårt andra samtal, som varade en halv-
timme, att säga, att min bild av Moshinskis trovärdighet
styrkts av att han verkligen visade mig breven (om dessas
äkthet kan jag givetvis inte uttala mig). Hans allmänna upp-
trädande är inte heller obalanserat. Men självfallet har våra
möten varit för korta för att ge mig annat än en ytlig bild
av Moshinskis person och psyke. Jag anser också, att vad
Moshinskis grannar sade vår chaufför (se ovancerade hbr) bör
tillmätas vikt.

Vad Shifrin beträffar har det visat sig svårt att få kontakt
med honom. Ingen svarar på de två telefonnummer vi har lusiat
fram. Jag räknar dock med att fortsatta ansträngningar skall
ge resultat och får återkomma även i denna del.

Din bilägare
Håkan Wilkens
Håkan Wilkens

10/1 1975 2042

7. 11 p 44 in cont.

$P^2 I \psi^+$

~~Bil 1~~

Здравствуй Ефим

[illegible]

1975-05-13

Irkutsk

Zdrovstvuj, Efim

Ditt brev av den 14 jan. 1975 har jag (?) fått om K. (svärlöst namn) är mycket tacksam för den förändelse som du skickat mig. Det anstår som jag nu gör för dig, det var mycket riskabelt. Men jag anstränger mig för dig, nu var förändelsen mycket kör (eller: dr) och bra, nu vill jag att du skall veta att läkaren K. (samma namn som ovan) rest till Zürich, Schweiz, han har återvänt men han försvann (dog) omedelbart (ego ne shlo grazu), eftersom han utlämnat (ichnyi?) hemligheten, dvs. att "brödet" och "vaktet" tyvärr lever. Det är omt att han lever och befinner sig på det Psykiatriska sjukhuset, där du vet enligt det första brevet, han har срэдубався? (svärlöst verb) något. Det är mycket synd om denna fina människa, med gott hjärta, så berättar de sjuka (ov: Kis patienter) om honom. Jag besöker det sjukhuset, beträffande följande brev, så har jag ^{hoppas att jag ska} berömt dig att sända mig ytterligare förändelse, men endast till Odessa-adressen, du vet vart. Jag kysser och trycker din hand, din Ivan Ivanovitj

1976-10-28

Irkutsk

Zdrovstvujte Na..... Mosjinski

På min makes önskan skriver till Er därför att han är sjuk. Jag kan meddela att den andra förändelsen, som Ni skickade till Nikolajs adress i Odessa, har jag mottagit och är Er mycket tacksam. Nu intresserar det Er om "bröd" och "Vakten" fortfarande lever. Ja, han lever, men ingen släpps in till honom. Han bevakas nog, med tanke på att man på senare tid börjat tala om honom, om att myndigheterna intresserar sig för honom, (beträffande?) detta kan jag säga Er att de våra skulle vilja att han redan vore död, men varför de fortfarande skall hålla honom kan ingen begränsa. Jag skall avsluta, då Ivan blir frisk, skickar han Er ytterligare ett brev, ursäkte att ~~meddelar~~ jag sänder detta brev till Er genom Nikolai via Odessa, detta är bättre för oss.

Med hälsning

Sofija Nikolajevna.

8 августа 1975

Многоуважаемый и дорогой господин Мошинский!

Большое спасибо Вам за копию письма, которое Вы послали Президенту итальянской республики, и за то, что Вы добавили к этой копии, обращаясь к матерям и женам итальянских военнопленных в России. Теперь мы обращаемся к Вам со следующей просьбой: для того, чтобы начать какую-то кампанию в печати по поводу Вашего обращения к президенту, мы обязательно должны иметь копию расписки, которую Вы получили от почты - если, как мы думаем и надеемся, Вы послали это письмо заказным. Иначе есть риск, что мы начнем кампанию, а нам скажут, что президент никогда Вашего письма и списка имен не получал. Поэтому будьте добры и пришлите нам сразу копию расписки, это очень важно, тогда можно будет что-то предпринять.

Кроме того просим Вас отвечать не по адресу г-жи Рикарди, которой сейчас нет в Риме и поэтому письма долго лежат и могут даже потеряться, а по следующему адресу:

Signora Ida Jannini

Via Monza 9

00182 Roma, Italia.

Ida Jannini

Мы продолжаем очень надеяться на Вашу помощь для того, чтобы вытащить из советского плена наших сыновей и мужей. Еще раз выражаем Вам самую глубокую признательность и в то-же время очень Вас просим, дать нам как можно больше точных подробностей, но только таких, за которые Вы можете ручаться, что они соответствуют действительности. Поймите нас правильно: это не недоверие к Вам, а боязнь, что малейшая неточность, малейшая ошибка может совершенно дискредитировать всю нашу акцию, т.к. здесь очень многие заинтересованы в том, чтобы все наши усилия оказались тщетными и чтобы можно было сказать, что все это одни выдумки и советское правительство говорит правду, утверждая, что итальянцев там нет. Мы будем Вам глубоко благодарны если Вы поймете правильно эту трудность нашей ситуации и поможете нам, помимо всего остального, и предельной точностью информации. Будем с трепетом ждать Ваших дальнейших писем. Всего Вам лучшего и еще раз большое спасибо за все.

С сердечным приветом

Ida Jannini

8 augusti 1975

Högt ärade och käre herr Mosjinskij.

Stort tack för kopian av det brev Ni sänt till republiken Italiens president liksom även för vad Ni tillagt på kopian, riktat till mödrarna och hustrurna till de italienska krigsfångarna i Ryssland. Nu vänder vi oss till Er med följande hemställan: för att kunna inleda en kampanj i pressen med anledning av Er hänvändelse till presidenten är det nödvändigt för oss att ha en kopia av det kvitto Ni fick på posten - om, som vi tror och hoppas, Ni skickade brevet som rek. Eljest finns det en risk att vi inleder en kampanj men får höra att presidenten aldrig erhållit Ert brev och namnlistan. Var därför snäll och sänd oss genast en kopia av kvittot, det är mycket viktigt, då kan vi företa oss något.

Därutöver ber vi Er svara inte till fru Ricardis adress, ty hon är inte längre i Rom och därför blir breven liggande länge och kan till och med försvinna, utan till följande adress:

Signora Ida Jannini

Via Monza 9

00182 Roma, Italia

Vi fortsätter att hoppas mycket på Er hjälp för att få loss våra söner och män ur sovjetisk fångenskap. Ännu en gång vill vi till Er ge uttryck för vår stora uppskattning och samtidigt gärna be Er ge oss så exakta detaljer som möjligt, men bara sådana beträffande vilka Ni kan gå i god för att de svarar mot verkligheten. Förstå oss rätt: detta är inte misstro mot Er, utan frukta att minsta oriktighet, minsta misstag helt kan diskreditera hela vår aktion, eftersom det här finns många som är intresserade av att våra ansträngningar visar sig fåfänga och av att man skall kunna säga att allt endast är påhitt och att sovjetiska regeringen talar sanning då den säger att det inte finns några italienare där. Vi är Er mycket tacksamma om Ni rätt förstår svårigheten i vår situation och hjälper oss, förutom allt annat, också med maximalt exakt information. Vi kommer med ängskan att avvakta Era vidare brev. Allt gott och ännu en gång stort tack för allt.

Med hjärtliga hälsningar

Ida Jannini

4/12.1973 года. ГОР.ТЕЛ-АВИВ.

P2 E v 1

Bil 4

УВАЖАЕМАЯ ГОСПОЖА МАЙ ФОК ДАРДЕЛ!

ОТВЕЧАЮ НА ВАШЕ ДОРОГОЕ ПИСЬМО С БОЛЬШИМ УВАЖЕНИЕМ К ВАМ КАК К МАТЕРИ, ВВИДУ ТОГО ЧТО У МЕНЯ ЕЕ НЕ БЫЛО, И НЕЗНАЮ ЧТО ТАКОЕ ЛАСКОВОЕ СЛОВО МАТЕРИ.

ПО ЭТОМУ РАЗРЕШИТЕ МНЕ ВАМ РАСКАЗАТЬ ВСЕ О ВАШЕМ СЫНЕ ВАМ ЛИЧНО- ЧЕРЕЗ ПИСЬМО, В ЯНВАРЬЕ 1945 ГОДА Я ВОШЕЛ В МЕСТЕ С СОВЕТСКОЙ АРМИИ В ГОРОД БУДАПЕШТ ВЕНГРИЯ, В ЧИНЕ КАПИТАНА ВОРУЖЕННЫХ СИЛ СОВЕТСКОЙ АРМИИ РАБОТАЛ ПРИ "КР СМЕШ" ЭТА ОРГАНИЗАЦИЯ ЗАНИМАЛАСЬ ПО РОЗЫСКУ ВСЕХ ПОДОЗРЕВАЕМЫХ ЛИЦ ЧТО СОТРУДНИЧАЛИ С НЕМЦАМИ.

В СЕРЕДИНЕ ЯНВАРЯ 1945 ГОДА МНОЙ БЫЛО ПОЛУЧЕНО ПРИКАЗ НАЧАЛЬНИКА КОНТР-РАЗВЕДКИ ПО РАДИО С УСЛОВНЫМ ЗНАКОМ, ОБ АРЕСТЕ РАУЛА ВАЛЛЕНБЕРГА, Я ЛИЧНО ПОЗВОНИЛ В ШВЕДСКИЙ КОНСУЛАТ И ПРИКАЗАЛ ПРИВЕСТИ К НАМ В КОМАНДАНТУРУ ГОСПОДИНА ВАЛЛЕНБЕРГА, ЕГО ПРИВЕЗЛИ НА МАШИНЕ В СОПРОВОЖДЕНИИ ШОФЕРА И РАБОТНИКА КОНСЕЛАТА.

ЛИЧНО Я ЕГО ПРОВЕЛ В ДРУГУЮ КОМНАТУ НАШЕЙ КОМЕНДАТУРОЙ, И ТАМ ЕГО УЖЕ ЖДАЛИ ВЫСШЕ ОФИЦЕРЫ КОТОРЫЕ ВЕЛИ С НИМ ДОПРОС ПО ДЕЛУ ВЫВЕЗЕННЫХ ЕВРЕЕВ ИЗ ВЕНГРИИ ПРИ ЕГО УЧАСТИИ, ОН ОБВИНЯЛСЯ В ТОМ ЧТО ВСЕ ДЕНГИ И ЗОЛОТО БРИЛАНТЫ БЫЛИ НИМ ЗАВЯЗЫВАНЫ И СПЯТЫВАНЫ, ТАК БЫЛО СООБЩЕНО СОВЕТСКОМУ КОМАНДОВАНИЮ, ПО ЭТОМУ ПОСТУПИЛ ПРИКАЗ ЕГО АРЕСТОВАТЬ, ФАКТИЧЕСКОЕ ЭТО БЫЛО НЕ ВЕРНО, ПОСЛЕ 3-4 ДНЕЙ РОЗЫСКА У НЕГО НА КВАРТИРЕ НАМИ НЕ БЫЛО НИЧЕГО НЕ НАЙДЕНО В ЧЕМ НИБУДЬ ПОДОЗРИТЕЛЬНО, ДЛЯ ТОГО ЧТОБЫ ОН БЫЛ АРЕСТОВАН, МНОЙ БЫЛО ДОЛОЖЕНО ЧТО РАУЛ ВАЛЛЕНБЕРГ ПОЛЗОВАЛСЯ БОЛЬШОЙ ПОПУЛЯРНОСТИ СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ, КАК СРЕДИ ВЕНГРОВ, ТАК СРЕДИ ЕВРЕЕВ В САМОЙ ВЕНГРИИ, ОБ ЭТОМ МНОЙ ЛИЧНО БЫЛО ДОЛОЖЕНО СВОЕМУ НАЧАЛЬСТВУ И ЛИК ТОГДА ЗАПРОСИЛИ МОСКВУ, И ЗА ПОДПИСЬЮ САМОГО "БАБАКУМОГО" БЫЛ ПРИКАЗ ЕГО ОТПРАВИТЬ В МОСКВУ, СПУСТЯ ДВУХ НЕДЕЛЬ ОН БЫЛ МНОЙ ОТПРАВЛЕН НА БУДАПЕШСКИЙ АЭРОДРОМ, ЧТО ОН БЫЛ ОТПРАВЛЕН НА СОВЕТСКИЙ ТРАНСПОРТНЫМ САМОЛЕТЫ, НА ПОСЛЕДКУ ОН МНЕ ПОБЛАГОСЛАВИЛ ЗА ХОРОШЕЕ ОТНОШЕНИЕ К НЕМУ, МЫ ДРУГ ДРУГУ ПОКАЛИ РУКИ

И ОН ПОКИНУЛ МЕСТО И УЛЕТЕЛ, Я В МЕСТЕ С МОИМИ СОЛДАТАМИ ВЕРНУЛСЯ С МАШИНОЙ ОБРАТНО В БУДАПЕШТ.

В 1946 ГОДУ Я ДЕМОБИЛИЗОВАЛСЯ ИЗ КРАСНОЙ АРМИИ И ВОЗВРАТИЛСЯ ДОМОЙ В СВОЙ ГОРОД ОДЕССА ГДЕ И СТАЛ ПРЖИВАТЬ И ЖИТЬ И РАБОТАТЬ С 1959 ПО 1962 Я НАХОДИЛСЯ НА ОСТРОВЕ "ВРАНГЕЛЯ" КАК ЗАКЛЮЧЕННЫЙ И ТОЛЬКО В 1960 МНЕ СТАЛО ИЗВЕСТНО ЧТО РАУЛ ВАЛЛЕНБЕРГ НАХОДИТСЯ СРЕДИ ВСЕХ ЗАКЛЮЧЕННЫХ В ЛАГЕРЕ, ЧТОБЫ БЫТЬ ТОЧНО УВЕРЕННЫМ В ЭТОМ Я С ВЯЗАЛСЯ С ЗАКЛЮЧЕННЫМИ ИТАЛЬЯНЦАМИ, КОТОРЫЕ ПОДВОЗИЛИ ТУДА К НЕ-
МУ ПРОДОВОЛЬСТВЕ, И УВЕРЯЛИ ЕГО БАРАК: ЭТО БЫЛИ СЛЕДУЮЩИЕ ЛИЦА:
1. АМБРОЗИО ВЕРИТО 2. ГРАЦИАНЕКА ВЕРОНА 1899 ГОДА УМЕР В ЛАГЕРЕ.
3. ТОРЕДО ФЕРЕНДЕС 1901 ГОДА. 4. ЖУВАННО ЛАНА 1905 ГОДА.
5. ПИАННЕТО ПИАЦЕНТИ 1900 ГОДА. ВСЕ ЭТИ ЛЮДИ УЗНАЛИ ВАШЕГО СЫНА И МЕНЕ СООБЩИЛИ ВСЕ ЧТО МЕНЯ ИНТЕРЕСОВАЛО, ТАКИМ ОБРАЗОМ Я УСТА-
НОВИЛ ЧТО ВАШ СЫН ЧИЛИЛСЯ В СПИСКАХ УМЕРШЕХ, А В ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ ОН ЖИЛ И ПРОЖИВАЛ В ЛАГЕРЕ НА ВРАНГЕЛЯ ВОЗЛЕ АЛЯСКИ В СССР.

В 1960 ГОДУ Я ПОЗНАКОМИЛСЯ С РУДОЛЬФЕМ ТРУШНЕВИЧЕМ ПО ЗВАНИ ОН ВРАЧ НО ОН РАБОТАЛ В ОУГОЛЕ КРУПНЫЙ РАЗВЕРЖЕК ЕГО РУССКИЕ ВЫСЛЕ-
ДИЛИ И ВЫВЕЗЛИ В СССР И БЕЗ СУДА НАПРАВЛИЛИ НА ВРАНГЕЛЬ, А В СПИСКАХ ОН ЧИСЛИТСЯ УМЕРШИМ, ОН ЛИЧНО ТОГДА ПОТВЕРДИЛ ЧТО ВИДЕЛ ВАЛЛЕНБЕРГА ВМЕСТУ ТОГО ЧТО ОН НАХОДИЛСЯ РЯДОМ С НИМ В ОДНОМ БАРАКЕ.

ВН УМЕРЯ ПРОСИТЕ ИМЕНА НАДЗНАТЕЛИ ИЗ ЛАГЕРА, ЭТО БЫЛИ ВСЕ УГО-
ЛОВНИКИ И БОРЯ: 1. ЩЕРБАКОВ ИВАН ВАСИЛЬЕВИЧ

2. ЧУЧУЕВ НИКОЛАЙ ПИИТОВИЧ

3. НИКОЛЬСКИЙ АНДРЕЙ МАРКОВИЧ

ГОПОЖА! ВСЕ ЭТИ ФАМИЛИИ НАДЗНАТЕЛИ Я ВЕЩАЛ В ПЕРВЫЕ ТОЛЬКО ВАМ НИКОМУ ЭТИ ФАМИЛИИ НЕ ДАВАЛ ПРЭСУ ДЕРЖАТЬ УСЕБЯ.

СРЕДИ АРЕСТОВАННЫХ В ЛАГЕРЕ БЫЛИ ОЧЕНЬ МНОГО НЕМЦЕВ И ИТАЛЬЯНЦЕВ И ИЗ ИСПАНИИ: НАПРИМЕР НЕМЦЕВ 1. ХЕЙМАН БЕЛЛИС ИЗ ПОДСТАМА.
2. ХОЛЦЕР ЕРНЕСТ / 3. РАУНТМАН МАКС. 4. ЛИБЕТЕЛДЕН АРТУР УМЕР НА
НА ВРАНГЕЛЕ И МНОГО ДРУГИХ.

(pol) PLEU^I

Bil 5 *pe*

Frau Maj von Dardel
Auravägen 25 . Djursholm . 182 62 .
Schweden

Herrn Jefim Moshinski
Happadim 30. Flat Nr. 3 . Tel

Lieber Herr Moshinski .

Vielen Dank für Ihren freundlichen Brief von 4.12.1973 . Eine Freundin hat es ~~won~~ russisch übersetzt. Es war so rührend dass Sie an Ihre eigene Mutter dachten wenn Sie zu mir geschrieben haben . Wie und wann haben Sie Ihre Mutter verloren ? Haben Sie deswegen keinen Heim gehabt ? Sie müssen wahrscheinlich ein hartes Leben durchgelitten haben . Dank Ihre Zeugenaussage kann ich noch einen Stück zu Raouls unglückliche Schicksal fügen. Die klare Erkenntniss was ist mit ihm geschehen , ist für mich schwer zu tragen ! Er muss die Freiheit wieder haben!

Sie haben mich so Liebenswürdig erklärt , das ich mehrere Fragen an Ihnen richten könnte .

Wie viele Gefangener

~~lebten in Raouls Baracke~~ lebte in Raouls Baracke und wie waren sie gebaut ?

Konnte Raoul Bücher bekommen und was für Arbeit musste er ausführen ?

Eine Mutter hat so viele Fragen zu machen und das wäre unmöglich für Sie able zu antworten .

Um Ihre Mühe zu gelden lege ich 20 ~~100~~ in den Briefe ein mit herzliche Dank Sie haben nimmer etwas begehrt!

Hauptsächlich können Sie meine schlechte Deutsch verstehen !

Ich achte Sie wegen Ihre Arbeit für unglückliche und Kranken Mitmenschen in Krankenhäuser .

Mit freundliche Grösse und Wünsche um eine bessere Zukunft für Sie Und die Familie.

Ich empfehle mich Ihnen

Anna Maj von Dardel

Testimony by Efim Koshinskiy, bearing Israeli i.d. card 695067
residing in Tel-Aviv, Neve Shareit, Rehov Ahim Zakar, 14/14;
mailing address: P.O. Box 10118, Tel-Aviv; phone: 03-471298.

Being a citizen of the USSR until 1965, I personally experienced persecution by the KGB and in 1958 I was arrested by the KGB. Following my arrest I was transferred, through a deportation prison in Vladivostok, to the Vrangeli island; this happened in May, 1958.

Being consequently kept on the Vrangeli island in the capacity of political prisoner I could see there one huge concentration camp divided into three separate camp zones for prisoners with whom I had many opportunities to communicate. All the three camps (or camp zones, as they are called) are located at the distance of about 40 kilometers from an airport.

Having thoroughly scanned the map of the Vrangeli island presented to me by Mr. Avraham Shifrin, I can state with complete certainty that all the three camps which I am aware of on the Vrangeli island are located on the shore of Bukhta Rodzhersa (the Bay of Rogers); the bay is connected with the above mentioned airport by a highway.

I do not know whether there are other prison camps on the Vrangeli island. But I do know that there is one more airdrome there, an underground one, which is located at the distance of 4 kilometers from the Bukhta Rodzhersa, to the North of it, deeper on the territory of the island. Both the big airport and this underground airdrome were built by hands of prisoners. The underground airdrome is of solely military significance.

The three camp zones of the big camp on the Vrangeli island where I was kept were: 1) the dwelling zone, 2) the working zone containing various workshops servicing the prisoners, 3) the hospital zone where prisoners were sometimes transferred for some experiments the essence of which the prisoners did not know.

Besides, there were also prisoners who worked at building sites in various parts of the island but who did not belong to our camp; where exactly they were residing I do not know. According to the camp rumours the entire number of prisoners on the island went above 30 000.

After I had spent a while on the island I realized that all the camp prisoners there were foreign nationals. As to my knowledge, I was the only Soviet national there. Most of the prisoners were former German, Italian, Spanish, army officers, many of them high-ranking officers. Besides, I had a chance to meet there two persons kidnapped from Europe: the Swedish diplomat Raul Wallenberg and one of the leaders of KPS Alexandr Trushnovich.

After I arrived in the camp I was assigned to carry food for the prisoners which enabled me to meet many of them personally. Generally, any communication among the prisoners is hardly possible in this camp; the prisoners are deprived of their names and are given nicknames instead. The nicknames are composed out of the initial letter of the prisoner's first name and the letter "x" added to it. For instance, if a prisoner's first name is Alexandr the letter "A" is taken from it, then the letter "x" is added to it, and out comes Ax. Thus, Raul Wallenberg was known in the camp by the nickname Rax. I could sometimes learn the prisoners' real names when I had a chance to get acquainted with some of them a bit closer; in such cases I would write down those names in cipher, just for memory. I managed to smuggle out from the Vrangeli island, in 1962, some 40 names of prisoners with a short information about them, mostly these were former army officers from Germany, Italy and Spain.

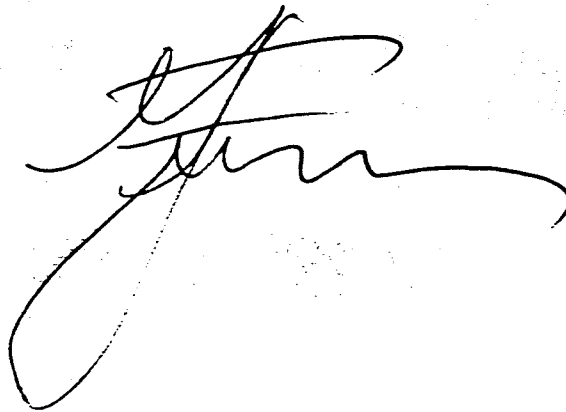
I know that quite often prisoners were transferred from the dwelling zone and from the working zone into the hospital zone, after which such prisoners

never returned to the camp again. It was a general knowledge among the prisoners in our camp that some secret experiments were being conducted in the hospital; the military physicians of that hospital were using prisoners from our camp for the experiments needed for the Soviet navy and space flights.

Next-door with our camp there was a military sub-marine base which housed also atomic submarines. Besides, there was a training camp for some civilian visitors from the continent. In spite of all the security-restrictions and hush-hush on the island and especially in the camp, the prisoners managed to communicate with each other. Thanks to my specific work of carrying food, I also managed to be all over the camp and even in various parts of the island; therefore, I knew that the above mentioned training camp was a secret base for people who were to be later sent to various Western countries for secret purposes through secret channels as well as for those who were to go to the West openly but with special tasks. Such people were sometimes shipped off from Bukhta Davidova where special submarines were kept for such purposes, rather than from Bukhta Rodzhersa.

In order to make my statement clearer, I must admit that prior to my arrest, in 1945, in January, I was working in the counter-intelligence department of MERSH (military KGB) in Budapest, Hungary, and personally participated in the kidnapping of the Swedish diplomat Raul Walenberg in the Soviet commandant's office in Budapest. Therefore, when I learned, upon my arrival in the camp on the Vrangeli Island, that Raul Walenberg was kept in the dwelling zone of the camp but in a special barracks, I sent him a message through an Italian prisoner who was servicing that barracks. In the same way I received a reply from Walenberg confirming that it was really himself. I never managed to see Walenberg with my own eyes but I knew that he was there even prior to getting the above mentioned message from him; after getting that message I continued to correspond with him through the same intermediary.

In these days I had no hopes whatsoever for getting released, leave alone emigrating from the USSR, therefore, I received no instructions or commissions from Walenberg or any other foreign prisoners.

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke at the bottom.

Identification record

On July 10th, 1972, I, undersigned Avraham Shifrin, residing in Ramat-Gan, 29, Asaf Street, bearing Israeli i.d. card 1335954, offered to Mr. Efim Moshinskiy, residing in Tel-Aviv, Neve Sharet, 14/14, Ahi Dakar Street, bearing Israeli i.d. card 6950671, also undersigned below, 15 different pictures with faces of men on them.

One of those pictures was that of Alexandr Trushnovich made in 1950 (size 8 x 16 centimetres).

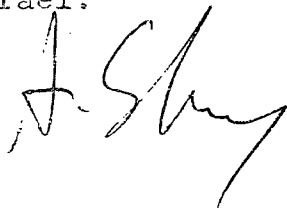
Out of all the 15 pictures offered to him Mr. Moshinskiy chose the one of Trushnovich and explained to me that he managed to identify Trushnovich on that picture not because Trushnovich looked like that picture when Mr. Moshinskiy saw him in the camp on the Vrangeli island, but because Alexandr Trushnovich was having with him in the camp a picture of his son Yaroslav who looked very much like his father.

This statement of Mr. Moshinskiy coincides with the real fact that Yaroslav Trushnovich, the son of the kidnapped Alexandr Trushnovich, presently residing in Frankfurt-on-Main, BRD, really looks exactly like his father.

We confirm and swear that all the above stated is true.

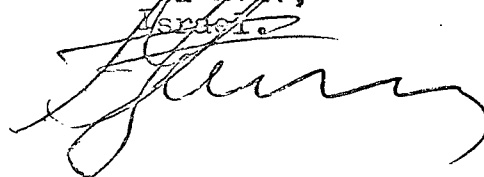
Avraham Shifrin

P.O.Box 32,
Zikhron Yaakov
Israel.

Efim Moshinskiy

P.O.Box 10118,
Tel-Aviv,
Israel.

1978-02-02 ✓

(Pol)

Se i slutet av Dokumentet

6.2.78

från Jaroslav Trusjnovitj

6.2.78

STRÄNGT FÖRTROLIG

f

✓
Samtal med Jaroslav Trusjnovitj

Enligt den i Israel bosatte Jefim Moshinski skulle Raoul Wallenberg i början av 1960-talet ha befunnit sig i ett fångsläger på Wrangelön tillsammans med bl.a. Alexander Trusjnovitj, som 1954 kidnappades i Västberlin av sovjetiska agenter. Jag hade den 27 januari 1978 ett samtal härom med dennes son Jaroslav Trusjnovitj på generalkonsulatet i Frankfurt am Main.

Jaroslav Trusjnovitj, som är verksam i det ryska emigrantförlaget Posev, redogjorde inledningsvis för omständigheterna kring faderns försvinnande. Alexander Trusjnovitj hade varit verksam i emigrantorganisationen NTS och från Västberlin bl.a. bedrivit propagandaarbete bland de sovjetiska soldaterna i Östtyskland. Han hade sommaren 1954 lockats i en fälla, varvid han försökt skjuta sig fri men övermannats och bortförts, förmodligen till den polska militärmissionen i Västberlin, varifrån en bil samma kväll kört över gränsen till Östberlin.

Sedan dess hade Jaroslav Trusjnovitj fått följande underrättelse om faderns öde:

1. En av NTS kvinnliga kontakter i Östberlin hade 1954 häktats och dömts till 10 års fängelse. Efter avtjänat straff hade hon frigivits och tagit sig över till Västberlin. För Jaroslav Trusjnovitj hade hon berättat att hon under förhör i det sovjetiska

högkvarteret i Potsdam av en tillfällighet fått se Alexander Trusjnovitj, som likaledes befann sig där för förhör.

2. Av en sovjetisk officer hade Jaroslav Trusjnovitj på omvägar fått veta att fadern flugits till Moskva. Officeren, som Jaroslav Trusjnovitj misstänkte för att ha planerat att hoppa av, hade sagt sig skola återkomma med ytterligare upplysningar. Han hade dock aldrig mera avhörts.

3. Moshinskis vittnesmål i amerikanska kongressens hearing med Avraham Sjifrin 1973.

På begäran av Sjifrin hade Jaroslav Trusjnovitj till denne översänt fotografier av fadern. Dessa hade förelagts Moshinski, som enligt Sjifrin på ett övertygande sätt identifierat Alexander Trusjnovitj. Jaroslav Trusjnovitj ville inte uttala sig om Moshinskis trovärdighet eftersom han aldrig träffat honom. Däremot kände han Sjifrin väl och var medveten om att Sjifrin hade en benägenhet att något brodera på sanningen, inte i oärligt syfte utan snarare därför att han entusiasmerades av sin egen berättelse. Denna bedömning av Sjifrin delades av den i Californien bosatte förutvarande KGB-agenten Chochlov, som Jaroslav Trusjnovitj diskuterat Sjifrins uppgifter med. Jaroslav Trusjnovitj ville därför inte betrakta Moshinskis identifiering av fadern som definitiv bevisning.

På min fråga om Jaroslav Trusjnovitj kunnat erhålla uppgifter om Wrangel-ön från annat håll svarade han att han ganska nyligen haft kontakt med en person som sade sig ha besökt ön, nämligen den i Paris bosatte Rybakov. Denne var född i Frankrike som son till en rysk mor och polsk far, båda kommunister, och hade efter kriget följt med föräldrarna till Sovjetunionen och där gjort sin värnplikt. På grund av sitt dubbla medborgarskap och - förmodade Jaroslav Trusjnovitj - franska påtryckningar hade Rybakov tillåtits återvända till Frankrike där han nu var verksam vid emigrantförlaget Russkaja Mysl.

Posev-förlaget hade för bara några veckor sedan givit ut en bok av Rybakov under titeln Tjazjest (Tyngden), i vilken han i fiktiv form berättade om sina erfarenheter såsom värnplikting vid gränsen mot Kina vid Ussuri under slutet av 1960-talet, då de väpnade sammanstötningarna med kineserna pågick. Muntligen hade Rybakov för Jaroslav Trusjnovitj berättat att han deltagit i landstigningsövningar på Wrangel-ön, som varit mycket öde och ogästvänlig. Att det skulle ha funnits fångläger på ön hade han ej sett tecken på, ej heller hört talas om.

(Jag skaffade Rybakovs bok, som är en intressant skildring av de sovjetiska soldaternas hårda vardag vid kinesiska gränsen. Den innehåller ingenting om Wrangel-ön. Förekomsten av ett läger för politiska fångar vid Ussuri nämns i förbigående.)

Vi talade vidare om Mark Lippolds intervju med Jaroslav Trusjnovitj i Kvällsposten den 6 november 1977 och de svenska ansträngningarna att skapa klarhet i vad som hänt Wallenberg. Jaroslav Trusjnovitj ursäktade sig för formuleringarna i intervjun, vilka endast utgjorde hans reaktion på vad Lippold berättat. Han hade dock ett råd att ge svenska regeringen, sade han. Varför inte begära insättande av annonser i sovjetiska tidningar om uppgifter från allmänheten om den som ett av stalinismens offer försvunne Wallenberg. Gentemot de sovjetiska myndigheterna kunde man ju hänvisa till den pressfrihet, som sades råda i Svojetunionen. En sådan propå från svensk sida skulle ofrånkomligen bli föremål för diskussion i politbyrån. I denna fattades beslut i många personärenden, exempelvis hade enligt säkra källor beslutet att kidnappa Alexander Trusjnovitj fattats och underskrivits i politbyrån.

Å andra sidan fick man inte underskatta de personliga motiv som låg bakom beslut av de sovjetiska ledarna. Så många av dem hade

varit inblandade i skumma affärer av olika slag att sanningen nästan alltid var farlig för någon av dem personligen.

Härmed avslutades samtalet. Jaroslav Trusjnovitj gjorde ett lugnt och redigt intryck, och hans uppgifter förefaller inte strida mot tidigare utsagor eller vad som är känt från andra källor.

Jan Lundvik

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:	
Kopia till: Kabs Pelch pel 1	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) 1978-02-06 depr Lundvik/kh 1978-02-09 depr Lundvik/kh delgivn. Int. Gösta Danielsson, RPS	

MPK PARIS 1978-02-03

1978-02-09 PM Lundvik/M
 Betr. ~~Åtgärd~~ *se bif.*
 delgivningslista

CABINET STOCKHOLM

FÖR LUNDAVIK RE FÅNGLÄGER PÅ WRANGELS Ö.

✓
 RYBAKOV KUNDE VID SAMTAL PÅ AMBASSADEN IDAG BERÄTTA FÖLJANDE OM WRANGELS Ö.

P R I M O HAN HADE VISTATS PÅ ÖN UNDER TVÅ-TRE VECKORS TID VINTERN 1968 I SAMBAND MED ATT EN ENHET UR HANS REGEMENTE SATTE UPP EN TELEKOMMUNIKATIONSLÄNK DÄR.

ARBETET HADE FÖRT HONOM RUNT ÖN, OCH VID ETT TILLFÄLLE UNDER NÅGRA DAGARS TID INOM SYNHÅLL FÖR ETT KONCENTRATIONS-LÄGER. ATT DET VERKLIGEN RÖRDE SIG OM ETT LÄGER FRAMGICK AV ATT OMRÅDET INHÄGNADES AV STÄNGSEL OCH ATT DET BEVAKADES FRÅN VAKTTORN AV VAKTPERSONAL MED 'DES EPAULETTES ROUGES'. VAKTTORNEN VORE INTE BYGGDA AV TRÄ SÅSOM SEDVANLIGT UTAN AV STEN. INNANFÖR LÄGRET'S YTTRE PERIFERI LÅG SJÄLVA LÄGEROMRÅDET - STÄNGSELOMGÄRDAT ÄVEN DET - SAMT EN GRUVA.

RYBAKOV HADE SJÄLV ALDRIG VARIT INNANFÖR LÄGEROMRÅDET. EJ HELLER HADE HAN TALAT MED NÅGRA AV LÄGERVAKTERNA. DE UPPGIFTER MAN HADE BASERADES PÅ EGNA SYNINTRYCK SAMT PÅ SÅDAN INFORMATION HAN PLOCKAT UPP VID SAMTAL MED GEOLOGER SOM ARBETADE I NÄRHETEN AV LÄGRET. ANTALET FÅNGAR I LÄGRET SKATTADE RYBAKOV TILL 'NÅGOT TUSENTAL'. HURUVIDA DESSA VORE POLITISKA ELLER KRIMINELLA KUNDE HAN INTE SÄGA. SÅDANT VORE SOWIESO SVÅRT ATT FASTSLÅ, DÅ POLITISKA FÅNGAR OFTA DÖMDES SOM VANLIGA KRIMINELLA. HAN HADE ÄVEN SETT LÄGER ANNORSTÄDES OCH KUNDE INTE UNDGA GÖRA SIG REFLEXIONEN ATT WRANGEL-LÄGRET VORE VÄL LÄMPAT FÖR PERSONER VILKA MYNDIGHETERNA VILLE HÅLLA INCOMMUNICADO. ATT SÄNDA FÅNGAR TILL EN SÅ ISOLERAD PLATS SOM WRANGEL VORE BOKSTAVLIGEN TALAT ATT SÄTTA DEM I ETT

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:					
Kopia till:	Åtgärd: (se regler på blankettkopia)	<table border="1"> <tr> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> </table>				

- 2 -

SDUBBELT' FÄNGELSE, DÄR MÖJLIGHETERNA TILL KONTAKTER MED YTTER-
VÄRLDEN VORE - TILL SKILLNAD FRÅN VAD SOM VORE FALLET I DE FAST-
LANDSLÄGER HAN SETT - OBEFINTLIGA.

LÄGRET SYNTES OCKSÅ VARA ISOLERAT FRÅN ÖNS FÅTALIGA ANDRA INVÅ-
NARE. SÅLUNDA HADE T.EX. DE GEOLOGER HAN TRÄFFAT BEKLAGAT SIG
ÖVER ATT MAN FÖRBJÖDS GÖRA INKÖP I LÄGERBUTIKEN SOM LÅG BLOTT
ETT PAR KILOMETER FRÅN DERAS ARBETSPLATS, UTAN HÄNVISADES TILL
DET AVSEVÄRT LÄNGRE BORT BELÄGNA INKÖPSSTÄLLET I HAMNEN.

S E C U N D O SÅVITT RYBAKOV KUNDE SE BESTOD ÖNS BEFOLKNING AV
LÄGERPERSONAL OCH FÅNGAR SAMT HÄRUTÖVER BLOTT AV OLIKA SLAGS
FUNKTIONÄRER (HAMNPERSONAL, STATS GEOLOGER, MILITÄRER O.DYL.).
BOFAST BEFOLKNING I EGENTLIG MENING TYCKTES HELT SAKNAS.

ÖNS ENDA FASTA BEBYGGELSE BORTSETT FRÅN LÄGRET FUNNES VID HAMNEN -
ETT TRETTIOTAL HUS BYGGDA AV TRÄ ELLER METALL GRUPPERADE LÄNGS
EN BYGATA. HÄRUTÖVER ANVÄNDES MOBILA BOSTÄDER, VILKA FLYTTADES
RUNT ÖN ALLTEFTER BEHOV. SÅDANA BOSTÄDER ANVÄNDES T.EX. AV
RYBAKOV'S ENHET SAMT AV DE GEOLOGER SOM ARBETADE PÅ ÖN. VÄGAR
SAKNADES I STORT SETT OCH DET VANLIGASTE TRANSPORTMEDLET VORE
TERRÄNGGÅENDE BANDFORDON.

UTÖVER LÄGRET VORE - SÅVITT RYBAKOV KUNDE SE - DE ENDA AKTIVI-
TETERNA PÅ ÖN SAMLADE KRING HAMNEN, FLYGFÄLTET SAMT NÅGRA FÅ
MILITÄRA INSTALLATIONER.

T E R T I O RYBAKOV SOM ÄR TRETTIOETT ÅR IDAG, AVSLUTADE SIN
VÄRNPLIKT MED SERGEANTS GRAD 1969. HAN KOM TILL FRANKRIKE 1972.
DE SENASTE PAR ÅREN HAR HAN FÖRSÖRJT SIG PÅ ATT SKRIVA FÖR DEN
PARISBASERADE EXILRYSKA VECKOTIDNINGEN 'RUSKAJA MISL'.

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:
Kopia till: Kabs bitr kabs polch pol 1	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) P L Eu
SVENSK TEL AVIV 1978-02-03 CABINET STOCKHOLM LUNDAVIK FRAAN WILKENS RE MOSHINSKI. MITT HBR 1978-01-31. DAGENS SAMTAL AMERIKANSKA AMBASSADEN GAV INTE NAAGOT NAEMNVAERT NYTT. AATERKOMMER EFTER BESOEK HOS SHIFRIN, SOM JAG NU FAATT TAG PAA. VI SKALL TRAEFFAS ONSDAG KVAELL (8.2). DOELLING	

Ex t. Lefland

Dr 225/886 inkom 6 febr

-6 50 1978

Till Utrikesministern

P 2 6 u I

Ag/JS
Undertecknade Maj och Fredrik von Dardel får härmed meddela att en Mrs Annette Lantos i Californien i ett brev varav avskrift bifogas, tackat Raoul Wallenbergs mor för att hennes son indirekt räddat henne och hennes man samt därjämte meddelat, att hon och hennes man samlat en akt om Raoul Wallenberg, som hon skickat till deras vän Stuart Eizenstat, vilken vore rådgivare till President Carter och som redan satt upp Raouls namn på State Departments lista över viktiga fångar, om vilkas frigivning departementet skulle underhandla.

Hon föreslår tillika att undertecknad Maj von Dardel skriver ett brev direkt till President Carter.

Vi äro tveksamma om vi bör vända oss till ett främmande lands överhuvud för att få hans hjälp till Raouls befrielse. Han kunde med skäl svara att det bör ankomma på Raouls eget land att arbeta härför. Vi be därför ^{att} i första hand vända oss till Sveriges regering med en framställning att regeringen i samband med det svenska konungaparets tillämnade besök i Moskva eller kanske hellre vid en tidigare tidpunkt kräver Raouls snara hemsändande.

Det är antagligt att de Sovjetiska myndigheterna komma att bemöta ett sådant krav med en hänvisning till att Gromyko i sitt memorandum den 6 februari 1957 meddelat att chefsläkarön vid Ljubljanka fängelset i Moskva Smoltsov den 17 juni 1947 rapporterat till ministern för statssäkerheten Abakumov att den för denne bekante fången Valenberg avlidit under natten i cellen och att, då man inte lyckats finna några andra upplysningar om Raoul Wallenberg, den slutsatsen borde dragas att denne avlidit i juli 1947. Då Abakumov sedermera arkekuserats och även Smoltsov dött, är det svårt att avgöra vem denne för Abakumov bekante fånge var. Enligt uppgift av f.d. byråchefen vid säkerhetspolisen Otto Danielsson skall det vid denna tid ha funnits en tysk fånge i Sovjet-Unionen med namnet

Balenberg. I varje fall är det fullt klarlagt att den för Abakumov bekante fången inte var Raoul Wallenberg. Ett avsevärt antal ojäviga personer har nämligen intygat att de varit i förbindelse med denne på olika platser inom Sovjetunionen efter juli 1947. Enligt senast erhållna uppgifter skall han ha befunnit sig i en vårdanstalt i Irkutsk. Man har rätt att antaga att han fortfarande lever.

Ovannämnda memorandum innehåller, förutom uppgifter om Smoltsovs rapport, det orimliga påståendet att några andra dokument angående Wallenberg inte kunnat anträffas samt ~~att~~ det lika orimliga meddelandet att de oriktiga uppgifter om honom, som av vissa förutvarande ledare för säkerhetsorganen lämnats till Sovjets utrikesministerium, varit ett resultat av Abakumova brottsliga verksamhet.

Det är beklämmande att se hur lamt det svenska utrikesdepartementet reagerat mot den lögnhärva, som ifrågavarande memorandum utgör. Efter år 1957 har, så vitt vi vet, bara en enda not angående Raoul Wallenberg avgått från departementet, nämligen den 9 februari 1959. I denna not meddelas att utsagor lämnats av från sovjetisk fångenskap återvända personer av innebörd att Wallenberg efter år 1947 överförts till fängelset i Vladimir och där vistats i sjuk- och isoleringsavdelningen, varför svenska regeringen anhöll att Sovjetregeringen skulle företaga en skyndsam utredning i syfte att fastställa om Wallenberg vistats i Vladimirfängelset.

Sovjets utrikesministerium svarade den 6 mars 1959 att i ett memorandum den 6 februari 1957 framlagts alla de informationer, som erhållits som resultat av noggrann och allsidig kontroll och som lett till slutsatsen att Wallenberg avled i juli 1947. En förnyad undersökning hade inte bringat i dagen några nya uppgifter och hade visat att informationerna om Wallenbergs vistelse i fängelse i Vladimir inte bekräftats.

Sedermera har utrikesdepartementet den 19 juli 1959 i ett memorandum till det Sovjetiska utrikesministeriet lämnat närmare uppgifter om de utsagor, som åberopats i departementets note den 9 februari 1959.

Sedan statsminister Erlander därefter i skrivelser till ministerpresidenten Krustjov den 9 februari 1961 och till ministerpresidenten Kosygin den 11 februari 1965 utan resultat gjort framställningar angående Raoul Wallenberg samt utrikesminister Torsten Nilsson 1961 besökt Krustjov och Erlander 1965 besökt Kosygin, tycks några nya hänvändelser angående honom inte hava gjorts från departementets sida till de ryska myndigheterna. Departementet tycks definitivt ha sopat Raoul Wallenberg under mattan.

Vi hoppas emellertid att den nuvarande svenska utrikesledningen inte skall låta sig påverkas av räddhåga eller bekvämlighet. Den bör känna att den har att kämpa för en rättvis sak.

Vi vädja till Eder att göra Er plikt gentemot en man som utan räddhåga och bekvämlighet gjort sin plikt under svåra och farofulla förhållanden.

Djursholm den 6 februari 1978.

Maj och Fredrik von Dardel

Maj och Fredrik von Dardel

January 9, 1978

P2 En -

Dear Madame von Dardel,

First of all I would like to thank you from the depth of my heart for giving us your son, Raul Wallenberg, whose great courage and unbelievable sacrifice saved indirectly not only my husband's and my life but those of thousands of others

Until just a few weeks ago we thought Raul Wallenberg had died in 1947. But last month, in an article published by "New York" magazine, we read a statement by Simon Wiesenthal in which he stated that your son is still alive in Siberia. (I shall send you a copy of the article which also has an excellent picture of Raul Wallenberg).

Since that time we can't think of much else. We have put together the enclosed file on his case (including your deeply moving letter which we had translated from Russian). This file will be presented to President Carter through our friend Stuart Eizenstat, Counsel to the President, in the next few days. Mr. Eizenstat has already put your son's name on the State Dept.'s list of top priority prisoners for whose release the U.S. State Department is currently negotiating. We also are trying to get other publicity for the case.

Dear Madame, I know how terribly hard and discouraging it must be for you to think about this matter, and I can't express adequately the deep admiration and gratitude I have for you; for all you have endured and suffered throughout the years - but now I would like to ask you for further assistance.

I think a letter from you to President Carter and Mr. Stuart Eizenstat, as well as, Mr. Aleksandr Solzhenitsyn, at this point might be very helpful in calling more attention to Raul Wallenberg. Also contacting Mr. Thomas Hammarberg from Amnesty International and asking his assistance, in terms of a letter to President Carter could be of some value.

I would also appreciate it if you could send me a copy of these letters so I could add it to our file, and use it as the opportunity arises. (Also if you have any more recent information about your son please let us know.)

With deep gratitude and respect,
Mrs Thomas P. Lantos
(Annette Lantos)
1230 Southdown Rd.
Hillsborough, Calif. 94010
U.S.A.

Mr. Stuart Eizenstat
Counsel to the President
The White House
Washington, D.C. 20500
or residence
Mr Stuart Eizenstat
6683-32nd Place N.W.
Washington, D.C. 20015
President Jimmy Carter
White House Wash. D.C.

Mr. Aleksandr I Solzhenitsyn
c/o Senator Pat Leahy
U.S. Senate
1203 Dirksen Office Bldg
Washington, D.C. 20510, U.S.A.

Avsändningsort

Pol I, depr Lundvik/kh

Ärende

Datum

1978-02-06

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu

Adress

Svensk

PARIS

Text

Dnr.....

Beijer från Lundvik.

Tack för uppteckningen. Roligt att för en gångs skull få en klar redovisning av fakta. Rybakovs framställning motsäger inte tidigare utsagor. Vad fick Du för intryck av hans trovärdighet?

Cabinet

Ärende

Datum

1978-02-06

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu

Adress

Svensk

TEL AVIV

Text

Dnr.....Wilkins från Lundvik re Moshinski. Ditt hbr. 1978-01-31.

PRIMO. Dechiffreringen av de båda breven förorsakar oss någon möda, men en preliminär översättning förefaller styrka Moshinskis utsago. Kärnfrågan om innebörden av uttrycket "bröd" och "vatten" kvarstår dock olöst, liksom frågan om brevens äkthet.

SECUNDO. Danielsson har påmint sina israeliska kolleger om sin tidigare, ännu obesvarade, framställning om hjälp med hörande av Moshinski. Om Du kunde göra en påstötning vore det bra. Vi är angelägna att åtminstone till någon del få Moshinskis uppgifter om sig själv bestyrkta från annat håll.

TERTIO. Enligt pressuppgifter skulle Simon Wiesental ha för avsikt att besöka Israel bl.a. för samtal med Moshinski. Kan Du exempelvis via Shifrin utröna om detta är riktigt.

Cabinet

Avsändningsort

Pol I, depr Lundvik/ah

Ärende

Datum

1978-02-08

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu

Adress

Svensk

BERN

Text

Dnr.....Från Pol I re Raoul Wallenberg.

Tacksam reaktion snarast

Cabinet

UTRIKESDEPARTEMENTET	Arende:
Kopia till: Kabs bitr kabs polch pol 1	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) P 2 Eu
SVENSK PARIS 1978-02-09	
CABINET STOCKHOLM	
■ LUNDAVIK FRÅN BEIJER RE RYBAKOV.	
DET ÄR VÄL GIVET ATT MAN FÅR VARA FÖRSIKTIG MED PERSONER VILKA UPPVISA ETT SÅ BROKIGT FÖRFLUTET SOM RYBAKOV. INGET SOM SADES UNDER VÅRT SAMTAL FICK MIG DOCK ATT TVIVLA PÅ HANS TROVÄRDIGHET. DET KAN TILLÄGGAS ATT RYBAKOV GENOM SIN STÄLLNING PÅ "LA PENSEE Russe" TYCKS HA EN BRED KONTAKTYTA IBLAND EXILRYSSAR I FRANKRIKE.	
HÄGGLÖF	

UTRIKESDEPARTEMENTET	Ärende:
Kopia till: KABS BITR KABS POLCH POL I POL II	Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

P	2	Eu ^T
---	---	-----------------

SVENSK WASHINGTON 1978-02-09

CABINET STOCKHOLM

FÖR POL I. ERT CHIFFER 75 ANG WALLENBERG.
SE HBR BERGQUIST-LUNDBIK 1978-02-02, SOM PÅ GRUND AV VÄDERLEKS-
FÖRHÅLLANDENA ÖVERSÄNDES MED SÄRSKILD KURIR I FÖRRGÅR.

WACHTMEISTER

SVERIGES AMBASSAD

WASHINGTON

1978-02-02

1978-02-17

Delg. m. int. Danielsson, RPS.

Kanslirådet Jan Lundvik

UTRIKESDEPARTEMENTET

STRÄNGT FÖRTROLIGT

Wallenbergaffären
(\$ bil)

Broder,

Bara några rader för att säga att jag igår hade tillfälle ta upp ärendet, enligt instruktion, med State Department. De fyra frågor jag ställde var:

1. Hade CIA något nytt om "Kozlovs", numera Mishinskis, trovärdighet?
2. Hade man några nya eller bearbetade satellitbilder som bekräftade fångläger på Wrangelön?
3. I vilket avseende var Sjifrins uttalanden 1973 delvis oriktiga?
4. Hade man identifierat den f d amerikanske officer som omtalades i förhørsprotokollet sid 15-16?

Sverigehandläggaren och bitr chefen för nordeuropeiska byrån, Ronald Woods, kände inte till ärendet, men skulle titta på saken och återkomma. Det kan dock ta sin tid.

./.

Jag närsluter också en PM av Bengt Borglund, som häromdagen tog emot en Mrs Annette Lantos, som själv en gång jämte sina föräldrar räddats av Wallenberg. Mrs Lantos vill öppna Wallenberg-ärendet igen, och har i det syftet kontaktat åtskilliga här, bl a presidenten, ambassadören Goldberg och senator Church. Denne ringde f ö till vår ambassadör häromdagen för att uttala sin uppskattning över Wallenbergs insatser.

Orsaken till Mrs Lantos önskan att ånyo öppna affären är att hon läste i tidskriften New Yorks decembernummer om Simon Wiesen-

...2

Adress
Sulte 1200
600 NEW HAMPSHIRE AVE., N.W.
WASHINGTON, D. C. 20037
USA

Telefon
(202) 965-4100

Telegram
SVENSK

Telex
RCA-248347, Svsk Ur
WU 89-2724 Svensk Wsh

thals påståenden att Wallenberg varit i livet så sent som 1975,
då han skulle ha vistats på ett mentalsjukhus i Irkutsk. Mrs
Lantos hade själv samlat en del material i ärendet, som när-
slutes Borglunds PM. ./.

J. J. W. Lantos
Lantos
W. J. W.

Mats Bergquist

ML

A new life: After 32 years of hunting Nazi war criminals, Simon Wiesenthal (shown here in his Vienna headquarters before a map of Nazi-occupied Poland) is now devoting his energies to finding, identifying, and negotiating the release of jailed Russian dissidents.

Union, I feel that one can help the innocent people in the prisons. You know, I thought I knew a lot about such things, but when I read Solzhenitsyn's *Gulag Archipelago*, I got ill. The significance of Solzhenitsyn is more than hundreds of nuclear bombs. In Moscow, the old generation of *aparatchiks* is vanishing. Technocrats are coming to power. They know they have to live with the world. Russia is an underdeveloped country. She needs Western technology. So we must take advantage of it to help people there. And that's why Solzhenitsyn and Bukovsky ask, 'Keep talking about us.'"

The greatest obstacle in approaching the Soviet-prisoner question, Wiesenthal believes, is that nobody has any clear idea who most of the prisoners are or where they are kept. But years of successful searching for elusive Nazis on four continents, despite the meager resources of his Vienna-based Jewish Documentation Center and virtually no field staff, have given Wiesenthal the necessary experience to pursue his latest cause.

Late in November, in fact, he was able to demonstrate this by apparently solving the 33-year mystery concerning the whereabouts of Raoul Wallenberg.

the Swedish diplomat who disappeared in Budapest in 1944, shortly after the entry of Soviet troops, and was subsequently reported by Moscow officials to have died in a Soviet prison in 1947 at the height of Stalinist excesses. After seven years of quiet inquiries, which included interviews with former Soviet prisoners who had been allowed to leave and had settled in scores of places from Vienna to Israel, Wiesenthal discovered that Wallenberg was in a mental hospital in Irkutsk in Siberia as late as 1975. He thinks that if Wallenberg, who would be 62 this year, is still alive, an international effort should be made to free him. "If there is a 1 percent chance that he lives," he said, "we must not forget him."

It was the Wallenberg incident, Wiesenthal said, that "got me into the whole Soviet matter." Because of Wiesenthal's reputation as a sleuth and because Wallenberg had helped save the lives of thousands of Jews during the Nazi Occupation by hiding them in a Budapest house he had secretly rented, his mother had written Wiesenthal in 1970 asking for help in locating the missing diplomat.

According to existing records, Wallenberg had gone to Soviet military

headquarters to request food for the Jews he was protecting but had never returned. Years of inquiries by the Swedish government brought no response, until 1955, when the Russians notified it that Wallenberg had died of a heart attack at the age of 32 in the Lubyanka prison in Moscow. Lavrenti Beria, the executed head of the KGB, was blamed for Wallenberg's imprisonment. After starting his investigations in 1970, though, Wiesenthal succeeded in finding a number of ex-prisoners who claimed that—a year or more after his alleged death—they had "met" Wallenberg in several prisons through the system of wall-tapping. In 1961, a Swedish woman doctor attending a medical congress in Moscow was told by a leading Soviet physician, a Professor Miastnikov, that Wallenberg "is with us at a mental hospital." Months later, Miastnikov denied the statement. He died shortly thereafter.

In 1975, Wiesenthal found a former prisoner who reported that while he was serving a sentence on Wrangel Island off Siberia, there was talk about "a Swede" being held in the same camp. He also tracked down an Austrian doctor, a Jew and former Communist named Menahim Melzer, who told

"... 'We shouldn't just talk about the 6 million Jews who died. I say let's talk about the 11 million *civilians* who were killed'..."

A mystery solved: Swedish diplomat Raoul Wallenberg disappeared in Budapest in 1944. The Russians later announced that he had died in a Moscow prison in 1947. Wiesenthal has learned, however, that Wallenberg was alive as late as 1975. No one knows his present whereabouts or the reason for his 33-year incarceration.

of having met Wallenberg at a camp near Vorkuta, also in Siberia, in 1948. Dr. Melzer, who now lives in Vienna, had been the camp physician. Then there were other threads. Finally, last month, Wiesenthal received what he considers convincing evidence that Wallenberg was in an Irkutsk hospital in 1975.

Wallenberg's mother wrote Soviet President Brezhnev earlier this year asking for information but received no reply. "You see how Wallenberg's case illustrates the fate of Soviet prisoners," Wiesenthal told me.

Wiesenthal is also concerned over what he describes as the Soviet policy of "denationalizing" Jews rather than persecuting them. He noted that there is a German school for the 25,000 Germans living in Moscow, but none for the 500,000 Jews there. "I've been in concentration camps with Soviet Jews who didn't know that they were Jews," he said. "And I've met Soviet officials who said, 'My son doesn't know I'm Jewish.'"

On the other hand, Wiesenthal is violently opposed to the tendency by Jews to single out the situation of Soviet

Jewry. "People say to me, 'We must help the Jews in the Soviet Union,' and I reply, 'You can't improve the lot of the Jews in the Soviet Union until you improve the lot of the whole population,'" he said. This launched him on one of his favorite topics:

"I always insist that victims must not be divided into Jews and non-Jews. I brought over 1,100 Nazis before courts in different countries, Nazis who killed Jews and Gentiles and Gypsies and Serbs and so on, and I've never thought about the religion of the victims. I've battled for years with Jewish organizations, warning them that we shouldn't always talk about the 6 million Jews who died in the Holocaust. I say let's talk about 11 million civilians, among them 6 million Jews, who were killed. It's our Jewish fault that in the eyes of the world this whole problem became reduced to the problem between the Nazis and the Jews; the problem obviously was much broader. The Jews need the help of others to prevent new holocausts."

By the same token, Wiesenthal refuses to accept the concept of collective German responsibility for the Holocaust, and he demands that only strictly legal measures be applied to Nazi criminals.

"In the first months after the concentration camp, I did believe in such collective responsibility because of the terrible grief I felt. But later I began to think that as a Jew one cannot be for collective responsibility. After all, we, the Jews, have been held collectively responsible for 2,000 years for what one Jew did. We live in a world in which we are asked to forget what happened 30 years ago, but the world doesn't want to forget what happened 2,000 years ago. For the same reason, I'm against collective innocence."

"I saved the lives of Eichmann's children," Wiesenthal continued. "I was in 1947. A man who worked for me had located the place in Austria where Eichmann's family lived. We were trying, of course, to get some indication of where he was. This man befriended Eichmann's two small children and often took them boating on a nearby lake. One day, he came to me and said, 'Listen, Wiesenthal, I have to kill those children. Every day I'm with them in the middle of the lake, I remember how many of our children were killed. I can arrange an accident. . . .' So I said to him: 'And what way would you be different for

1978-01-27

Promemoria

Handwritten notes: "Hilf" with an arrow pointing to "Hilf", and "Hilf" with an arrow pointing to "Hilf".

Privat amerikanska intresse för Raul Wallenberg

Jag fick idag besök av amerikanska medborgaren Mrs. Annette Lantos, Hillsborough, California, som önskade ett samtal rörande Raul Wallenberg.

Mrs. Lantos, som jämte sin man (ekonomiprofessor vid California State University) är bördig från Ungern, hade hela sitt liv känt största tacksamhet mot Raul Wallenberg, som räddat hennes föräldrar och henne själv (hon var då 12 år) från judeprogromerna i Budapest 1944. Hon och hennes familj bodde nu sedan ett 30-tal år i Californien; av de två döttrarna var Katrina juristutbildad vid Yale Law School och numera medhjälpare till den unge senatoren Joseph Biden från Delaware. En av hennes professorer från studietiden var ambassadören Arthur Goldberg, med vilken familjen upprätthöll en personlig och vänskaplig kontakt.

Genom sin man - som bl a ägnade sig åt politisk "fundraising" i sin hemstat - kände Mrs Lantos personligen sådana senatorer som Frank Church, Pat Moynihan m. fl. I denna krets ingick också president Carters inrikespolitiska rådgivare, Stuart Eisenstat.

Mrs Lantos, som gjorde ett mycket sympatiskt intryck, hade alltid trott att Wallenberg var död sedan 1946. Till stor överraskning hade hon emellertid genom en artikel i ett decembernummer av den ansedda New York (ej New Yorker) tagit del av Simon Wiesenthals uttalanden (här närslutet) att Wallenberg skulle ha varit i livet så sent som 1975 (i ett mental hospital i Irkutsk).

Mrs. Lantos hade därvid - från sin avlägsna vrå på den amerikanska västkusten - börjat intressera sig för, studera och samla material i fallet Wallenberg i fast beslutsamhet att efter fattig förmåga i någon mån söka gottgöra sin och familjens tacksamhetsskuld till honom.

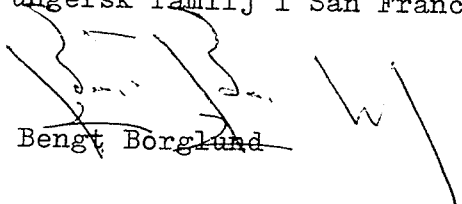
./.

Av den lilla dossier i ärendet - här närsluten - som hon överlämnade framgår dels att hon berikat sitt vetande genom artiklar i den ryska dissident-tidskriften Kontinent (Väst-Berlin), dels genom material från Amnesty International, dels ock att hon (el ^{hennes} dottern Katrina) genom skrivelser både till ambassadören Goldberg (Belgrad) och Alexander Solchenitsyn m fl sökt pledera för en "reopening" av fallet Wallenberg, t o m genom ett eventuellt inkopplande av president Carter. Eisenstat och familjens kongressvänner var också "im Bilde". Man hade också invigt redaktören Kåre Nyblom i de aktuella planerna. (Sveriges Radio)

Fru Lantos hade under dagen kommit flygande från San Francisco enkom för att inhämta State Departments synpunkter på sitt agerande och sina planer, dels för att informera ambassaden om läget. På State Department hade hon tydligen kommit fram dels till Sovjet-desken (Henderson) dels till Mänskliga Rättighets-kontoret. (Marc Schneider och Cliff Brody). Jag fick en klar uppfattning om att man där icke anser sig kunna reagera eller ha någon klar uppfattning rörande en fråga som det väl i första hand ankom på svenska regeringen att aktualisera.

Jag försäkrade fru Lantos att Raul Wallenberg ingalunda representerade ett fall som var bortglömt av den svenska regeringen, som fortlöpande prövade tänkbara infallsvinklar på detta svåra problem, därtill understödd av en enig svensk opinion. Ambassaden hade givetvis mycket uppskattat fru Lantos intresse och engagement för Wallenbergs öde, icke minst de känslor av genuin tacksamhet som dikterade hennes handlande. Raul Wallenberg var emellertid också en hjälte i Sverige, som det svenska folket kände starkt för, och ansvaret att fortsättningsvis driva frågan tillkom helt naturligt svenska regeringen.

Jag skulle informera ambassadören om vårt samtal och det intresse för Wallenberg som visats och på olika sätt tagit sig uttryck från en ungersk familj i San Francisco. - ~~ambassaden~~

Bengt Borglund

Ärende

Datum

1978-02-09

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu^I

Adress

Svensk

WASHINGTON

Text

Dnr.....

re Wallenberg. Från Pol I.

PRIMO. Moshinski har vid samtal med Wilkens i Tel Aviv uppgivit att han nyligen avgivit vittnesmål på amerikanska ambassaden därstädes. Han överlämnade till Wilkens en kopia av det odaterade vittnesmålet, som avser förhållandena på Wrangel-ön. Wilkens har vid förfrågan hos amerikanarna ej fått någon bekräftelse av Moshinskis påstående. Är man månne meddelsammare på State?

SECUNDO. Moshinskis uppgifter om hans äventyrliga förflutna har hittills inte på något sätt kunnat bestyrkas från annat håll. Om han verkligen vore f.d. KGB-man borde ju rimligen amerikanarna ha intresserat sig för honom. Vårt intresse för Moshinskis person ökar sedan vi även från annan källa fått indikationer på att fångläger skulle ha förekommit på Wrangel-ön.

TERTIO. Tacksamma erfara när ärendet tagits upp med State.

Cabinet

KUNGL.
SVENSKA AMBASSADEN
BERN

1978-02-09

Nr 67

Första politiska avdelningen
Utrikesdepartementet

10 67

Pol

10 20 21

Artiklar om sovjetiska fångläger i Bern-tidningen "Der Bund"
Telefonsamtal Håkansson-Engdahl 1978-02-09
(\$ bil.)

Åberopande meddelande i särskild ordning 1978-02-08 samt ovan-
nämnda telefonsamtal får ambassaden härmed översända ytterligare
exemplar av departementet begärda artiklar ur Bern-tidningen
"Der Bund" av den 28 resp. 29 juli 1970.

Ulf Håkansson

Postadress

Postfach 36

3000 BERN

Gatuadress

Jungfraustrasse 1

Telefon

031 / 43 00 70

Telegram

Svensk

Telex

32 168

Sie liessen sich nicht brechen

Streiflichter aus einem sowjetischen Straflager

Auf Grund unserer Informationen lässt sich ein annäherndes Bild der sowjetischen Straflager im gegenwärtigen Zeitpunkt skizzieren. Wir stützen uns dabei auf verschiedene westliche Publikationen, auf die in Moskau regelmässig illegal erscheinenden Mitteilungen der oppositionellen Kreise «Chronik der Ereignisse», auf Briefe von Angehörigen der Straflagerinsassen sowie auf zahlreiche Zeugnisse von Sowjetbürgern.

Nach der Strenge der inneren Ordnung und nach Lebens- und Arbeitsbedingungen können die sowjetischen Straflager in vier Kategorien eingeteilt werden:

Als einzige Zeitung der Schweiz ist der «Bund» in der Lage, das nachfolgende, aus der Sowjetunion in den Westen gemuggelte Tatsachenmaterial zu veröffentlichen. Als Quelle zeichnet das Kuratorium Geistige Freiheit verantwortlich; das Copyright für die Bilder besitzt die Organisation Europa Civita.

1. Straflager mit gewöhnlichen Bedingungen. Sie liegen praktisch in allen Landesgegenden. Die genaue Postadresse dieser Lager ist in 75 Fällen bekannt.

2. Straflager mit verschärften Bedingungen. Diese Lager liegen hauptsächlich in den Gebieten Karelien, Kamtschatka, Ostsibirien, Murmansk, Frunse, aber auch im europäischen Russland, z.B. in der Nähe der Städte Gorki, Cherson, Naltschik. Die genaue Adresse dieser Lager ist in sechs Fällen bekannt.

3. Straflager mit strengen Bedingungen. Solche liegen vorwiegend im hohen Norden, auf den Inseln des Polarmeeres, auf der Insel Sachalin, im Altajgebiet, im Karagandagebiet und vereinzelt auch im Westteil des Landes (in der Nähe der Städte Moskau, Rostow, Krasnodar). In 19 Fällen konnte der genaue Ort und die Anschrift dieser Lager ermittelt werden.

4. Straflager mit besonderen Bedingungen. Diese Lager werden im Volksmund auch «Todeslager» genannt, weil aus diesen Lagern praktisch keine Entlassungen erfolgen, das heisst, niemand die «besonderen» Bedingungen überlebt. Sie liegen im Gebiet der Uranbergwerke bei Norilsk und in Südostsibirien sowie in den Gebieten der Raketenabschussanlagen auf den Inseln Nowaja Semlja, Franz Joseph, Wrangel, Kurilen.

Die Gesamtzahl der Straflager liegt bei 600. Die Zahl der Häftlinge pro Lager schwankt zwischen 500 und 10 000. Wenn man als mittleren Wert 5000 annimmt, ergibt sich eine Totalzahl der Häftlinge von drei Millionen. Es ist bekannt, dass etwas weniger als die Hälfte der Lagerinsassen aus politischen und weltanschaulichen Gründen verurteilt wurde (unbotmässige

Schriftsteller, Verfasser von Protestschreiben, kritische Jugend), oder aus religiösen Gründen (Angehörige verbotener Sekten), oder dann aus ethischen Gründen (Militärdienstverweigerer). Somit dürfte die Zahl der Sowjetbürger, die wegen ihrer Ueberzeugung unter menschenunwürdigen Bedingungen in Straflagern inhaftiert sind, 1 bis 1,5 Millionen betragen.

«Umerziehung»

Der Lagpunkt 17a des Dubrowlag («Lagpunkt» ist eine Abkürzung für «Lagerpunkt» und «Dubrowlag» ist die Bezeichnung für das System von Arbeitslagern strengen Regimes für politische Häftlinge in der autonomen Sowjetrepublik Mordowien) ist in Bezug auf die Zahl der dort inhaftierten Häftlinge unbedeutend. Es ist ein Lager mit sogenanntem strengem Regime. Nach Begriffen der Sowjetgestapo (KGB, Komitee für Staatssicherheit) handelt es sich also um ein Lager, in dem man Gefangene nicht vernichtet, sondern lediglich «umerzieht».

Im Lagpunkt 17a befinden sich meist politische Gefangene mit mittleren Strafstrafen, also Gefangene, die an sich eine Chance haben, lebend wieder die Freiheit zu erlangen.

Hier handelt es sich um Gefangene, die der Öffentlichkeit verhältnismässig gut bekannt sind, also um populäre Persönlichkeiten. Vom Standpunkt des KGB aus erscheint es wichtiger, solche Gefangene physisch und moralisch zu brechen, dann aber nach Abbüssen der vollen Haftzeit zu entlassen, als sie einfach umzubringen.

Ähnliche Funktionen üben auch andere Lager des Dubrowlag-Systems, verschiedene Lager im Gebiet Krassnojarsk, im Altai, in Weissrussland, im Nordkaukasus und anderen Gebieten aus, sowie solche KGB-Spezialgefängnisse, wie das in Ssaransk, oder das berühmte Zuchthaus in der Stadt Wladimir.

Lagpunkt 17a

Die 17. Lagerabteilung von Dubrowlag (der Mordwinischen Lager mit verschärftem Regime, deren Zentralstelle sich in der Siedlung Dubrowki befindet) besteht aus der Arbeitersiedlung Osernyj des Subowo-Poljanskij-Bezirks der Mordwinischen Autonomen Sozialistischen Sowjetrepublik. Die Abteilung setzt sich zusammen aus den «Lagpunkten» (Lagerbezirke mit eigener Verwaltung) 17 und 17a. Die Postanschrift lautet: Mordwinische ASSR, Postabteilung Osernyj, Dienststelle X X 385/17 (oder im zweiten Fall: X X 385/17a). Die Bezirkszentrale ist die Siedlung Subowa Poljana; die nächstliegende Eisenbahnstation ist Jawas. Der Lagpunkt 17 ist für 700 Inhaftierte bestimmt. Früher war dies ein allgemeines Frauenlager. Jetzt ist Lagpunkt 17 ein verschärftes Lager für männliche Häftlinge.

Lagpunkt 17a besteht aus zwei Wohnbaracken, in denen 300 Strafgefangene untergebracht sind. Früher war diese Stelle ein verschärftes Frauenlager. Bis zum Herbst 1966 wurden hier Frauen festgehalten, die gegen die Schliessung und Zerstörung von Kirchen Widerstand geleistet hatten. Damals schon wurde hier die Gesundheit der Häftlinge durch Hunger, Kälte und über die Kräfte gehende Arbeit systematisch untergraben. Die Sterblichkeit der grösstenteils älteren und körperlich schwachen inhaftierten Frauen war ausserordentlich gross, so dass Lagpunkt 17a im Herbst 1966 leer war und in ein Männerlager umgewandelt wurde.

Häftlinge besonderer Art

Offiziell gilt Lagpunkt 17a als verschärftes Lager; in Wirklichkeit jedoch ist die Stelle ein Spezial-Straflager (mit besonders verschärftem Regime) für politische Häftlinge, die sich in «gewöhnlichen» verschärften Lagern nicht brechen lassen und durch ihr Beispiel einen für das KGB unerwünschten Einfluss auf die anderen Häftlinge ausüben.

In Lagpunkt 17a werden die Häftlinge auf noch grausamere Art durch Hunger, Kälte, strenge Arbeitsbedingungen und demonstrative Willkürhandlungen systematisch «umerzogen». Diese «Erziehung» verfolgt bewusst das Ziel, die Häftlinge gesundheitlich und seelisch derart zu schädigen, dass sie nach Ablauf ihrer Haftfrist als gebrochene, dem KGB gehorsame Menschen das Lager verlassen oder – falls sie sich nicht umerziehen lassen – die Freiheit überhaupt nicht mehr wiedersehen.

Die Grausamkeit dieses Verhaltens des KGB wird noch durch die Tatsache verstärkt, dass mehr als die Hälfte der Häftlinge des Lagpunkt 17a invalide zweiter Kategorie sind, etwa ein Viertel invalide

dritter Kategorie und nur etwa 20 Personen (laut Zeugnis der KGB-eigenen Aerzte) voll arbeitsfähig sind und die Arbeitsnorm erfüllen müssen.

Die Ernährung dient in den verschärften Lagern (und ganz besonders in Lagpunkt 17a) nicht der Stärkung der physischen Kräfte der Häftlinge, sondern ihrer Auszehrung. Während der langen Jahre seiner Haftzeit im Lager muss der Häftling an ununterbrochenem Hungergefühl leiden.

2000 Kalorien

Die «garantierte» Essensration sieht auf dem Papier für den Häftling 2400 Kalorien vor, was bei der herrschenden Kälte und den schweren Arbeitsbedingungen absolut ungenügend ist. In Wirklichkeit aber erhält der Häftling nicht mehr als 2000 Kalorien pro Tag; denn die Lebensmittel sind von niedrigster Qualität und das im Lager ausgeteilte Brot hat 60 Prozent Mehrgewicht durch das Backen.

Am Morgen erhält der Häftling eine Portion Wassersuppe ohne jegliches Fett, mittags Kohlsuppe aus angefaultem Kohl und zwei Löffel Brei, abends zwei Löffel Brei und ein Stückchen Kabeljau. An Fett werden dem allgemeinen Kessel 20 Gramm pro Person täglich zugefügt. Dazu erhält der Häftling täglich 700 Gramm Schwarzbrot und 15 Gramm Zucker ausgehändigt.

Im Falle der Bestrafung wird die «strenge» Norm ausgegeben: morgens ein Becher heisses Wasser, mittags 400 Gramm Kohlsuppe und zwei Löffel dünnen Brei, abends ein Stückchen Kabeljau ohne Brei. Die Strafsuppe enthält überhaupt kein Fett. Zucker gibt es nicht. Die tägliche Brotration beträgt 450 Gramm.

Theoretisch ist es nicht verboten, Lebensmittel am Lebensmittelstand im Lager zu kaufen. Aber der Stand führt kein Brot und keinen Zucker, sondern nur Bonbons niedriger Qualität, Gemüsekonserven, Fette (ausser Butter) sowie Zigarettens, Streichhölzer, Seife, Zahnpasta und Riefumschläge. Der Häftling darf für 5 Rubel monatlich einkaufen – als Bestrafung nur für 2 Rubel.

Vor Ablauf der halben Haftfrist sind Lebensmittelpakete von Angehörigen verboten. Anschliessend können 3 Pakete jährlich gestattet werden, jedes nicht schwerer als 5 kg. Die Erlaubnis zur Entgegennahme von Paketen wird aber vom KGB erteilt und zwar nur an Häftlinge, die gut angeschrieben sind.

Ausser durch Hunger werden die Häftlinge während der kalten Jahreszeit durch Kälte ausgezehrt. Die Heizung in den Baracken von Lagpunkt 17a ist vollkommen ungenügend. Bei der Ueberbelegung der Räume (etwa 1,4 m² Barackenraum pro Häftling) sind die Häftlinge jedoch gezwungen, die Fenster offen zu halten – eine Ventilation gibt es in den Baracken nicht.

Die Häftlinge von Lagpunkt 17a arbeiten auf den Baustellen ohne die für Bauarbeiter vorgesehene Sonderkleidung. In den Werkhallen müssen sie die aus Metall bestehenden Geräte und Maschinen mit blossen Händen bedienen, während die Temperatur im Raum einige Grade über Null ist.

Auch während der Mittagspause müssen die Häftlinge in den kalten Werkhallen bleiben. Tische sind nicht vorhanden. Das Essen muss an der Maschine im Schmutz eingenommen werden. In den Werkhallen gibt es kein fliessendes Wasser und keine Handtücher. Eine einzige kleinere Handwaschschüssel steht für alle da.

Die «medizinische Betreuung»

Die sogenannte «medizinische Betreuung» der Häftlinge hat ebenfalls die systematische Unterhöhlung der physischen und psychischen Widerstandskraft der Inhaftierten zum Ziel. Dies geht schon daraus hervor, dass es den Häftlingen verboten ist, Medikamente und einfache Vitamine von aussen zu bekommen – während sie in den langen Jahren ihrer Haftzeit im Lager keine Möglichkeit haben, vollwertige Fette und frisches Gemüse zu erhalten.

Es gibt eine Krankenstation mit 7 Betten. Sie wird von einem Hilfsarzt (einem Häftling) betreut. Vollkommen ohne Medikamente ausgerüstet, ist der Hilfsarzt aber oft nicht imstande, einem erkrankten Kameraden zu helfen. Wenn er eine schwere Erkrankung festgestellt hat, schickt er den betreffenden Häftling ins Zentralkrankenhaus von Dubrowlag, das sich in der dritten Lagerabteilung, in der

Aber das medizinische Personal wird dort vom Chef des Lager-Regimes ausgesucht und eingesetzt; es ist also vollkommen von ihm abhängig und arbeitet nicht nach medizinischen Grundsätzen, sondern nach den «erzieherischen» Begriffen des KGB. Obwohl es unter den Häftlingen der Mordwinischen Lager nicht wenige qualifizierte Spezialisten gibt, werden für die Arbeit im Krankenhaus gewöhnlich Inhaftierte genommen, die nur entfernt etwas von der Medizin wissen.

In Erfüllung der Anweisungen des Regimechefs stellen solche «Aerzte» fest, dass beispielsweise Krebskranke lediglich

an einer Gastritis leiden und schicken sie in ihre Lager zur Arbeit zurück. Schwerkranke werden ein wenig gestärkt und ebenfalls zur Arbeit zurückgeschickt, obwohl sie noch dringend ärztlicher Betreuung, der Erholung und der Diätkost bedürften. Bei schweren Magen- und Darm-erkrankungen wird ein Diät festgesetzt, aber nur für kurze Zeit, so dass der Kranke alle paar Wochen von der Diätkost auf die normale Lagerkost und wieder umgekehrt wechseln muss.

Laut Gesetz ist das Krankenhaus verpflichtet, nicht nur Häftlinge zu behandeln, sondern Schwerkranke von der Haft zu befreien. Tatsächlich aber werden Häftlinge aus Gesundheitsgründen nur dann befreit, wenn die Ueberlebenschancen gleich Null sind und der Tod buchstäblich in einigen Tagen zu erwarten ist.

Willkür

Eine der Hauptmethoden der «Umerziehung» politischer Häftlinge ist das Entmutigen der Inhaftierten durch betonte Willkürakte des KGB, die den Häftling von seiner Machtlosigkeit einerseits und von der Allmacht und der absoluten Straffreiheit des KGB andererseits überzeugen sollen.

Diesem Ziel dient die Aburteilung politischer Gegner der KPdSU in geschlossenen Prozessen, die Ausserachtlassung des Grundprinzips der Prozessordnung, ferner betonte Willkür des KGB in Lagern wie Einnischung in den Entscheid von Aerzten, Anwesenheit beim Wiedersehen der Häftlinge mit ihren Angehörigen, Nichtaushändigung von Briefen an die Häftlinge, Einkaufsverbot und Entziehung der Garantie-Ration bei Nichterfüllen der Arbeitsnorm, für das Nichterscheinen beim Politunterricht und dafür, dass der politische Häftling es gewagt hat, sich selbst (im Gespräch mit einem KGB-Mann) als politischer Häftling zu bezeichnen. Laut Erklärungen der Parteiführer gibt es ja in der Sowjetunion keine politischen Häftlinge!

Iwanow

Einer der Inhaftierten des Lagpunkt 17a ist der Maler Jurij Jewgenjewitsch Iwanow, 1927 geboren, Sohn des Malers E. Sievers, der 1938 erschossen und posthum rehabilitiert wurde, Enkel des Verkehrsministers des Russischen Reiches, ebenfalls 1938 erschossen und posthum rehabilitiert. 1947 wurde Jurij Iwanow wegen des Nichtbesuches marxistisch-leninistischer Lektionen verhaftet. Ein Jahr später wurde er freigesprochen und aus dem Gefängnis entlassen. 1955 wurde Iwanow neuerdings verhaftet und wegen «Verbreitung antisowjetischer Literatur» und «Bildung einer Organisation» abgeurteilt. 1956 leitete er das Streikkomitee von Lagpunkt 7-1 während des Streiks der Häftlinge der Mordwinischen Lager und wurde hierauf zu 10 Jahren Haft verurteilt. Anfang 1963 erhielt er für «antisowjetische Propaganda im Lager» weitere 10 Jahre. 3 Jahre dieser Strafe sass er im Gefängnis von Wladimir ab, dann 2 1/2 Jahre in Sonderhaft (in betonierten Zellen ohne Tageslicht), und erst im Sommer 1968 wurde er in das verschärfte Lager Lagpunkt 11 von Dubrowlag übergeführt. Vier Monate lang wurde er zur «Umerziehung» in der Isolierstation des KGB in Saransk festgehalten, worauf er in den Lagpunkt 17a geschickt wurde. Obwohl ihm hier seine Farben weggenommen wurden, malt er weiter, unter Benützung von Hilfsmitteln, die ihm in die Hände geraten.

Das hier vorliegende Selbstbildnis von Jurij Iwanow und die von ihm im Lager gemalten Porträts anderer politischer Häftlinge, wie sie nun in der Folge gezeigt werden, ihre Gesichter und ihr Ausdruck sind der überzeugendste Beweis für ihren ungebrochenen Geist. Sie beweisen, dass sie stärker sind als die nichttadelnden Untaten ihrer Peiniger.

Galanskow

Jurij Timofejewitsch Galanskow, 1939 geboren, Dichter und Publizist. Schrieb das «Manifest des Menschen», beteiligte sich an demonstrativen Dichterlesungen am Moskauer Majakowskij-Denkmal, gab den Almanach «Phoenix 66» heraus, schrieb mehrere Aufsätze über Fragen der allgemeinen Abrüstung und einige offene Briefe (darunter einen offenen Brief an Scholochow im Zusammenhang mit der Aburteilung von Sinjajewskij und Daniel). Schloss sich 1965 dem SMOG, einer Vereinigung junger nonkonformistischer Dichter an. Wurde am 18. Januar 1967

verhaftet und im Januar 1968 zu 7 Jahren Straflager mit strengem Regime verurteilt. Im Februar 1969 richtete er gemeinsam mit Daniel, Ginsburg, Ronkin und Platonow an die Leitung des Lagpunktes 17a ein Ultimatum und drohte mit Hungerstreik, wenn solche Willkürakte der Administration, wie Verhinderung von Verwandtenbesuchen, nicht aufhören würden. Im Juni trat Galanskow in den Hungerstreik, um dagegen zu protestieren, dass der Frau Ginsburgs kein Erlaubnis erteilt wurde, ihren Mann zu besuchen.

Zusammen mit anderen Häftlingen des Lagpunktes 17a richtete Galanskow an die Abgeordneten des Obersten Sowjets den Vorschlag, im Zusammenhang mit der Ausarbeitung neuer Bestimmungen über das Lagerwesen persönlich die Lebensbedingungen der Häftlinge in den Lagern zu studieren. In dem Brief an die Abgeordneten heisst es, dass man gegenüber Häftlingen «Erziehungsmethoden» anwende wie Hunger, Kälte und Demütigungen. Dies entspreche nicht den bestehenden gesetzlichen Bestimmungen. Der Oberste Sowjet müsse daher entweder die bestehende Praxis gutheissen und gesetzlich verankern, oder aber diese Praxis verdammen und unterbinden.

Im November 1969 beteiligte sich Galanskow an einem Hungerstreik aus Protest dagegen, dass man Viktor Kalninsk verboten hatte, ein Paket von seinen Verwandten in Empfang zu nehmen. Weil sich sein Gesundheitszustand verschlechterte,

terte, wurde Galanskow ins Häftlingskrankenhaus im Lager 3 gebracht, setzte jedoch auch dort seinen Hungerstreik fort. Im Dezember 1969 beteiligte er sich (immer noch im Krankenhaus) an einem achttägigen Hungerstreik zum Protest gegen die Ueberführung von Daniel und Ronkin ins Zuchthaus von Wladimir. Trotz akuter Gefahr einer Darmdurchbohrung wurde Galanskow im Januar 1970 wieder ins Lager 17a gebracht. Sein Gesundheitszustand machte es jedoch notwendig, dass man ihn am 6. Februar 1970 wieder ins Häftlingskrankenhaus bringen liess.

Platonow

Wiatscheslaw Platonow; aktives Mitglied des Allrussischen Sozial-Christlichen Volksbefreiungsbundes, Jahrgang 1941, Orientalist, Absolvent der Universität Leningrad. Trotz dem gut durchdachten Konspirationssystem, dessen sich der Bund bediente (die Organisation bestand aus Dreiergruppen, in denen jedes Mitglied nur den Leiter seiner Gruppe und das weitere Mitglied kannte, gleichzeitig aber bestrebt war, neue Mitglieder zu werben und eine eigene Dreiergruppe zu schaffen), konnte das KGB wegen Verrats eines Mitglieds den Sozial-Christlichen Volksbefreiungsbund im Frühjahr 1967 zerschlagen. In Leningrad, Petrosawodsk, Irkutsk, Tomsk und anderen Städten wurden etwa 60 Verhaftungen vorgenommen. Platonow wurde unmittelbar nach seiner Rückkehr aus Aethiopien, wo er wissenschaftlich tätig war, festgenommen. Im November 1967 verurteilte ihn das Leningrader Stadtgericht zu 7 Jahren Freiheitsentzug.

Nach Ablehnung seiner Kassationsbeschwerde wurde Platonow im Juni 1967 zum Lagpunkt 11 des Dubrowlag-Systems in der Republik Mordowien gebracht, wo er sehr bald in die Strafbaracke eingeliefert wurde (im Gegensatz zum normalen Karzer ist eine solcher Baracke für längeren Strafaufenthalt gedacht). Mehrere Dutzend Häftlinge richteten Proteste nach Moskau, worauf Platonow zusammen mit Borodin ins Untersuchungsgefängnis des KGB nach Ssaransk und von dort aus im Februar 1969 weiter zum Lagpunkt 17a gebracht wurde. Er beteiligte sich aus Solidarität mit Valerij, Ronkin und Jurij Ga-

lanskow vom 5. bis zum 10. Juni 1969 am Hungerstreik. Im Dezember 1969 nahm er mit Ginsburg, Borodin und Kalninsch an einem weiteren Hungerstreik teil, um gegen die Ueberführung von Julij Daniel und Valerij Ronkin ins Zuchthaus von Wladimir zu protestieren. Dafür kam er erneut in die Strafbaracke.

(Schluss folgt)

Sie liessen sich nicht brechen

Streiflichter aus einem sowjetischen Straflager*

Ginsburg

Alexander Iljitsch Ginsburg, 1936 geboren, Dichter und Publizist, Schüler von Boris Pasternak. Gab 1959-1960 eine unabhängige Zeitschrift für Kunst und Literatur, «Syntax», heraus, die mit der Schreibmaschine vervielfältigt wurde und in der unter anderen Bella Achmadulina, Josef Brodskij und Bulat Okudschawa Gedichte veröffentlichten. Man verhaftete Ginsburg und verurteilte ihn zu 2 Jahren Lagerhaft – formell wegen «Urkundenfälschung», er hatte versucht, für einen Kameraden eine Prüfung in der Universität abzulegen. 1964 wurde Ginsburg wieder verhaftet und der Aufbewahrung antisowjetischer Schriften beschuldigt, doch wurde das Verfahren mangels Beweisen eingestellt. Nach der Verurteilung der Schriftsteller Ssinjajewskij und Daniel stellte Ginsburg im Herbst 1966 ein «Weissbuch in Sachen Ssinjajewskij/Daniel» zusammen (deutsch 1967 im «Posseva»-Verlag, Frankfurt, erschienen) und liess Exemplare dieses Weissbuches Podgornyj und anderen Führern des Sowjetstaates zugehen. Am 22. Januar 1967 beteiligte sich Ginsburg an einer Protestdemonstration gegen die Festnahme von Galanskow und Dobrowolskij und wurde daraufhin selbst verhaftet.

Beim «Prozess der Vier» wurde er im Januar 1968 zusammen mit Galanskow, Dobrowolskij und Laschkowa beschuldigt, zum NTS Verbindungen unterhalten zu haben. Obwohl die Staatsanwaltschaft hierfür keinerlei Beweise aufbringen konnte, wurde Ginsburg zu 5 Jahren Straflager mit strengem Ritus verurteilt. Im Lager gab er zu keinerlei Beanstandungen seines Verhaltens Anlass, befolgte alle Vorschriften und erfüllte stets seine Arbeitsnorm (obwohl er wegen einer Handverletzung als Invalider gilt und nicht verpflichtet ist, die Norm zu erfüllen). Trotzdem wurde seiner Ehefrau im Mai 1966 das Recht genommen, ihren Mann im Lager zu besuchen. Man nahm zum Vorwand, dass die Ehe zwischen Alexander Ginsburg und Irina Sholkowskaja zwar bereits standesamtlich gemeldet, nicht aber rechtsgültig geschlossen war, als Ginsburg verhaftet wurde.

Am 16. Mai 1969 trat Ginsburg in den Hungerstreik. Am elften Tag begann man, ihn künstlich zu ernähren. Am 19., 23. und 26. Mai wandten sich andere Häftlinge – Daniel, Galanskow, Ronkin, Moschikow, Borodin, Platonow, Gajauskas, Ssoroka, Werchholjak und Kalninsk – an den Generalstaatsanwalt mit Eingaben, in denen sie die Umstände schilderten, die Ginsburg zum Hungerstreik gezwungen hatten. Im Juni appellierten die gleichen Häftlinge an das Präsidium des Obersten Sowjets, während Ronkin, Galanskow, Borodin und Platonow selbst in den Hungerstreik traten, der bis zum 10. Juni fort-

gesetzt wurde. Der Hungerstreik wurde erst beendet, nachdem der stellvertretende Abteilungsleiter der Staatsanwaltschaft für das Lagerwesen Irina Sholkowskaja die Zusicherung gab, sie erhalte die Genehmigung, ihren Mann zu besuchen, wenn sie einen neuen Antrag stelle und der Hungerstreik im Lager abgebrochen werde. Am 21. August wurde die Ehe zwischen A. Ginsburg und I. Sholkowskaja innerhalb der Lagerumzäunung registriert.

Ginsburg wandte sich später zusammen mit anderen Häftlingen an die Abgeordneten des Obersten Sowjets und beteiligte sich im Dezember 1969 an einem Hungerstreik zum Protest gegen die Ueberführung von Daniel und Ronkin ins Zuchthaus von Wladimir.

Ssado

Michail Iuchanowitsch Ssado, Mitbegründer und leitendes Mitglied des Allrussischen Sozial-Christlichen Volksbefreiungsbundes. Dieser Bund wurde 1964 gegründet und setzte sich zum Ziel, in Russland eine parlamentarische Demokratie einzuführen, wobei einer aus hohen Geistlichen bestehenden Körperschaft das Vetorecht gegenüber Entscheidungen und Beschlüssen des Staatsoberhauptes und des Parlaments zustehen sollte. Grundprinzip der sozialen Struktur und des Wirtschaftslebens sollte der Personalismus werden. Der 33jährige Ssado ist Orientalist, er absolvierte die Leningrader Universität. Im Februar 1967 wurde er verhaftet und im November des gleichen Jahres zu 13 Jahren Freiheitsentzug unter der Beschuldigung verurteilt, Artikel 64 (Hochverrat), 70 (antisowjetische Propaganda) und 72 (Organisation) des Strafgesetzbuches verletzt zu haben. Dem Urteil entsprechend sollte Ssado die ersten 5 Jahre seiner Strafe im Zuchthaus abüssen; doch er wurde – anders als der Leiter des Allrussischen Sozial-Christlichen Bundes, Igor Wjatscheslawowitsch Ogurzew, der heute noch im Zuchthaus von Wladimir festgehalten wird – Ende 1969 zunächst dem Lagpunkt 3 und dann dem Lagpunkt 17a des Lagersystems des Dubrowlag zugewiesen.

Ronkin

Walerij Ronkin, Ingenieur, absolvierte das Leningrader Institut für Technologie. Wurde im Juni 1965 zu 7 Jahren Freiheitsentzug verurteilt, weil er einen «Verband der Kommunisten» gegründet und die mit der Schreibmaschine vervielfältigte Zeitschrift «Kolokol» («Glocke») herausgegeben hatte. In den Jahren 1963-1964 führte Ronkin zusammen mit Chachajew eine Studentenpatrouille an und führte einen erbitterten Kampf gegen das Banditentum. Ueber ihre Tätigkeit wurde in der Broschüre «Komsomolia Technologischeskowo» (Das «Das Kom-

molzentrum des Technologischen Instituts») berichtet. Ronkin trat von marxistischen Positionen her zum Kampf gegen die Missstände der sowjetischen Gegenwart an, schuf eine Gruppe Gleichgesinnter um sich und gab zwei Hefte des «Kolokol» heraus. Im Februar 1968 beteiligte er sich im Lager 17 des Dubrowlag an einem 10tägigen Hungerstreik von sechs Häftlingen. Als Ergebnis versprach die Lagerleitung, auf gewisse Willkürakte zu verzichten.

Im Februar 1969 richtete Ronkin zusammen mit Julij Daniel, Jurij Galanskow, Alexander Ginsburg und Wjatscheslaw Platonow an die Leitung des Lagers 17 ein Ultimatum und drohte mit Hungerstreik, wenn die vor Jahresfrist gegebenen Garantien missachtet würden. Den Anlass zu diesem Schritt bot der Umstand, dass die Lagerleitung Ronkin das Recht genommen hatte, Verwandtenbesuch zu empfangen, nachdem sie im Gespräch mit einem KGB-Major als politischer Häftling bezeichnet hatte. Im Mai-Juni 1969 erreichten Ronkin und Galanskow durch einen Hungerstreik, dass Ginsburg (gegen den man die gleiche Strafe verhängt hatte) wieder den Besuch seiner Frau empfangen durfte. Im Zusammenhang mit der geplanten Neufassung der bestehenden Verordnungen über das Zwangsarbeitssystem wandte sich Ronkin mit 5 anderen Häftlingen des Lagpunkts 17a an die Abgeordneten des Obersten Sowjets mit dem Vorschlag, persönlich die Straflager zu besuchen und die Lebensbedingungen der Häftlinge an Ort und Stelle zu studieren. Im Juli 1969 wurde Ronkin mit Daniel ins Zuchthaus von Wladimir übergeführt, wo er bis zum Ende seiner Haftzeit bleiben soll, das heisst bis zum 12. Juni 1972. Danach stehen ihm noch 3 Jahre Verbannung bevor.

Michail Ssoroka, Westukrainer, Jahrgang 1911. Wegen Beteiligung an der Bewegung ukrainischer Nationalisten bereits vor dem 2. Weltkrieg in Polen zu einer Freiheitsstrafe verurteilt. Nach dem Anschluss der Westukraine 1940 wurde Ssoroka festgenommen und zu 8 Jahren Freiheitsentzug verurteilt. Kehrt 1948 nach Lwow zurück, wurde jedoch gleich wieder verhaftet und in das Gebiet Krassnojarsk in Sibirien verbannt. 1952 wurde er verhaftet und wegen Zugehörigkeit zu einer illegalen Organisation zu 25 Jahren Lagerhaft verurteilt. Die Ehefrau Ssorokas, Jekaterina Satizkaja, war während des 2. Weltkriegs an der Organisation von Komitees des Ukrainischen Roten Kreuzes in Lwow, Drohobytsch und anderen westukrainischen Städten beteiligt. 1947 wurde sie verhaftet und zu 25 Jahren Freiheitsentzug verurteilt. Hiervon verbrachte sie 18 Jahre im Zuchthaus von Wladimir. Jetzt befindet sie sich in einem Frauenlager strengen Regimes im Lagersystem des Dubrowlag. Ssoroka beteiligte sich im Mai und Juni 1969 an kollektiven Eingaben von Häftlingen des Lagpunkts 17a an den Generalstaatsanwalt zu Gunsten

Borodin

Leonid Borodin, aktives Mitglied des Allrussischen Sozial-Christlichen Volksbefreiungsbundes, Jahrgang 1938, war bis zu seiner Verhaftung Direktor einer Mittelschule im Bezirk Luga des Gebiets Leningrad. Im November 1967 in Leningrad vor Gericht gestellt, bestätigte er die gegen ihn vorgebrachten Beschuldigungen, weigerte sich jedoch, diese als ungesetzliche Handlungen anzuerkennen und sie zu bereuen. Er wurde zu 6 Jahren Freiheitsentzug verurteilt und nach Ablehnung seiner Kassationsbeschwerde im Sommer 1968 in die Lager der Mordowischen Republik (Lagpunkt 11) gebracht. Man überwies ihn hierauf in das Untersuchungsgefängnis des KGB nach Ssaransk. Von dort wurde er mit seinem Gesinnungsgenossen Wjatscheslaw Platonow im Februar 1969 ins Lager 17a gebracht. Im Mai des gleichen Jahres beteiligte er sich an der Eingangsgruppe von Häftlingen an den Staatsanwalt der UdSSR im Zusammenhang damit, dass man Alexander Ginsburgs Ehefrau die Genehmigung zum Besuch ihres Ehemannes im Lager verweigerte. Im Juni wandten sich die gleichen Häftlinge an das Präsidium des Obersten Sowjets. Vom 5. bis 10. Juni beteiligte sich Borodin an einem Solidaritäts-Hungerstreik für Valerij Ronkin und Jurij Galanskow. Im Dezember 1969 wurde er wegen seiner Teilnahme an einem Hungerstreik zum Protest gegen die Ueberführung von Jurij Daniel und Valerij Ronkin selbst in die Strafbaracke seines Lagers überwiesen.

Daniel

Jurij Markowitsch Daniel, geboren 1925, literarischer Uebersetzer und Schriftsteller, veröffentlichte seine Werke im Ausland, wurde am 11. September 1965 verhaftet und am 14. Februar 1966 zu 5 Jahren Arbeitslager mit strengem Regime verurteilt. Bald darauf wurde er in Lagpunkt 17a zweimal hintereinander mit Karzer bestraft, weil er sich Vertretern der Administration gegenüber »grob« verhalten habe. 1967 erhielt er wegen »Verstöße gegen die Lagerordnung« Agitation. Im Februar 1968 führte er mit Boris Sdorowez, Viktor Kalninsch, Ssergej Moschkow, Valerij Ronkin und Jurij Schuchewitsch einen 10tägigen Hungerstreik durch, um gegen Willkürakte der Lagerleitung zu protestieren. Die Lagerleitung gab nach und sicherte den Häftlingen zu, dass künftig gewisse Strafen, wie Verweigerung von Verwandtenbesuchen oder die Konfiszierung von Notizen und Aufzeichnungen, nur noch mit Zustimmung des Staatsanwalts verhängt werden sollten. Als diese Versprechen nicht eingehalten wurden, richteten Daniel, Galanskow und andere Häftlinge im Februar

1969 ein Ultimatum an die Lagerleitung und drohten mit einem neuen Hungerstreik.

Im Mai und Juni 1969 kämpfte Daniel zusammen mit anderen Häftlingen für das Recht Ginsburgs, seine Frau ins Lager zu Besuch kommen zu lassen. Neben fünf anderen Häftlingen des Lagpunkts 17a wandte sich Daniel an die Abgeordneten

des Obersten Sowjets mit dem Vorschlag, persönlich die Lebensbedingungen der Lagerinsassen kennenzulernen, bevor sie an die Debatte über die geplante Neufassung der Gesetze und Verordnungen betreffend »Besserung durch Arbeit« gingen. Anfang Juli 1969 wurde Daniel zusammen mit Ronkin ins Zuchthaus von Wladimir gebracht, wo er bis zum Ende der zu verbüßenden Haftzeit bleiben soll. Seine Strafzeit endet am 11. September 1970. Die Frau des Schriftstellers, Larissa Iossifowna Bogoras-Daniel, beteiligte sich am 25. August 1968 an der Demonstration gegen die Besetzung der Tschechoslowakei auf dem Roten Platz und verbüßte gegenwärtig eine Verbannungsstrafe im Gebiet Irkutsk.

Kalninsch

Viktor Kalninsch (lettisch Viktors Kalnins) wurde 1962 verhaftet und der Teilnahme an einer »antisowjetischen nationalistischen Untergrundorganisation« entsprechend den Artikeln 66 (Hochverrat) und 67 (antisowjetische Agitation und Propaganda) des Strafgesetzbuches der Sowjetrepublik Lettland beschuldigt. Er wurde zu 10 Jahren Lagerhaft verurteilt. Gegen seine Verurteilung protestierten zahlreiche Intellektuelle Lettlands, jedoch vergebens. Im Lagpunkt 17a beteiligte sich Kalninsch im Februar 1968 gemeinsam mit Jurij Daniel, Boris Sdorowez, Ssergej Moschkow, Valerij Ronkin und Jurij Schuchewitsch an einem 10tägigen Hungerstreik aus Protest gegen besonders eklatante Willkürakte der Lagerlei-

tung. Einige Forderungen der Streikenden wurden hierauf erfüllt. Im Mai-Juni beteiligte sich Kalninsch an kollektiven Eingaben mehrerer Häftlinge im Zusammenhang mit der Verhinderung eines Besuchs Ginsburgs durch seine Frau. Als es bekannt wurde, dass die bestehende Lagerordnung neu formuliert werden soll, wandte sich Kalninsch, gemeinsam mit 5 weiteren politischen Häftlingen des Lagers 27, an die Abgeordneten des Obersten Sowjets mit dem Vorschlag, die Lage der Häftlinge in den Straflagern persönlich in Augenschein zu nehmen. Im November 1969 gestattete es die Lagerleitung des Lagers 17, an die Abgeordneten des Obersten Sowjets seinen Verwandten in Empfang zu nehmen, was zu einem Hungerstreik anderer Häftlinge führte. Anfang Dezember 1969 protestierte Kalninsch gemeinsam mit Ginsburg, Borodin und Platonow mit einem Hungerstreik gegen die Ueberführung von Jurij Daniel und Valerij Ronkin ins Zuchthaus von Wladimir.

Leonjuk

Wladimir Leonjuk, geboren 1932 in Brest-Litowsk, 1951 zu 25 Jahren Lagerhaft verurteilt. Teilnehmer der Untergrundbewegung ukrainischer Nationalisten. Nach dem Tode Stalins wurde er für unschuldig befunden und auf freien Fuß gesetzt, 1960 erneut verhaftet und zu 12 Jahren Lagerhaft verurteilt.

Kapizinsch

Jan Kapizinsch (lettisch Jānis Kapicins), geboren 1917. Verbüßte im Lager 17 eine Freiheitsstrafe von 15 Jahren. Starb am 16. Januar 1970 im Lager.

(Schluss)

Georg Bruderer vom Kuratorium Geistliche Freiheit Bern

RIKSDAGEN
Kammarkansliet

1978-02-14 kabs kansli, kr Nordbäck, IB
Till Polchefen för utarbetande av svar
Ex t: Rättschefen
Bitr.kabsekr.
Exp.chefen
Presschefen
Ch Pol I

Fråga

Datum

Nr

1977/78:297

1978-02-13

Till

1978-02-14 Kabs Leifland, IB
Ch Moskva
Wien

utrikesministern Karin Söder

1978-02-27 besv av utr.min.

INK	UTRIKESDEP
Dnr	207/68
14.FEB 1978	
Avd	Gr 2
Må	En

Ärendemening (ifylls av kammarkansliet)

Om initiativ för att bringa klarhet i Raoul Wallenbergs öde, m.m.

Fråga

I en intervju i en amerikansk tidning har Simon Wiesenthal - känd som uppspårare av nazistiska krigsförbrytare - meddelat, att han anser sig ha säkra bevis på att svensken Raoul Wallenberg så sent som 1975 fanns i livet. Wallenberg fanns 1975 på ett mentalsjukhus i Irkutsk.

Avser regeringen att med anledning av de nya uppgifterna ta några initiativ för att bringa klarhet i Raoul Wallenbergs öde?

Avser regeringen att offentliggöra ytterligare material kring Raoul Wallenberg?

Namn

Parti

Bänknr

Olle Wästberg

fp

13

Överlämnas den

1978-02-14

Enligt uppdrag

1978-02-13

ex till
utrikesministern
statsrådet Ullsten
statssekr Blix
kr Bo Johnson
riksdagsman Granstedt
ds Staffan Wrigstad
ds Anne Christine
Centerstig

UTRIKESDEPARTEMENTET

Politiska avdelningen

Enhet I

Ds Engdahl

PROMEMORIA

1978-02-14 ✓

P2 Eu^I

aa
p

Pol

Delges:

Kabinettssekreteraren

Depr Lundvik

Ambassaden i Moskva

exp. 78-02-15
xx

~~HEMLIG~~
~~enligt 3 § sekretesslagen.~~
~~15/2 1978~~
~~Utrikesdepartementet~~

STRÄNGT FÖRTROLIG

Raoul Wallenberg

Vid lunch idag med sovjetiske pressattachén Vasiljev fick jag tillfälle att hänvisa till Ulf Brandells artikel i söndagens Svenska Dagbladet. Jag konstaterade att fru von Dardel där nämnt att hon sommaren 1977 skrivit brev till Brezjnev men aldrig fått något svar.

Vasiljev kände till artikeln (det var ganska uppenbart att den varit föremål för intern diskussion på ambassaden). Han sade sig förstå att modern var fixerad vid sonens öde men i detta fall fanns absolut ingenting att tillägga. Ett officiellt sovjetiskt svar hade lämnats för många år sedan och detta torde vara anledningen till den uteblivna reaktionen på den senaste hänvändelsen.

Tom Engdahl

Kabinettssekreteraren Leifland
Utrikesdepartementet

107

INKOM UD		
1978-02-13		
AVD	CR	MAL
P	2	Em

1978-02-27 depr Lundvik/k
enclair t Washington

Inbjudan att mottaga "The Raoul Wallenberg Humanitarian Award"
(2 bil.)

Broder,

Presidenten i en Boston-loge av den här välkända judiska organisationen, B'Nai B'Rith, har med i kopior närslutna två skrsvelser inbjudit mig att på Raoul Wallenbergs vägnar vid en högtidlighet den 11 maj 1978 ta emot årets "Humanitarian Award" som bär hans namn.

Vi har förstått att inbjudarna direkt tillskrivit fru Maj von Dardel rörande sina avsikter att utdela priset till Raoul Wallenberg, också i den förhoppningen att hans mor själv skulle kunna närvara. Man har dock hittills ej mottagit någon reaktion från familjens sida och man räknar av naturliga skäl ej med att modern kan komma.

Det har, främst av artighetsskäl, synt mig önskvärt och lämpligt att man från departementets sida avstämmer detta ärende med fru von Dardel och inhämtar hennes synpunkter såväl på det privata amerikanska initiativet som på en eventuell medverkan från ambassadens sida.

Med hänsyn till mitt program i övrigt under maj månad hade jag tänkt att Borglund i förekommande fall skulle representera mig vid evenemanget i Boston.

Tacksam för en reaktion snarast möjligt.

W Wachtmeister
W Wachtmeister

P 2 Eu

PRESIDENT
Theodore T. Schoenfeld

FIRST VICE PRESIDENT
Samuel J. Gerson

VICE PRESIDENT

Arthur Gluck
Martin R. Kress
Leonard Sack
Norman Sherman
Sidney Tartarkin
Herbert Zarkin
Morris Zeidman
Stan Halperin

TREASURER
Melvin Steinberg

FINANCIAL SECRETARY
William Levy

RECORDING SECRETARY
Lloyd Glazer

GUARDIAN
David Mickelson

WARDEN
Irving R. Young

CHAPLAIN
Paul Kwasnick

TRUSTEES
Gabriel Arber
Paul Asch
Morton Backer
Willy Barat
Irving Black
Stanley Brooks
Julius Cohen
Gary Cooper
Leo Cutler
Philip Faneuil
Ric Fine
Irving Gutz
Harry Greenfield
Bernard Horowitz
Harry Intrilligator
Jay Kamen
George Kaplan
Jerome M. Karp
Stan Kays
Arthur Klein
Morris "Chuck" Krauss
Alan B. Larkin
Harold S. Larkin
Alan Lerner
Irving Lief
Nathaniel Oser
Lawrence Phillips
Oscar Pluznick
Jackson Saltz
Selig Yanes
George Sherman
Malcolm Sherman
Arnold Siegel
Bernard "Buck" Silberberg
Jack Silberberg
Sidney Silberberg
Jordan Silin
Charles Wadness
Richard L. Weinberg
Philip Wolff

EDITOR
Harold S. Larkin

BASTION LODGE

BOSTON APPAREL, SHOES & TEXTILES LODGE OF

B'NAI B'RITH

B'NAI B'RITH, P.O. Box 1494, Framingham, Massachusetts 01701

January 26, 1978

Mr. Mats Bergquist,
Political Counselor
The Swedish National Embassy
600 New Hampshire Avenue
Watergate 600
Suite 1200
Washington, D.C. 20037

Dear Mr. Bergquist:

The B'Nai B'Rith Lodge on the anniversary of the Holocaust feels compelled to pay tribute to Raoul Wallenberg for his selfless and humane sacrifice that he has made in behalf of humanity, and particularly the Jews of Budapest.

We would like to present the Humanitarian Award, as we customarily do, to a person who has served humanity beyond the call of duty.

This occasion will be on the evening of May 11, 1978. I would be most grateful if His Excellency Wilhelm Wachtmeister would accept our invitation so we can present the award in the absence of Raoul Wallenberg.

Sincerely,

Theodore T. Schoenfeld
Theodore T. Schoenfeld,
President

235 Old Connecticut Path
Framingham, Massachusetts 01701

(619) 630-2210

kt

OK BSK WASH		
D NO. 15/112		
JAN 31 1978		
AND P	CR 2	FILE

P 2 E U

PRESIDENT
Theodore T. Schoenfeld

FIRST VICE PRESIDENT
Samuel J. Gerson

VICE PRESIDENT
Arthur Gluck
Martin R. Kress
Leonard Sack
Norman Sherman
Sidney Tartarkin
Herbert Zarkin
Morris Zeidman
Stan Halperin

TREASURER
Melvin Steinberg

FINANCIAL SECRETARY
William Levy

RECORDING SECRETARY
Lloyd Glazer

GUARDIAN
David Mickelson

WARDEN
Irving R. Young

CHAPLAIN
Paul Kwasnick

TRUSTEES
Gabriel Arber
Paul Asch
Morton Backer
Willy Barat
Irving Black
Stanley Brooks
Julius Cohen
Gary Cooper
Leo Cutler
Philip Faneuil
Riv Fine
Irving Greenfield
Bernard Horowitz
Harry Intrilligator
Jay Kamen
George Kaplan
Jerome M. Karp
Ita Kaye
Arthur Klein
Morris "Chuck" Krauss
Alan B. Larkin
Harold S. Larkin
Alan Lerner
Irving Lief
Nathaniel Oser
Lawrence Phillips
Oscar Pluznick
Jackson Saltz
Selig Yanes
George Sherman
Malcolm Sherman
Arnold Siegel
Bernard "Buck" Silberberg
Jack Silberberg
Sidney Silberberg
Jordan Silin
Charles Wadness
Richard L. Weinberg
Philip Wolff

BASTION LODGE

BOSTON APPAREL, SHOES & TEXTILES LODGE OF

B'NAI B'RITH

B'NAI B'RITH, P.O. Box 1494, Framingham, Massachusetts 01701

Wachtmeister, Bergquist.MC
besv. 1977-10-13

October 4, 1977

His Excellency Wilhelm Wachtmeister
Ambassador of Sweden
The Swedish National Embassy
600 New Hampshire Avenue
Watergate 600
Suite 1200
Washington, D.C. 20037

ANK DESK: WASH.		
D. No. 17/1932		
OCT 17 1977		
AND	GR.	VAL
1	2	6/11

Your Excellency:

No doubt you are familiar with the violent death and the great efforts made for humanity by Raoul Wallenberg during the Nazi Occupation of Budapest.

As a representative of the survivors and the greater Boston Jewish Community, it would give us a great honor if you would accept our invitation to present "The Raoul Wallenberg Humanitarian Award" in May of 1978. A specific date has not been established at this time.

I hope for your favorable reply.

Sincerely,

Theodore T. Schoenfeld
Theodore T. Schoenfeld
President

235 Old Connecticut Path
Framingham, Ma. 01701
(617) 630-2210

hs

EDITOR
Harold S. Larkin

Avsändningsort

Kabs Leifland, IB

Ärende

riksdagsfråga
om Wallenberg

Datum

1978-02-14

Dnr

Avd

P

Grupp

2

M&I

Eu^I

Adress

Svensk

MOSKVA

Svensk

WIEN

Ex t: Kabsekr
Ch Pol I

Text

Här följer texten till en av Olle Wästberg (fp) ställd fråga
om Raoul Wallenberg:

Cit I en intervju Raoul Wallenberg. Slutcit.

Cabinet

I en intervju i en amerikansk tidning har Simon Wiesenthal - känd som uppspårare av nazistiska krigsförbrytare - meddelat, att han anser sig ha säkra bevis på att svensken Raoul Wallenberg så sent som 1975 fanns i livet. Wallenberg fanns 1975 i ett mentalsjukhus i Irkutsk.

Avser regeringen att med anledning av de nya uppgifterna ta några initiativ för att bringa klarhet i Raoul Wallenbergs öde?

Avser regeringen att offentliggöra ytterligare material kring Raoul Wallenberg?

Namn

Parti

Bänknr

Jul. 28-02-15

11/11

R

Stockholm den 14 februari 1978.

Protokollchefen Sven Fr. Hedin
Utrikesdepartementet
Box 16121

103 23 Stockholm

INK UTRIKESDEP		
Dnr. 220-697		
15-16 FEB 1978		
Avl	Gr	Md
P2		Eu

ang. Raoul Wallenberg

Broder,

Jag tar mig friheten att översända kopia av brev
med bilaga till Hennes Majestät Drottningen från
Albin Graier. Jag är tacksam för hjälp med utform-
ningen av svaret.

Din tillgivne

Björn

78-03-30

Till fäst förslag till svar
R

DAU-ING.
D.- *Albin Griesbach*
8399 Griesbach/Rottal
Tel.: 08532/343

Griesbach, 4. Februar 1978
f. v. Probatekasscheff...

U.D. - für Hilffinger aus

received 12/13/2

Einschreiben

An
Ihre Majestät
Königin Silvia von Schweden

Stockholm

Majestät,

im Namen der Menschlichkeit lesen Sie bitte die Durchschrift
meines Schreibens an Lady Maj von Derdel in Djursholm, das ich
auftragsgemäß im Dienstweg laut Auftrag des Kapitäns zur See
a.D./d.R. Assoc. Prof. Dr. Rudolf H.W. von Schwab (D-8399 Gries-
bach/Rottal) als dessen 1.stellvertretender BKV-Pressesoffizier
schrieb.

Ich selbst

Ich selbst, Freund und Kamerad des Obgenannten, Demokrat, CSU-Mitglied, BKV-Stabsmitglied, Offizier und Humanist bitte Sie, Majestät - im Namen vieler hunderttausender bayerischer und österr. Soldaten und Veteranen und Freunde Schwedens - Seine Majestät, den König von Schweden, Ihren Gemahl zu bitten - alle maßgeblichen Stellen in Schweden den Fall des im Januar 1945 in Budapest von Stalinisten verschleppten schwedischen Diplomaten und Rot-Kreuz Mitarbeiters Raoul Wallenberg neu aufzugreifen - damit für seine 85-jährige Mutter Maj von Derdel das Schicksal ihres Sohnes endlich geklärt wird - im Namen der Menschlichkeit, im Namen Schwedens, im Namen Europas und der freien demokratischen Welt !

Ich grüße Ihre Majestät, Seine Majestät,
und das Volk der Schweden.

Hptm.a.D. *Mykles*
im Namen der BKV und des ÖKB

Albin Graier
 D - 8399 Griesbach/Rottal
 Tel.: 08532/343

Griesbach, 4. Februar 1978

An Lady

M a j von D e r d e l

Auravögen 25

18262 D J U R S H O L M

Schweden

Verehrte Lady von Derdel,

durch meinen Kameraden und Freund, den Assoc.Prof. Dr. Rudolf Hedrich-Winter von Schwab, Kapt.s.See a.D./d.Res., Stabsmitglied der BKV und BKV-Auslands-Presseoffizier (D 8399 - Griesbach/Rottal) - erfuhr ich von der Wiederaufnahme der Klärung des Schicksals Ihres unvergessenen, tapferen und guten Sohnes, des 1. Sekretär der Königl. Schwed. Botschaft in Budapest und Bevollmächtigter des Internationalen Roten Kreuzes Oberstlt. R a o u l W a l l e n b e r g, der Juden vor der Gestapo und Deutsche vor der GPU in Budapest zu hunderten unter Einsatz seines eigenen Lebens rettete, weil er Menschenfreund und Humanist war. Dafür wurde er von den Stalinisten im Jänner 1945 in Budapest überfallen, verschleppt, gemartert. Seither weiß niemand, ob dieser edle, selbstlose Mensch, Ihr Sohn, noch als Gefangener in der Sowjetunion seit 33 Jahren im Kerker oder einer "K l i n i k" schmachtet, oder ob ihn die Sowjets umkommen ließen.

Wir bayerischen (und österr.) Soldaten, Veteranen und Reservisten vom BKV lassen Sie, verehrte gnädige Frau, - Mutter eines tapferen und großartigen schwedischen Mannes namens Raoul Wallenberg - grüßen und wir werden den König und die Königin von Schweden bitten im Namen des BKV - die Nachforschungen nach Ihrem in der UDSSR verschollenen Sohn neu aufnehmen zu lassen.

Der Kamerad Ihres Sohnes - Prof. Dr. Rudolf H.W. von Schwab hat ja (Unter Zeugen) Ihren Sohn noch am 5.12.1952 im Gefängnis von Werchneuralak aufspüren können. Also 8 Jahre nach seiner Verschleppung in Budapest lebte Ihr Sohn noch; von dort muß die Spur wieder

b.w.!

wieder w e l t w e i t aufgenommen werden.

Mit Gruß an Ihren Gemahl und Handkuß für Sie

Ihr Sie hochschätzender

Hauptmann a.D., BKV-Stabsmitglied und
1. stellvertretender BKV-Pressesoffizier f. Europa

EN CLAIR-TELEGRAM

Ärende

Datum 1978-02-15		Dnr 173
Avd P	Grupp 2	Mål Eu ^I

Adress

Svensk
WASHINGTON

R

Pal

Text

Dnr. 173 ✓ Bergquist från Lundvik re Raoul Wallenberg Humanitarian Award,
hbr Wachtmeister-Leifland 1978-02-03.

Innan jag kontaktar von Dardels tacksam bekräftelse att avsikten är
att tilldela Raoul Wallenberg priset. Av Schoenfelds första brev får
man intrycket att Wachtmeister skulle överlämna priset i stället för
att mottaga det.

Cabinet

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den 3 Klockan 17 Sign

not

*aa
P*

NNNNV

SVENSK WASHINGTON

1978-02-15

KNR 169

842/188		
6		
P	2	Em

CABINET STOCKHOLM

Ej infört

188, EDERT 173 FOER LUNDVIK RE RAOUL WALLENBERG HUMANITA-
RIAN AWARD.

VI HADE OCKSAA UPPMAERKSAMMAT DEN OKLARA OCH T O M MISSVISANDE
FORMULERINGEN I SCHOENFELDS FOERSTA BREV MEN HAN BEKRAEFTADE
SENARE PAA VAAR FOERFRAAGAN ATT AVSIKTEN AER ATT TILLDELA
WALLENBERG PRISET.

WACHTMEISTER

SVENSK WASHINGTON

KL 1615

NNNNNNNSW

UTRIKESDEPARTEMENTET KN	Ärende:			
Kopia till: kabs bitr kabs pösch pol I	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) aa P <table><tr><td>0</td><td>2</td><td>2u1</td></tr></table>	0	2	2u1
0	2	2u1		

Svensk Wien

1978-02-17

Cabinet Stockholm

För Lundvik re Wallenberg.

Wiesentahl tar gärna emot Dig den 15 mars förslagsvis
klockan 11 på förmiddagen.

Wollin

1978-02-15

R 18

Departementsrådet Lundvik
UTRIKESDEPARTEMENTET

1978-02-20

ex. till: kab.sekr.
int. Danielsson, RPS.

24. 78-02-20

SK

FÖRTROLIGT

Avraham Shifrin

✓ (1 bil.) ✓

71		
1978-02-17		
AVD.	P	L En 7

Broder,

./.

I närslutna PM har jag sammanfattat mitt samtal igår med Shifrin. Jag räknar med att så småningom få del av och sända in den däri nämnda sammanfattningen om vad Shifrin vet om Wallenberg.

Jag vill tillägga att Shifrin är en person av helt annan kaliber än Moshinski. Det finns ingen anledning att betvivla hans utsagor eller hans allvar när det gäller att söka hjälpa politiska fångar i Sovjetunionen, av vad slag de vara månne. Hans efterforskningsinstitut, som i huvudsak drivs av honom själv med bistånd av hustrun, synes göra ett seriöst och noggrant arbete.

Efter mitt halvannan timme långa samtal med Shifrin, som uttrycker sig artikulerat på engelska, är jag personligen böjd att mer eller mindre helt avfärda Moshinski som trovärdigt vittne i denna historia. Varken Shifrin eller hans hustru, som också är född och uppväxt i Sovjetunionen och van vid förhållandena där, hyser minsta tvivel om att breven är falsifikat, kanske skrivna av Moshinski själv. Shifrin känner Moshinski synnerligen väl och vad han

./.

(Shifrin) säger, i kombination med vad vi redan kände till om Moshinski och vad mina kontakter på amerikanska ambassaden samt Moshinskis grannar sagt gör att jag numera är övertygad om att hans uppgifter bör tilläggas ringa eller ingen vikt.

Tyvärr - får man kanske tillägga - eftersom det ju innebär att denna senaste utveckling inte synes ha kastat något nytt ljus över Wallenbergs öde.

Håkan Wilkens

Min tillgång,
Håkan Wilkens

EH

1978-02-15

R 18

P 2 L M
701

STRÄNGT FÖRTROLIG

Samtal med Avraham Shifrin

Jag besökte igår Shifrin i hans hem i Zikron Yaakov (en mindre stad ca 70 km norr om Tel Aviv) för att tala om Wallenberg-ärendet och särskilt om Jefim Moshinski. Shifrin, som tilläts lämna Sovjetunionen 1970, driver sedan flera år tillbaka ett "Research Center" som sysslar med efterforskning av politiska fångar i Sovjetunionen och sammanställning av uppgifter som framkommer från sovjetiska judar som utvandrat till Israel.

Shifrin berättade att han första gången - av en ren tillfällighet - mötte Moshinski på ett sjukhus i Tel Aviv 1972. Shifrin hade sedan dess haft många och långa samtal med Moshinski om dennes upplevelser i sovjetiska fångläger. Shifrins uppfattning är att Moshinski är ett synnerligen opålitligt vittne. Han har enligt Shifrin en stark dragning åt mytomani och vid de upprepade genomgångar Shifrin haft med honom har det ständigt visat sig att Moshinski från gång till gång ändrat sina uppgifter. "He lies to make himself interesting", säger Shifrin.

Jag visade Moshinskis två brev för Shifrin som, efter att leende ha läst igenom dem, omedelbart och utan tvekan fastslog att de måste vara falsifikat. Shifrin menade att breven var alldeles för naiva för att vara äkta. Dylik korrespondens skulle förlämnas inte tillåtas komma ut från Sovjetunionen. Om avsändaren velat förmedla ett dylikt budskap hade han varit tvungen att göra det i betydligt mera förtäckt form. Dessutom ansåg Shifrin det märkligt, att Moshinski aldrig någonsin under deras många samtal

./.

nämnt ett ord om breven, förmodligen - menade Shifrin - därför att han insåg att deras äkthet genast skulle ha avslöjats av en person med Shifrins bakgrund.

Vi talade om Moshinskis uppgifter om hans verksamhet på Wrangelön. Shifrin ansåg det ganska uppseendeväckande att Moshinski, om han som han själv uppger verkligen varit fånge där, skulle ha släppts ut därifrån och senare t o m ha fått tillfälle bege sig på turistresa utanför Sovjetunionen. Shifrin, som i och för sig inte betvivlar att Moshinski verkligen varit på Wrangelön, trodde snarare att han vistats där på uppdrag av KGB.

Shifrin hade inga uppgifter om att Wiesenthal avsåg besöka Israel inom den närmaste framtiden. Å andra sidan hade Shifrin inget närmare samarbete med Wiesenthal, som han senast mött i Köpenhamn 1975, och som han uppenbarligen ansåg väl självupptagen och inte särskilt sympatisk.

Shifrin lovade slutligen att i en promemoria sammanfatta vad han vet om Wallenberg. Han räknade med att kunna överlämna detta papper till mig inom 2-3 veckor.

Håkan Wilkens

Avsändningsort

Pol I, depr Lundvik/kh

Ärende

Datum

1978-02-17

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu^I

Adress

Svensk

WIEN

Text

Dnr.....

Från Lundvik re Wallenberg.

Benäget bekräfta föreslagen tidpunkt. Jag anländer således 14.3
från Budapest. Tacksam Ni bokar hotellrum.

Cabinet

UTRIKESDEPARTEMENTET kpl	Ärende:
Kopia till: KABS BITR KABS POLCH POL I	Åtgärd: (se regler på blankettkopia) aa P

P	2	Eut
---	---	-----

Svensk Wien

1978-02-20

Cabinet Stockholm

Re Wallenberg

Wiesenthal tar emot 15 mars kl 11. Hotellrum bokat på Hotel
Ambassador, adress Neuer Markt 5, Wien 1, 14-16 mars.

Wollin

55a Amberley Road,
 Palmers Green N13 4BH
 16th February 1978

16/2/78

Swedish Dept. of Foreign affairs
 Box 16121 S-103,
 Stockholm 16,
 Sweden.

RECEIVED	
226/207	
20 FEB 1978	
P	2 Eu

Dear Sirs,

Swedish Diplomat Raoul Wallenberg

I have heard, through the medium of East West Digest, that your former diplomat, Mr. Raoul Wallenberg, was known to be alive in December 1976, although physically weak, imprisoned in the U.S.S.R. Will you please do all you can to effect the release of this brave man, who has suffered much for daring to save the lives of 20,000 Jews during the 1939-45 war? He was reported dead in 1947 after representations had been made on his behalf by your countrymen, but this is thought, on evidence, to be untrue.

Yours faithfully,
 (Miss. M. Knodel) ✓

P.S. Her aged mother hopes, even now, for her son's return home.

Ärende	Datum		
	1978-02-22		
Adress	Avd	Grupp	Mål
	P	2	Eu ^I

Adress

Svensk

MOSKVA

Text

BRÅDSKANDE

Dnr.....Från Pol I.

Följande svar på Olle Wästbergs fråga om Raoul Wallenberg avses lämnas den 27 februari:

Cit. Herr talman! Olle Wästberg har frågat mig om regeringen, med anledning av de nya uppgifterna om att Raoul Wallenberg så sent som 1975 skulle ha befunnit sig i livet, avser att ta några initiativ för att bringa klarhet i Wallenbergs öde. Olle Wästberg har vidare frågat mig om regeringen avser att offentliggöra ytterligare material kring Raoul Wallenberg.

Såsom jag tidigare i ett svar till Anders Björck i november 1976.- framhållit låter regeringen med största noggrannhet utreda alla nya uppgifter som kan framkomma om Raoul Wallenbergs öde. Uppgifter av det slag Olle Wästberg åsyftar har sedan någon tid cirkulerat i både svensk och utländsk press. En grundlig undersökning av dessa uppgifters ursprung och trovärdighet pågår för närvarande. Innan resultatet av denna undersökning föreligger är det för tidigt att uttala sig om eventuella ytterligare åtgärder.

Vad beträffar frågan om offentliggörande av material om Raoul Wallenberg vill jag meddela att regeringen för närvarande överväger om sekretessen för handlingarna om Wallenberg delvis kan hävas. Jag vill erinra om att materialet är utomordentligt omfattande och att genomgången därför kommer att bli tidskrävande. Slutcit.

Cabinet

Ärende

Datum

1978-02-22

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu^I

Adress

Svensk

WIEN

Text

Dnr.....

re Wallenberg. Från Lundvik.

PRIMO. I utrikesministerns svar på Wästbergs fråga, som ges den 27 februari, sägs bl.a. följande:

Cit. Uppgifter av det slag Olle Wästberg åsyftar har sedan någon tid cirkulerat i både svensk och utländsk press. En grundlig undersökning av dessa uppgifters ursprung och trovärdighet pågår för närvarande. Innan resultatet av denna undersökning föreligger är det för tidigt att uttala sig om eventuella ytterligare åtgärder. Slutcit.

SECUNDO. Om Wästberg i en replik direkt frågar om svenska myndigheter varit i kontakt med Wiesenthal avser utrikesministern bekräfta detta. Härmed avser hon ett telefonsamtal som polisintendent Danielsson, RPS, hade med Wiesenthal i början av december 1977. Vidare säger utrikesministern i så fall att vi har tillgång till samma vittnesuppgifter som Wiesenthal och det är just dessa vi undersöker.

TERTIO. I samtalet med Danielsson sade Wiesenthal att hans uppgifter om Wallenberg baserade sig på utsagor från en f.d. KGB-man i Israel. Vi förmodar att den amerikanska tidning Wästberg åberopar är tidskriften New York den 19 december 1977, i vilken det heter att "last month, Wiesenthal received what he considers convincing evidence that Wallenberg was in an Irkutsk hospital in 1975." Motsvarande vittnesmål har vi erhållit från den f.d. KGB-mannen.

QUARTO. Eftersom Wiesenthal kan tänkas bli kontaktad av svenska journalister med anledning av Wästbergs fråga är det angeläget att ovanstående avstämme med Wiesenthal före måndagen. Om Wiesenthal skulle ha några nya uppgifter är vi självfallet angelägna få del av dem snarast. I övrigt kan en detaljerad genomgång av Wallenberg-ärendet anstå till mitt besök hos Wiesenthal nästa månad.

Cabinet

Arkivexemplar

Pressbyrå G Zetterqvist/hs

1978-02-27

Svar av utrikesminister Karin Söder på fråga av Olle Wästberg om initiativ för att bringa klarhet i Raoul Wallenbergs öde m.m.

Exp 1978-03-06/pb

Ansvar	Avd	Grupp	Mått
			P2 8m

Bifogade pressmeddelande har expedierats till:

Svensk press
 Utländska korrespondenter i Stockholm
 Utländska beskickningar i Stockholm
 Övriga, innefattande bl.a.:
 Utrikesnämndens ledamöter
 Utrikesutskottets ledamöter
 Partiordförandena
 Riksdagsgruppernas kanslier
 Partiernas Kvinnoförbund
 Diverse Intresseorganisationer

Ifyller av postexp

Avsändt med	Avsänds datum	Sign
☒ av kurir ☐ utl kurir ☒ luftpost ☐ vanlig post	8/3-78	CP

FRÅGA Nr 1977/78:297

Svaret lämnas måndagen den 27
februari 1978.

Får ej publiceras före besvarandet

Svar av utrikesminister Karin Söder på fråga av
Olle Wästberg om initiativ för att bringa klarhet i
Raoul Wallenbergs öde m.m.

Herr talman!

Olle Wästberg har frågat mig om regeringen, med anledning av de nya uppgifterna om att Raoul Wallenberg så sent som 1975 skulle ha befunnit sig i livet, avser att ta några initiativ för att bringa klarhet i Wallenbergs öde. Olle Wästberg har vidare frågat mig om regeringen avser att offentliggöra ytterligare material kring Raoul Wallenberg.

Såsom jag tidigare - i ett svar till Anders Björck i november 1976 - framhållit låter regeringen med största noggrannhet utreda alla nya uppgifter som kan framkomma om Raoul Wallenbergs öde. Uppgifter av det slag Olle Wästberg åsyftar har sedan någon tid cirkulerat i både svensk och utländsk press. En grundlig undersökning av dessa uppgifters ursprung och trovärdighet pågår för närvarande. Innan resultatet av denna undersökning föreligger är det för tidigt att uttala sig om eventuella ytterligare åtgärder.

Vad beträffar frågan om offentliggörande av material om Raoul Wallenberg vill jag meddela att regeringen överväger om sekretessen för vissa handlingar i ärendet Wallenberg kan hävas i samband med införandet av ny sekretesslagstiftning.

UTRIKESDEPARTEMENTET

KN

Ärende:

Kopia till:

Kabs
Bitr kabs
Polch
Pol 1

Åtgärd: (se regler på blankettkopia)

ag
fl

P	Z	Eu I
---	---	------

Svensk Wien

1978-02-23-

Cabinet Stockholm

För Lundvik
re Wallenberg.

P R I M O. Wiesentahl helt införstådd Edert quarto och har sagt mig att hans senaste uttalande hänger samman med innehållet i ett brev som han fått från en i Paris boende spansk general som kommit från Sovjet. Wiesentahl hade ännu inte haft möjlighet att tala med honom.

S E C U N D O. I Edert quarto står felaktigt nästa måndag. Mötet med Wiesentahl är avtalat till onsdagen den 15 mars klockan 11.

Wollin

Avgående telegram

EXP. 788227 1658 RF	Dnr	Avd Grupp Mål P 2 Eu -
------------------------	-----	---------------------------

CABINET STOCKHOLM 1978-02-27

SVENSK MOSKVA

84 FRAAN PRESSBYRAAN RE RAOUL WALLENBERG

Pr

VI HAR IDAG PUBLICERAT FOELJANDE:

SVAR AV UTRIKESMINISTER KARIN SOEDER PAA FRAAGA AV OLLE WAESTBERG OM INITIATIV FOER ATT BRINGA KLARHET I RAOUL WALLENBERGS OEDE M.M.

HERR TALMAN

OLLE WAESTBERG HAR FRAAGAT MIG OM REGERINGEN, MED ANLEDNING AV DE NYA UPPGIFTERNA OM ATT RAOUL WALLENBERG SAA SENT SOM 1975 SKULLE HA BEFUNNIT SIG I LIVET, AVSER ATT TA NAAGRA INITIATIV FOER ATT BRINGA KLARHET I WALLENBERGS OEDE. OLLE WAESTBERG HAR VIDARE FRAAGAT MIG OM REGERINGEN AVSER ATT OFFENTLIGGOERA YTTERLIGARE MATERIAL KRING RAOUL WALLENBERG.

SAASOM JAG TIDIGARE - I ETT SVAR TILL ANDERS BJOERCK I NOVEMBER 1976 - FRAMHAALLIT LAATER REGERINGEN MED STOERSTA NOGGRANNHET UTREDA ALLA NYA UPPGIFTER SOM KAN FRAMKOMMA OM RAOUL WALLENBERGS OEDE. UPPGIFTER AV DET SLAG OLLE WAESTBERG AASYFTAR HAR SEDAN NAAGON TID CIRKULERAT I BAAD SVENSK OCH UTLAENDSK PRESS. EN GRUNDLIG UNDERSOEKNING AV DESSA UPPGIFTERS URSPRUNG OCH TROVAERDIGHET PAAGAAR FOER NAERVARANDE. INNAN RESULTATET AV DENNA UNDERSOEKNING FOERELIGGER AER DET FOER TIDIGT ATT UTTALA SIG OM EVENTUELLA YTTERLIGARE AATGAERDER.

VAD BETRAEFFAR FRAAGAN OM OFFENTLIGGOERANDE AV MATERIAL OM RAOUL WALLENBERG VILL JAG MEDDELA ATT REGERINGEN OEVERVAEGER OM SEKRETESSEN FOER VISSA HANDLINGAR I AERENDET WALLENBERG KAN HAEVAS I SAMBAND MED INFOERANDET AV NY SEKRETESSLAGSTIFTNING.

CABINET
CABINET STOCKHOLM KL 16.40

L ROMERT/PB

P 2

EN CLAIR-TELEGRAM

Ärende

Datum

1978-02-27

Dnr

220

Avd

P

Grupp

2

Mål

Eu^I

Adress

Svensk

WASHINGTON

Text

Dnr. 220. Borglund från Lundvik re Raoul Wallenberg Humanitarian Award.

Fru von Dardel vore mycket tacksam om Du kunde representera ambassaden vid evenemanget. Hon ville inte helt utesluta möjligheten att någon medlem av familjen skulle kunna närvara, men det föreföll mindre troligt. Vi hör i så fall av oss.

Cabinet

Ifylles av telegramexpeditören

Avsändt den

27/2

Klockan

1225

Sign

Rus

Politiska avdelningen
Enhet I

Dnr	Avd	Grupp	M&I
1978-02-27	5262	P 2	Eu ^I

Fru Maj von Dardel
Auravägen 25
182 62 DJURSHOLM

./.

Härmed får jag översända den utlovade översättningen av
Ida Janninis ryskspråkiga brev till Moshinski, vilket vi
överlämnade vid utrikesministerns besök för några veckor
sedan.

Jan Lundvik

Ifyller av postexp

Avsändt med

☐ av kurir☐ uti kurir☐ luftpost☒ vanlig post

Avsändn datum

27/2

Sign

8 augusti 1975

Högt ärade och käre herr Mosjinski.

Stort tack för kopian av det brev Ni sänt till republiken Italiens president liksom även för vad Ni tillagt på kopian, riktat till mödrarna och hustrurna till de italienska krigsfångarna i Ryssland. Nu vänder vi oss till Er med följande hemställan: för att kunna inleda en kampanj i pressen med anledning av Er hänvändelse till presidenten är det nödvändigt för oss att ha en kopia av det kvitto Ni fick på posten - om, som vi tror och hoppas, Ni skickade brevet som rek. Eljest finns det en risk att vi inleder en kampanj men får höra att presidenten aldrig erhållit Ert brev och namnlistan. Var därför snäll och sänd oss genast en kopia av kvittot, det är mycket viktigt, då kan vi företa oss något.

Därutöver ber vi Er svara inte till fru Ricardis adress, ty hon är inte längre i Rom och därför blir breven liggande länge och kan till och med försvinna, utan till följande adress:

Signora Ida Jannini

Via Monza 9

00182 Roma, Italia

Vi fortsätter att hoppas mycket på Er hjälp för att få loss våra söner och män ur sovjetisk fångenskap. Ännu en gång vill vi till Er ge uttryck för vår stora uppskattning och samtidigt gärna be Er ge oss så exakta detaljer som möjligt, men bara sådana beträffande vilka Ni kan gå i god för att de svarar mot verkligheten. Förstå oss rätt: detta är inte misstro mot Er, utan frukta att minsta oriktighet, minsta misstag helt kan diskreditera hela vår aktion, eftersom det här finns många som är intresserade av att våra ansträngningar visar sig fåfänga och av att man skall kunna säga att allt endast är påhitt och att sovjetiska regeringen talar sanning då den säger att det inte finns några italienare där. Vi är Er mycket tacksamma om Ni rätt förstår svårigheterna i vår situation och hjälper oss, förutom allt annat, också med maximalt exakt information. Vi kommer med ängskan att avvakta Era vidare brev. Allt gott och ännu en gång stort tack för allt.

Med hjärtliga hälsningar

Ida Jannini

8 augusti 1975

Högt ärade och käre herr Mosjinskij.

Stort tack för kopian av det brev Ni sänt till republiken Italiens president liksom även för vad Ni tillagt på kopian, riktat till mödrarna och hustrurna till de italienska krigsfångarna i Ryssland. Nu vänder vi oss till Er med följande hemställan: för att kunna inleda en kampanj i pressen med anledning av Er hänvändelse till presidenten är det nödvändigt för oss att ha en kopia av det kvitto Ni fick på posten - om, som vi tror och hoppas, Ni skickade brevet som rek. Eljest finns det en risk att vi inleder en kampanj men får höra att presidenten aldrig erhållit Ert brev och namnlistan. Var därför snäll och sänd oss genast en kopia av kvittot, det är mycket viktigt, då kan vi företa oss något.

Därutöver ber vi Er svara inte till fru Ricardis adress, ty hon är inte längre i Rom och därför blir breven liggande länge och kan till och med försvinna, utan till följande adress:

Signora Ida Jannini

Via Monza 9

00182 Roma, Italia

Vi fortsätter att hoppas mycket på Er hjälp för att få loss våra söner och män ur sovjetisk fångenskap. Ännu en gång vill vi till Er ge uttryck för vår stora uppskattning och samtidigt gärna be Er ge oss så exakta detaljer som möjligt, men bara sådana beträffande vilka Ni kan gå i god för att de svarar mot verkligheten. Förstå oss rätt: detta är inte misstro mot Er, utan frukta att minsta oriktighet, minsta misstag helt kan diskreditera hela vår aktion, eftersom det här finns många som är intresserade av att våra ansträngningar visar sig fåfänga och av att man skall kunna säga att allt endast är påhitt och att sovjetiska regeringen talar sanning då den säger att det inte finns några italienare där. Vi är Er mycket tacksamma om Ni rätt förstår svårigheterna i vår situation och hjälper oss, förutom allt annat, också med maximalt exakt information. Vi kommer med ängskan att avvakta Era vidare brev. Allt gott och ännu en gång stort tack för allt.

Med hjärtliga hälsningar

Ida Jannini

Beskickningar

Addis Abeba
Alger
Ankara
Athén
Bagdad
Bangkok
Beirut
Belgrad
Berlin
Bern
Bogotá
Bonn
Brasilia
Bryssel
Budapest
Buenos Aires
Bukarest
Canberra
Caracas
Dacca
Damaskus
Dar es Salaam
Dublin
Gaborone
Guatemala
Haag
Hanoi
Havanna
Helsingfors
Islamabad
Jakarta
Jeddah
Kairo
Kinshasa
Kuala Lumpur
Kuwait
Köpenhamn
Lagos
Lima
Lissabon
London
Luanda
Lusaka

Madrid
Manila
Maputo
Mexico
Monrovia
Montevideo
Moskva
Nairobi
New Delhi
Oslo
Ottawa
Paris
Peking
Prag
Pretoria
Pyongyang
Quito
Rabat
Reykjavik
Rom
Santiago de Chile
Seoul
Singapore
Sofia
Teheran
Tel Aviv
Tokio
Tripoli
Tunis
Warszawa
Washington
Wellington
Wien

DELEGATIONER

FN-representationen
i New York
OECD-delegationen
i Paris
EG-delegationen
i Bryssel
Delegationen i Genève
Nedrustningsdelegationen
i Genève
Europarådsdelegationen
i Strasbourg

LÖNADE GENERALKONSULAT

Antwerpen
Berlin
Chicago
Frankfurt am Main
Genua
Hamburg
Hongkong
Istanbul
Leningrad
Minneapolis
Montreal
New York
Rio de Janeiro
San Francisco
Sao Paulo

LÖNADE KONSULAT

Barcelona
Houston
Las Palmas
Los Angeles
Mariehamn
Marseille
Palma de Mallorca
Rotterdam
Santa Cruz de Tenerife
Sydney
Szczecin

OLÖNADE GENERALKONSULAT
OCH KONSULAT MED UTSÄND
TJÄNSTEMAN

München
Stuttgart

OLÖNAT GENERALKONSULAT

(med vissa av lönad myndig-
hets funktioner)
Milano (bör tillställas egna
cirkulär)

november 1977

Svar på fråga 1976/77:71 om offentliggörande av UD:s material angående Raoul Wallenberg

Anförande nr 35

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! Herr Björck i Nässjö har frågat mig om jag är beredd att dels frisläppa hela materialet om Raoul Wallenberg med undantag av de akter där särskild anonymitetshänsyn måste tagas, dels publicera en vitbok om Raoul Wallenberg med särskilt viktiga dokument.

Enligt nu gällande sekretesslagstiftning är de i utrikesdepartementet befintliga handlingarna rörande Raoul Wallenberg hemliga i femtio år. Hittills har ej skäl bedömts föreligga för att medge undantag från dessa bestämmelser. Jag finner vid en prövning att för närvarande inte föreligger några nya skäl som skulle motivera en ändrad inställning.

Utrikesdepartementet har utgivit två vitböcker om Raoul Wallenberg. Sedan den senaste vitboken publicerades 1965 har inga fakta framkommit som motiverar en ny vitbok.

F. n. pågår arbete på en ny sekretesslagstiftning. De nya reglerna kommer förmodligen att föreskriva en kortare sekretesstid än den som f. n. gäller. I väntan på proposition och riksdagsbehandling kan jag emellertid inte redan nu gå in på hur den nya lagstiftningen kan komma att påverka sekretessen för handlingarna om Raoul Wallenberg.

Jag vill försäkra herr Björck, att regeringen med största noggrannhet kommer att låta utreda alla nya uppgifter som kan framkomma.

Anförande nr 36

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka fru utrikesministern för svaret.

Raoul Wallenbergs öde har upprört många människor både i Sverige och utomlands. Det är nu drygt 30 år sedan han bortfördes av sovjetiska trupper i Budapest. Han stod då mitt uppe i sitt intensiva arbete för att rädda ungerska judar undan nazisternas gaskamrar. Vad som sedan hänt honom vet vi inte med säkerhet. Vi vet bara att de uppgifter som ibland lämnats från sovjetiskt håll har varit motsägande och ibland direkt felaktiga. Det är viktigt att klarhet skapas så långt det är möjligt. Det gäller såväl Raoul Wallenbergs faktiska öde som det sätt varpå tidigare regeringar bedrivit efterforskningarna efter honom.

Detta kan endast ske om det omfattande arkiv som finns hos UD frisläpps. Om enstaka dokument av personliga anonymitetsskäl inte kan offentliggöras, skall naturligtvis undantag göras. De mest intressanta dokumenten bör emellertid, liksom tidigare har skett, publiceras i en vitbok.

Det finns verkligen i dagens läge, fru utrikesminister, ingen anledning

att inte lägga korten på borden. Vi brukar från svenskt håll gärna tala klarspråk när det gäller politiska fångar. Det är bra. Oavsett om det gäller kommunistiska eller fascistiska länder skall vi inte tveka att ge till känna vår mening i sådana här fall när det är påkallat.

Någon anledning att dra en tystnadens slöja över vad som hänt Raoul Wallenberg finns inte. Med detta gör vi i praktiken om den borgerliga regeringen fortsätter att hävda den hemligstämpel som den föregående, socialdemokratiska regeringen har svarat för.

Därför är fru utrikesministerns svar djupt beklagligt. Det finns synnerligen goda skäl att i dag lätta på sekretessen. Det har varit tillräckligt med undfallenhet från tidigare regeringars sida, och det vore märkligt om den nya regeringen gick vidare på denna linje.

Jag vill, herr talman, erinra om att det i dagarna kommit en skrivelse från en lång rad kända svenskar där man kräver att hemligstämpeln lättas i det här fallet. Jag tycker det skulle vara bra om man hade tillmötesgått denna begäran.

Till slut, herr talman, vill jag peka på att riksdagen 1975 uttalat sig för att man skulle lätta på sekretessen. Utrikesutskottets utlåtande nr 2 som på denna punkt godkändes av riksdagen, framhöll att "det är önskvärt med största möjliga öppenhet i ärendet".

Jag vill instämma i den bedömningen.

Anförande nr 37

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! Jag är mycket väl medveten om den helt berättigade upprördhet som har funnits omkring det här fallet och många andra liknande fall. Men när det gäller offentliggörande av hemligstämplade dokument finns det som bekant många hänsyn som måste tas.

Regeringens uppfattning är att ingen onödig hemligstämpel skall finnas, om man med att ta bort hemligstämpeln kan undanröja allvarliga missuppfattningar om vad som faktiskt förevarit.

Men jag vill också understryka att enligt gammal svensk tradition har vi en mycket stor öppenhet när det gäller sådana här handlingar. Den är större och generösare än i de allra flesta länder. Trots detta håller nu sekretesslagstiftningen på att arbetas om för att vi skall få en ännu generösare öppenhet när det gäller denna typ av papper. Det är bara en kort tid kvar till dess vi får denna nya lagstiftning, och därför har vi i regeringen inte funnit anledning att nu göra något undantag för detta speciella fall, även om det skulle vara aldrig så behjärtansvärt.

Det är alltså ett år kvar till dess den nya lagen kan komma. Då får vi ta upp detta fall och andra liknande till prövning.

Jag vill också peka på de hänsyn som man i sådana här sammanhang

alltid måste ta till människor som har avgivit förklaringar under absolut anonymitetsskydd. Det har även herr Björck poängterat i sin fråga. Men man måste dessutom ta hänsyn till nu levande personer som kan råka i besvärliga situationer.

Som jag sade tidigare kommer vi emellertid att få tillfälle att ta upp den här frågan till förnyad prövning i samband med den nya sekretesslagstiftningen nästa år.

Anförande nr 38

Herr BJÖRCK i Nässjö (m):

Herr talman! Jag är helt medveten om att en rad personliga hänsyn måste tas. Det har jag förutsatt i de interpellationer, motioner och enkla frågor, där jag under de senaste åren behandlat den här saken. Därvidlag behöver det inte råda någon oenighet. Ingen skall behöva råka illa ut, om vi frisläpper de aktuella dokumenten.

Men sekretesslagstiftningens eventuella förändring löser knappast de här problemen. Såvitt mig är bekant överväger man att minska sekretesstiden från 50 till 30 år. Följde man denna bestämmelse här skulle det innebära att bara några få dokument från den allra första tiden, ehuru nog så viktiga, bleve offentliga. Men vi skulle fortfarande behöva ett speciellt ställningstagande från regeringens sida för att kunna göra en helhetsbedömning av det här ärendet. Regeringen kommer icke ifrån sitt ansvar, och sekretesslagstiftningens eventuella förändring kommer icke att på något sätt lösa de ifrågavarande problemen.

Sedan vill jag, herr talman, säga att den goda svenska traditionen när det gäller öppenhet i statsförvaltningen dess värre inte på något sätt gäller i detta fall. Här har vi alltså dokument som i dagens läge är hemligstämplade 50 år, och denna hemligstämpel har kritiserats från många håll.

Herr talman! Det bästa vore, och det är min uppriktiga förhoppning att regeringen skall stanna för en sådan lösning, att man frisläpper de dokument som finns, med undantag för dem som är speciellt känsliga. För något år sedan fanns det ju bl. a. en motion med det yrkandet av nuvarande statsrådet herr Ahlmark. På så sätt skulle en lång rad av problem lösas. I och för sig är jag tacksam för utrikesministerns löfte om att man uppmärksammat skall följa alla nya händelser av vikt, men, herr talman, det finns en lång rad gamla händelser som det inte heller skadar att titta på.

Överläggningen var härmed slutad.

Svar på interpellationen 1976/77:47 och frågan 1976/77:68 om den svenska Mellersta Östern-politiken

Anförande nr 39

Fru utrikesministern SÖDER:

Herr talman! Herr Sven Andersson i Stockholm har i en interpellation frågat om jag inför riksdagen vill upprepa mina tidigare offentliga uttalanden att det icke genom regeringsskiftet skett någon förändring i Sveriges hållning i Mellersta Östern-frågan. Vidare frågar interpellanten om jag anser att det är förenligt med tilltron till svensk utrikespolitik att framstående regeringsledamöter offentligt uttalar avvikande meningar i en för vår utrikespolitik så internationellt uppmärksammas och central fråga som vår Mellersta Östern-politik.

Vidare har herr Hellström till arbetsmarknadsministern ställt frågan om han anser att PLO bör ges rätt att delta i FN:s säkerhetsråds Mellersta Östern-debatt. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

Jag avser att svara på herr Anderssons interpellation och herr Hellströms fråga i ett sammanhang.

Först vill jag redogöra för regeringens allmänna hållning i Mellersta Östern-frågan. Detta ämne berördes i mitt inlägg i FN:s generalförsamling för någon månad sedan. Jag framhöll då inledningsvis hur vi med deltagande följt det tragiska inbördeskriget i Libanon. Det är en katastrof för landets befolkning. Det utgör en ny påminnelse om att hela konflikten i Mellersta Östern måste bringas till en snar lösning. Svenska regeringen anser, sade jag, att en lösning måste bygga på säkerhetsrådets resolutioner 242 och 338. Israel och alla andra stater i området har rätt till existens och integritet inom säkra och erkända gränser. Principen att erövring av territorier med våld är otillåten måste respekteras. Härutöver måste det stå klart att palestinaarabernas legitima nationella intressen skall tillgodoses. Hit hör rätten att bilda en egen stat som lever fredligt vid sidan av Israel. Jag framhöll slutligen angelägenheten av att kontakter snarast upptas som kan leda till överenskommen lösning. Om så icke sker ökar risken för nya våldsamma uppgörelser, som innebär fruktansvärda nya lidanden för de berörda folken.

Regeringen har i FN:s säkerhetsråd också haft att ta ställning till frågan om PLO. Regeringens uppfattning är att PLO såsom representant för palestinaaraberna bör ges rätt att delta i FN:s säkerhetsråds överläggningar i fråga om Mellersta Östern. Denna regeringens uppfattning gav vi senast uttryck för i säkerhetsrådet den 1 november. I röstförklaring redan vid omröstningen i procedurfrågan fann regeringspartierna det också angeläget att sammanfatta och förtydliga sin uppfattning om terrorhandlingar och om delar av PLO:s program. Denna uppfattning delas av en över-